МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬННИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Київ, 30 квітня 2026 року)

За загальною редакцією доктора політичних наук,
професора О. А. Третяка

Ніжин – 2026

УДК 32.019.51

С 91 Громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні науки в умовах російської агресії : матеріали ІІІ Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 квітня 2026 р.) ; за заг. ред. О. А. Третяка / МОН України, Національний ун-т «Київський авіаційний інститут» – Ніжин : вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2026. – 134 с.

Збірник містить тези доповідей, які присвячені актуальним проблемам громадсько-політичної діяльності та розвитку соціально-гуманітарних наук в умовах російської агресії; безпековому виміру громадсько-політичної активності, громадсько-політичній активності молоді, політичним аспектам розвитку міжнародних відносин і систем безпеки, міжнародному виміру громадсько-політичної активності тощо. Для науковців, студентів, аспірантів, державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування, активістів політичних партій, громадських організацій і рухів.

УДК 32.019.51

Тези доповідей друкуються мовою оригіналу.
Відповідальність за точність поданих фактів, цитат і прізвищ несуть автори та їх керівники.

© ДНП «Національний університет «Київський авіаційний інститут», 2026

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ЧЛЕНА ПРЕЗИДІЇ АКАДЕМІЇ НАУК ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ, АКАДЕМІКА-СЕКРЕТАРЯ НАУКОВОГО ВІДДІЛЕННЯ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ ПРОФЕСОРА М. П. НЕДЮХИ	***9***
ТРЕТЯК О. А. **ЛОКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КІБЕРДИПЛОМАТІЇ ТА ПОЛІТИЧНА ТА СОЦІОІНФОРМАЦІЙНА СТІЙКІСТЬ**	**11**
БАТРИМЕНКО О. В. **ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ БЮРОКРАТІЇ: ДОСВІД СУЧАСНОГО ЄС**	**14**
КЛИМОНЧУК В. Й. **РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРЕХІДНОГО ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО ПРИКАРПАТТЯ)**	**16**
ГОРБАТЕНКО В. П. **НОВІТНІ ВИКЛИКИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ**	**19**
НЕДЮХА М. П. СОЦІОЛОГІЯ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗНАЧЕННЯ І ВИКЛИКИ	**22**
ФЕДОРЯК М. О. ПРОБЛЕМАТИКА СПРАВЕДЛИВОГО ПОДІЛУ РЕСУРСІВ ЧЕРЕЗ ПОЛІТИКУ МІЖДЕРЖАВНОГО КОНФЛІКТУ	**26**
КОРЕНЬ Є.Р. **PARADIGMS OF INTERPRETATION OF THE ARCHETYPAL BACKGROUND OF SYMBOLS AND LEGENDS**	**30**
РОМАНЕНКО Ю. В. **НАВІЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПЕРСУАЗИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНОМУ КОНТЕКТСІ**	**34**

МАТЮХІНА О. А. **РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ ВІД ЧАС ВІЙНИ**	**38**
БАЖИН В. А. RESEARCH SKILLS OF A SOCIOLOGIST IN A DIGITAL SOCIETY: TRANSFORMATION OF METHODOLOGY, CHALLENGES AND IMPERATIVES OF THE DATAFICATION ERA	**42**
БІЛОКОНЬ О. А. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА МЕТОД АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРСПЕКТИВ ТА СВІТОВОГО ДОСВІДУ	**48**
ГЛАДКИХ В. В., БОНДАРЬ А. О. **ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ**	**55**
НЕДЮХА М. П., ГЛУЩЕНКО С. О. **ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ**	**61**
АНДРЕЄВА Е. В. **ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН ВЕЛИКА БРИТАНІЯ – ЄС ПІСЛЯ БРЕКЗИТУ**	**68**
ГОЛОМАХ А. О. **МЕТОДОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**	**72**
ЄРШАКОВ О. О. СУЧАСНІ ВИБОРЧІ СИСТЕМИ: ОСОБЛИВОСТІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ	**84**
КОСЮК В. В. **РОЗВИТОК ПОПУЛІЗМУ В ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НАСЛІДКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ**	**88**

ШЕВЧЕНКО Є. І. ПОЛІТИЧНІ НАРАТИВИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ	**94**
КАРПЕНКО В. П. ВОЛОНТЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ	**99**
РУДЕШКО Д. В. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ	**104**
КИРІЄНКО І. А. ПАРАДИГМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ	**110**
***БЄДА М. О.* ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО САМОПОЧУТТЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ**	**114**
ГЛАЗКОВА Г. І. МІЖОСОБИСТІСНА КОМУНІКАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ : ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	**118**
КАЛАШНИК Д. Г. СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВИХ ДЛЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	**122**
КАЛІНІН І. А. РОЗРОБКА КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ БРЕНДУ	**126**
КОРОЛЬОВ О. В. ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ЗНАЧЕННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ МЕДІА	**129**

РОМАНЧЕНКО А. В. КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ КІБЕРКЛУБУ: УМОВИ ВІЙНИ	**134**
СЕМЕНОГ О. С. ПОЛІТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ	**138**
ОБЕРЕМКО В. Р. КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЯ ПРОСУВАННЯ ОСОБИСТОГО БРЕНДУ В УМОВАХ ВІЙНИ	**142**
МУДРИК Т. О. НАСЛІДКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВТОМИ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	**145**
КОВТУН М. Р. ГРОМАДСЬКИЙ ТРАНСПОРТ ЯК ПРОСТІР СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	**148**
КРУГЛАШОВ А. А. ГРОМАДСЬКІ РУХИ: РЕАЛІЇ ЦИФРОВОЇ ДОБИ	**152**
АЛЄКСЄЄНКО А. І. ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПОЛІТИЧНОГО ПРАВА	**155**
ПАВЛЕНКО А. О. ПОСТДЕМОКРАТІЯ ТА СУЧАСНИЙ ПОЛІТЧИНИЙ ДИСКУРС	**158**
ЦАЦЕНКО О. В. ОСОБЛИВОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АДВОКАЦІЇ ЗА ЦИФРОВОЇ ДОБИ	**161**

ТАТАРКІН К. О. ПОЛІТИЧНА СПРОМОЖНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЕТЕРАНСЬКОГО РУХУ	**164**
СТАВЧЕНКО Д. С. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНТЕРНЕТ-СПОЖИВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	**168**
ВЕРХОВЦЕВА І. Г. КІБЕРБРЕНДИНГ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	**171**

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні колеги!

Вельмишановні колеги, шановні пані та панове, дорогі друзі!

Щиро вітаю всіх учасників, організаторів та гостей нашої щорічної конференції. Наше зібрання відбувається в часи, коли Українська Держава та Українська Нація проходять крізь найтяжче випробування у своїй сучасній історії. Умови безперервної російської агресії вимагають від кожного з нас граничної концентрації зусиль, сміливості та, що не менш важливо, глибокого інтелектуального осмислення тих процесів, що відбуваються. Сьогодні ми є свідками того, як громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні науки стали не просто сферами професійного інтересу, а передовою лінією нашої цивілізаційної оборони. Коли ворог намагається знищити нашу ідентичність, заперечити нашу історію та культуру, саме гуманітаристика дає нам зброю для захисту правди. Історія, філософія, соціологія, політологія та філологія — це ті дисципліни, які формують смислове ядро нашого спротиву. Вони допомагають світові зрозуміти витоки цієї війни, а нам — зберегти чіткість орієнтирів. Не менш важливою є роль громадсько-політичного сектору.

Соціально-гуманітарні науки в умовах війни — це не про абстрактні теорії в тихих кабінетах. Це про фіксацію злочинів ворога, про деконструкцію російських міфів, про збереження нашої культурної спадщини та психологічну підтримку суспільства. Гуманітарії сьогодні тримають інтелектуальну оборону, пояснюючи світові, чому компроміси зі злом неможливі. Водночас громадсько-політична діяльність стала тим живим організмом, який об'єднав країну. Стійкість українських громад, здатність політичних сил діяти єдиним фронтом заради державної суверенності, неймовірна сила нашого громадянського суспільства — це те, що здивувало світ і злякало ворога. Ви — лідери думок, активісти, науковці — є тими, хто зшиває простір країни смислами, допомогою та вірою в справедливість.

Наша конференція — це чудова нагода скоординувати наукові та громадські заходи. Ми маємо бути на крок попереду викликів часу. Нам потрібно аналізувати сьогодення, щоб будувати ефективні стратегії на завтра. Українське громадянське суспільство та політикум продемонстрували всьому світові

унікальний приклад солідарності, адаптивності та стійкості. Волонтерські рухи, правозахисні ініціативи, дипломатичні зусилля та щоденна праця громадських активістів тримають наш внутрішній фронт, забезпечуючи надійний тил для Збройних Сил України та інтеграцію нашої держави у глобальний демократичний простір. Синергія науки і практики, інтелектуальної думки та громадської дії сьогодні є заставою нашої майбутньої Перемоги. Нам потрібно не лише вистояти, але й сформувати візію майбутньої України — сильної, правової, європейської держави з міцними інституціями. Бажаю всім учасникам плідних дискусій, конструктивного діалогу, нових відкриттів та невичерпної енергії. Нехай ваші напрацювання стануть вагомим внеском у зміцнення нашої Держави.

Слава Україні! Дякую за увагу та бажаю нам усім плідної роботи, глибоких дискусій та нових досягнень!

Член Президії Академії наук вищої школи України, академік-секретар наукового відділення політології та соціології, професор кафедри соціології та політичних наук факультету психології, комунікацій та перекладу Національного університету «Київський авіаційний інститут», співорганізатор науково-практичної конференції професор

М. П. НЕДЮХА

Третяк Олексій Анатолійович

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри

політології, соціології та філософії

Національний університет «Київський авіаційний інститут»

ЛОКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КІБЕРДИПЛОМАТІЇ ТА ПОЛІТИЧНА ТА СОЦІОІНФОРМАЦІЙНА СТІЙКІСТЬ

Зміна принципів сучасних міжнародних відносин від консенсусно-переговорних до гегемоністських та силових визначає необхідність дослідження трансформації дипломатії як основного засобу мирного розв'язання та підтримання взаємодії між державами. За цифрової доби формується дискурсивне середовище, яке наголошує на наявності кібердипломатії як особливо різновиду міжнародних інтеракцій на офіційному та неофіційному рівні в цифровому середовищі.

Посередництво цифрових та кіберсистем робить дипломатію більш гнучкою та такою, що отримує більш широкий функціонал, ніж передбачено класичними інтерпретаціями та попереднім світовим досвідом. Кіберсередовище дає можливість багатовимірного моніторингу та аналізу міжнародної ситуації. Також зростає значення акторів «середнього (локального) рівня», які можуть у довільний спосіб інтерпретувати функціонал дипломатичних представництв та розвивати власну міжнародну активність. У такій ситуації цифрові публічні комунікації є засобом, який підтверджує офіційний статус дипломатичних повідомлень. Крім того, вони розкривають обсяг політичної залученості суб'єктів, які не мають формальний статус дипломатів але виконують дипломатичну місію.

Швидка досяжність публічної інформації за цифрову добу робить її надбанням конкретних інтересантів та широкої громадської думки. У зв'язку з цим навіть цифрові послання офіційних дипломатичних представників та уповноважених урядовців мають нести специфічний контент, який в доцентрову добу тлумачився як адресований вузькому колу фахівців та центрів ухвалення рішень.

В умовах російського вторгнення до України цифрові публічні комунікації стають комплексом відстоювання незалежної (стійкої) позиції та національних інтересів у цифровому середовищі. Розвиток національної системи кібердипломатії визначає необхідність розбудови інституційної мережі публічної

комунікації офіційних та неофіційних речників.

На сучасному етапі поняття соціально-інформаційної стійкості підкреслює важливість сприяння розвитку суспільства, здатного підтримувати соціальну згуртованість, сприяти рівному доступу до інформації та забезпечувати імплементацію конструктивних кіберзнань та навичок до переліку базових соціальних інтеракцій. Провідною ознакою досягнення кіберстійкості є розвиток та зміцнення мереж цифрових політичних знань та комунікації, які слугують життєво важливою соцоікогнітивною інфраструктурою, що сприяє поширенню, обміну та спільному створенню інформації між різними соціальними верствами

Отже, кібернетична стійкість суспільства публічних комунікацій є багатомірним явищем, яке залежить від параметрів соціально-інформаційної компетентності, технологічної розвитку, політичної ініціативності тощо. Публічно-комунікаційні ініціативи та практики в рамках сучасних дипломатичних контактів вимагають постійної підтримки бажаного для певної країни порядку денного в цифровому просторі. Таким чином, йдеться не про публічні виступи висловлювання та появи у ЗМІ, а про цілеспрямовану та ресурсно забезпечену багатоспектну роботу з наповнення інформаційного поля відповідним контентом.

Завдання кібердипломатії передбачають стратегічне планування публічних комунікацій з прив'язкою до імовірних та бажаних політичних та соціальних подій на міжнародному рівні. Також необхідно належним чином здійснювати моніторинг цифрового інформаційного простору з метою оцінки дій інших контрагентів зокрема конкурентів та відкритих і прихованих опонентів. Соцінформаційна стійкість передбачає здатність суспільства протистояти маніпуляційним навіюванням, які спрямовані на руйнування усталених соціальних практик.

Означене вимагає чіткого розуміння цифрової політичної ідентичності, формування цифрового коду національної свідомості та культури. Кібердипломатія може виступати важливим транслятором смислів та значень, які розкривають зміст та сутність національної місії Української держави на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Becla A. Information Society and Knowledge-based Economy – Development Level and the Main Barriers – some Remarks. Economics & Sociology. Vol. 5. No 1. 2012. 125-132.

2. Boyd E., Nykvist B., Borgström S., Stacewicz I. Anticipatory governance for social-ecological resilience. Ambio. 2015 Jan;44 Suppl 1(Suppl 1):S149-161. doi: 10.1007/s13280-014-0604-x.

3. Callender N., Bell A. P. Black majority church responses to black health urgencies in the United Kingdom. In Smith, R. Drew, Boddie, Stephanie, C. English, Bertis, D. (eds.) Racialized Health, COVID-19, and Religious Responses: Black Atlantic Contexts and Perspectives. New York, NY: Routledge. 2022. 158–164.

Батрименко Олег Володимирович
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ БЮРОКРАТІЇ: ДОСВІД СУЧАСНОГО ЄС

В умовах російсько-української війни та повоєнного відновлення України важливо визначити механізми демократизації. До прикладу, сучасний ЄС поступово вводить інструменти, щоб зробити систему більш демократичною, наприклад, посилення ролі Європейського парламенту. Парламент отримав більше законодавчих повноважень через договори: Maastricht Treaty, Lisbon Treaty. Тепер він сприймає більшість законів разом із Радою. По-друге, Європейська громадянська ініціатива. European Citizens Initiative дозволяє громадянам запропонувати закон, якщо зберуть 1 млн підписів у кількох країнах. По-третє, прозорість та відкритість, публікація документів, відкриті засідання, реєстри лобістів. По-четверте, контроль Єврокомісії. Європейський парламент може затверджувати склад Комісії,висловлювати їй недовіру. Припускаючи, що міжнаціональні бюрократії є ключовими інструментами у застосуванні наднаціонального права на «нижчому рівні», це дослідження розглядає, як субнаціональні бюрократи можуть опинитися в ситуаціях, коли вони балансують між конкуруючими вподобаннями

та інтересами кількох конкуруючих принципалів. Використовуючи оригінальні дані опитування, зібрані в норвезьких та шведських муніципалітетах, дослідники оцінюють, як поняття «багатошарових» бюрократичних агентів, може бути перенесено на міжнаціональний рівень, міжнаціональні бюрократи пов’язані з кількома принципалами, які сприяють розв’язанню політичних конфліктів в межах впровадження наднаціонального права на «нижчому рівні».

Як теоретичний огляд системної інтеграції, вона робить особливий акцент на тому, як забезпечення організаційних можливостей на рівні підсистеми. Подальша кооптація цих можливостей незалежним наднаціональним центром має

наслідки на системному рівні, зокрема, появу більш тісно пов’язаних багаторівневих адміністративних систем. Отже, питання полягає в тому, якою мірою і як субнаціональні бюрократії вписуються в цю систему, і що ми можемо емпірично очікувати спостерігати, звертаючись до емпіричних даних про місцеву практику наднаціонального права. Егеберг і Трондал пропонують корисну відправну точку для цього аналізу, окреслюючи чотири концептуальні моделі, що зображують практику наднаціонального права національними регуляторними органами як керовану Комісією першої моделі, керовану урядом, мережеву модель, що слугує комбінацією моделей, «локалістську модель».

Сучасні національні урядові суб’єкти мають пряму зацікавленість у тому, як наднаціональне право застосовується на субнаціональному рівні, що стимулює їх до координації або іншого підпорядкування міжнаціональних суб’єктів національному політико-адміністративному управлінню. Таким чином, емпіричне очікування полягає в тому, що міжнаціональні бюрократії переважно орієнтовані на національний центр виконавчої влади, або безпосередньо на національний уряд та центральні урядові установи, або опосередковано, тобто на регіональний державний орган влади, під час застосування наднаціонального права «на місцях». Крім того, вони дотримуватимуться вподобань національного політичного та адміністративного центру, якщо виникнуть конфлікти щодо місцевого застосування наднаціонального права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Batrymenko, O., & Tkach, O. (2026). Особливості демократизації інститутів міжнаціональної бюрократії в європейському адміністративному просторі. Політологічний вісник, 100(1), 201-212. doi:https://doi.org/10.17721/2415-881x.2026.100.1.201-212

Климончук Василь Йосипович

доктор політичних наук, професор завідувач кафедри політології

Карпатського національного університету імені В. Стефаника (м. Івано - Франківськ)

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО ПРИКАРПАТТЯ)

Прикарпаття - прикордонний регіон, який межує з країнами ЄС, що впливає на його економічні та соціокультурні зв'язки. Тривала приналежність до Австро-Угорської імперії, а потім до Польщі, сформувала відмінні від Східної України культурні та ментальні риси, вищий рівень громадянської свідомості та релігійності. Навіть під тиском тоталітарного ржиму СРСР, регіон залишавсяодним з центрів національно-визвольного руху.Ці характеристики регіону роблять Прикарпаття об'єктом дослідження, оскільки ми можемо простежити трансформацію суспільно-політичних процесів, які відбувалися під впливом різних політичних режимів. Після здобуття незалежності політичний режим України почав еволюціонувати у бік демократії, але з сильними елементами пострадянської спадщини.Регіональні вибори стали важливим інструментом формування місцевих еліт. На Прикарпатті посилився вплив націонал-демократичних сил. Попри конституційні норми, фактична влада та фінансові потоки залишалися переважно централізованими.

Вагоме значення на розвиток суспільно-політичних процесів мають вибори. Вплив виборів на регіональну політику Прикарпаття є багатоаспектним і віддзеркалює загальноукраїнські тенденції, але має й власні, специфічні риси, зумовлені унікальною історією та менталітетом регіону. Вибори є основним механізмом оновлення та легітимізації регіональних політичних еліт. На Прикарпатті, як і в інших регіонах, місцеві вибори (особливо після Революції Гідності та децентралізації) змінили підходи до формування владних команд:1. Відхід від "вертикалі" призначень: якщо в попередні періоди регіональні

керівники значною мірою призначалися з центру, то місцеві вибори, особливопісля 2014 року, значно посилили роль обраних представників. Це стосується як голів громад, так і депутатів місцевих рад.2. Зростання ролі місцевих партій та лідерів: хоча загальнонаціональні партії продовжують відігравати значну роль, місцеві вибори 2020 року, наприклад, показали тенденцію до посилення позицій місцевих політичних сил та лідерів, які краще розуміють специфіку регіону та його проблеми. Це відповідає загальній тенденції в Україні, де "численні місцеві партії"сумарно набрали більше голосів за національні на місцевих виборах 2020 року

Політичний режим має значний вплив на громадянське суспільство, яке є фундаментом демократії та ключовим актором у трансформаційних процесах. Його розвиток, структура та вплив значною мірою детермінуються характером панівного політичного режиму.На прикладі Прикарпаття ми можемо чітко простежити,як зміна політичних режимів – від радянського тоталітаризму до сучасної української демократії, посиленої децентралізацією – радикально трансформувала громадянське суспільство регіону, розкриваючи його потенціал та вплив на суспільно-політичні процеси. За часів радянського тоталітарного режиму громадянське суспільство в його сучасному розумінні фактично було відсутнє. Режим прагнув до повного контролю над усіма сферами життя, а будь-яка самоорганізація громадян, що не була підконтрольною державі чи комун істичній партії, жорстко придушувалася. Всі громадські організації (профспілки, комсомол, піонери, творчі спілки) були частиною партійно-державної системи, виконуючи функції пропаганди, контролю та мобілізації. Вони не представляли інтереси громадян, а були інструментами режиму.

Децентралізація 2014 року стала ключовим чинником якісної трансформації. Вона дозволила Прикарпаттю ефективніше використовувати свій потенціал, адаптувати державну політику до місцевих потреб та підвищити рівень відповідальності місцевих еліт. Регіональна ідентичність та висока національна свідомість Прикарпаття відіграли важливу роль у формуванні місцевих процесів, як під час опору тоталітарному режиму, так і в умовах демократичного розвитку та волонтерського руху під час війни.Вибори мають вирішальний вплив на регіональну політику Прикар-паття, визначаючи склад місцевих еліт, напрямки розвитку громад та ефективність місцевого

самоврядування. Вони є інструментом, що дозволяє громадам регіону реалізувати своє право на самоврядування та впливати на майбутнє своєї території, формуючи унікальний регіональний політичний ландшафт в рамках загальноукраїнських демократичних трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської Комісії, Парламентської Асамблеї, Комітету Міністрів, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи: пер. з англ. / заред. Ю.Ключковського. Вид. 2-е, випр. і доповн. Київ, 2009. 500 с.

2. Кормич Л.І., Краснопольська Т. М. Тектоніка сучасної демократії: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2021. 70 с.

3. Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіте, 2018. 908 с

Горбатенко Володимир Павлович
доктор політичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Інституту держави і права імені В. М. Корецького
НАН України (м. Київ)

НОВІТНІ ВИКЛИКИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ТА ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ

Відсутність належної реакції лідерів демократичних країн, недолугі спроби умиротворення агресора створили умови для широкомасштабного вторгнення Росії в Україну та подальшої ескалації застосування гібридних засобів ведення війни. Зазначене вимагає від держав адаптивності, гнучкості, постійного удосконалення здатності реагувати на нові виклики. Разом із ризиками й реальним застосуванням гібридних засобів ведення війни вже відбуваються й відбуватимуться у подальшому контрзаходи проти них, включаючи системи удосконалення кібербезпеки, раннього виявлення загроз, утворення коаліцій держав з метою протистояння латентним агресивним діям, налагодження інформаційної гігієни населенняю Це є свідченням поступового зміцнення міжнародного співробітництва, спрямованого на формування єдиної системи протигібридної оборони як складової колективної безпеки. Таке співробітництво передбачає обмін досвідом, навчання персоналу системному застосуванню методик протистояння хакерським атакам на комп'ютерні й телекомунікаційні мережі, створення нових структур по боротьбі з дезінформацією за прикладом уже існуючих (StratCom Task Force; EUvsDisinfo та ін.). У розвиток наявних правових документів ЄС (Кодекс практики щодо дезінформації, Акт про цифрові послуги), продовжуватиметься процес формування європейського правового підходу до інформаційної безпеки.

Гібридна війна Росії проти України виявила серйозні прогалини в міжнародному праві, зокрема в тому його сегменті, що стосується регулювання збройних конфліктів. Відсутність нормативного регулювання цього новітнього явища пришвидшує використання нових засобів, щодо яких відсутні зобов'язуючі норми, відповідні санкції. Неможливість нормативного трактування цього поняття та пов'язаних з ним наслідків призводить до подвійного тлумачення двосторонніх та

багатосторонніх договорів, використання правових прогалин, ігнорування державного суверенітету, страждання цивільного населення на окупованих територіях. У цьому контексті вчені зазначають: «Право збройних конфліктів було розроблене спільними діями міжнародної спільноти, яка змогла врегулювати найгостріші питання. У контексті формування нової національної стратегії безпеки і оборони основними завданнями України мають стати: 1) виснаження противника, стимулювання міжнародної допомоги, активізація політики партнерства, залучення іноземних інвестицій; 2) домінування власної політичної волі у проблемних регіонах, здійснення ефективних внутрішніх реформ, побудова сучасної системи державного управління з дотриманням демократичних принципів, прав і свобод, підтримка малого й середнього бізнесу, боротьба з корупцією; 3) налагодження цифрової безпеки, що передбачає навчання користувачів захисту своїх акаунтів, уникнення фішингових атак; розвиток медіаграмотності населення зі створенням відповідних освітніх програм для вироблення в користувачів критичного мислення, здатності розпізнавати маніпуляції.

2. Формування на основі здобутого воєнного досвіду асиметричної стратегії як відповіді на новітні виклики російської збройної й гібридної агресії. Зважаючи на відхід Росії від вимог міжнародного права, правил і стандартів демократичної поведінки держави на міжнародній арені, відповідь демократичного світу і України не може бути симетричною й вимагає застосування оперативної і нестандартної асиметричної стратегії. На основі аналізу ролі асиметричних чинників у гібридній війні І. Дерев'янко слушно зазначає: «Через стрімкий науково-технічний прогрес і зростання асиметричної війни тотальні війни можуть бути неефективними навіть проти держав, які володіють відносно меншими ресурсами та впливом на міжнародній арені» [2, с. 11].

Україна своїми асиметричними діями довела, що в сучасних умовах така стратегія означає постійний системний тиск на «вразливі місця» супротивника, здатність організовувати свою діяльність і мислити відмінним від опонента чином задля максимізації власних переваг, захоплення ініціативи чи забезпечення простору для маневрування.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ:

1. Горбатенко В. П. Ескалація гібридної війни: новітні виклики і засоби протидії. Політологічний вісник. 2025. № 99. С. 263—275. DOI: 10.17721/2415-881x.2025.99.263-275 (дата звернення: 25.07.2026).

2. Дерев’янко І. П. Гібридна війна як різновид асиметричних дій.Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2023. Вип.11. С. 6 — 16.

Недюха Микола Петрович
доктор філософських наук,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри політології, соціології та
філософії
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»
(м. Київ)

СОЦІОЛОГІЯ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗНАЧЕННЯ І ВИКЛИКИ

Соціологія транспорту у воєнний час являє собою складну предметну сферу, в якій перетинаються матеріальні обмеження виживання, реконфігурація соціальних відносин та потрясіння індивідуальних та колективних темпоральностей. У мирний час транспортна інфраструктура та щоденна мобільність сприймаються як невидимий фон соціального життя, сукупність регульованих потоків, що сприяють торгівлі та праці. Війна виступає потужним викривачем та прискорювачем змін: вона руйнує встановлений порядок, перетворює громадський простір на небезпечну зону та робить мобільність екзистенційною проблемою. Пересування більше не є питанням індивідуального вибору чи комфорту, а стає постійними переговорами зі смертю, засобом втечі або актом опору.

З початком конфлікту транспортні мережі миттєво втрачають свою функціональну нейтральність і стають стратегічними військовими цілями. Залізниці, мости та дорожні вузли піддаються систематичним бомбардуванням, спрямованим на паралізацію ворога, блокування його поставок та руйнування територіальної єдності атакованої країни. З соціологічної точки зору, це фізичне руйнування рівнозначне деструктуризації життєвого простору. Географічні відстані розширюються, оскільки прямі лінії руйнуються, змушуючи населення винаходити звивисті та невизначені маршрути. Ця фрагментація простору породжує радикальну подвійність між централізацією держави та місцевою автономією. З одного боку, воєнна держава

мілітаризує решту транспорту. Абсолютний пріоритет надається переміщенню військ та оборонної техніки, що витісняє звичайне цивільне використання.

Розклади руху поїздів диктуються потребами фронту, а національні автомагістралі реквізуються або блокуються блокпостами. З іншого боку, зіткнувшись із провалом центральних структур, місцеві громади змушені імпровізувати. Ми спостерігаємо вимушене переміщення соціального життя, де периметр безпеки часто зводиться до того, що доступно пішки або за допомогою рудиментарних транспортних засобів.

Таким чином, інфраструктура стає ареною для боротьби між раціональністю воєнних зусиль та тактикою виживання цивільного населення. Війна не нівелює соціальні умови; радше, вона має тенденцію загострювати вже існуючі розбіжності, а здатність пересуватися є одним із її найяскравіших показників. З цієї точки зору, концепція «мобільного капіталу» – що визначається як сума фінансових, когнітивних, соціальних та політичних ресурсів, що забезпечують пересування – стає передумовою безпеки, навіть виживання. Зіткнувшись із неминучістю бойових дій або під тягарем злиднів, доступ до транспортних засобів виявляє глибоку несправедливість.

Заможні верстви мають особисті транспортні засоби, запаси пального або фінансові ресурси, необхідні для придбання квитків за непомірними цінами на чорному ринку, що дозволяє їм швидко втекти з зон бойових дій. І навпаки, найбільш вразливі групи населення – бідні, люди похилого віку та хворі – опиняються обмеженими своїми домівками або замкненими на переповнених залізничних станціях. Їхня виключна залежність від неорганізованого громадського транспорту перетворює очікування на психологічне та фізичне випробування.

Крім того, географія статі глибоко порушена. У багатьох конфліктах чоловіки військового віку паралізовані наказами про загальну мобілізацію, тоді як жінки, діти та люди похилого віку складають більшість потоків біженців. Таким чином, жінки змушені виконувати роль управління кризовою сімейною мобільністю, орієнтуючись у транспортних просторах, які стали дуже маскулінізованими, мілітаризованими та небезпечними. Подорожі у воєнний час наражають тіла на певні форми насильства, включаючи напади та вимагання на контрольно-пропускних пунктах, перетворюючи кожну подорож на випробування вразливості.

Транспортування у воєнний час характеризується радикальним порушенням часового та просторового досвіду. За нормальних обставин подорожі – це перехідний час, часто рутинний. Під бомбами подорожі насичуються тривогою. Час розтягується непередбачувано: поїздки тривалістю кілька годин займають цілі дні через об'їзди, відключення електроенергії або повітряні тривоги. Невизначеність щодо прибуття до місця призначення перетворює залізничні вокзали, станції метро та салони транспортних засобів на простори інтенсивного тісного спілкування. Метро, Наприклад, залізниця зазнає вражаючої соціологічної метаморфози, перетворюючись з місця транзиту на житловий простір та підземний притулок.

Платформи стають «нічними святилищами», де мікроспільноти організовуються за власними правилами близькості. Залізнична мережа стає рятівним колом нації, де персонал поїздів більше не виконує просту комерційну функцію, а бере на себе роль психологічної підтримки, гуманітарної допомоги та охоронця колективної безперервності. Подорож біженців також позначена жалобою за їхнім звичним оточенням.

Виїзд з міста на переповненому нічному поїзді з вимкненим світлом, щоб уникнути авіаударів, знаменує собою вступ у лімінальний стан. Вагон евакуації стає «мікрокосмом колективного горя», де розповідаються історії руйнувань і починають формуватися травми вигнання. Транспорт також є квінтесенцією засобу контролю, що здійснюється владою чи окупаційними силами. Запровадження комендантської години, встановлення контрольно-пропускних пунктів та вимога мати при собі перепустки різко обмежили свободу пересування. Контрольно-пропускний пункт на дорогах став центральним інститутом мікрополітики війни: саме там щодня відтворювалася динаміка влади, ретельно перевірялися особи, обшукувалися тіла та вирішувалися долі. Влада прагнула обмежити населення, щоб краще контролювати його, або, навпаки, організувати примусові переміщення, щоб змінити демографічну картину регіону. Однак, зіткнувшись із цією спробою контролю, транспорт став ключовим інструментом як пасивного, так і активного опору. Залізничники часто відігравали вирішальну роль у саботажі ворожих ліній постачання або, навпаки, у героїчному підтримці життєво важливих логістичних зв'язків, ризикуючи своїм життям.

Як видно з досвіду сучасної України, цивільні водії автобусів, таксисти та волонтерські мережі організовують справжні шляхи евакуації та лінії постачання гуманітарної допомоги до районів бойових дій. Просто підтримка транспортного сполучення під вогнем виходить за межі її технічної функції та стає політичним актом утвердження життя та відкидання терору. Зрештою, соціологія транспорту у воєнний час демонструє, що мобільність ніколи не є просто технічним явищем, а динамічним та глибоко політичним соціальним конструктом. Коли збройний конфлікт руйнує нормальність, транспортні мережі стають своєрідним «збільшувальним склом» для трагедій та тріумфів суспільства. Вони жорстоко викривають класову та гендерну нерівність, водночас слугуючи основою для колективної стійкості та людської солідарності. Адаптація інфраструктури та моделей мобільності в часи кризи нагадує нам, що навіть посеред руйнувань рух залишається фундаментальною умовою виживання, соціальної згуртованості та надії на майбутню відбудову.

Список використаних джерел

1. Urry J. Sociologie des mobilités. Une nouvelle frontière pour la sociologie ?URL:https://www.dunod.com/sciences-humaines-et-sociales/sociologie-mobilites-une-nouvelle-frontiere-pour-sociologie

2. Passalacqua A. Transports en commun et distance sociale.De l’omnibus au métro. - 8 juin 2020. URL:https://metropolitiques.eu/Transports-en-commun-et-distance-sociale-De-l-omnibus-au-metro.html

Федоряк Максим Олександрович

аспірант кафедри політичних наук

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПРОБЛЕМАТИКА СПРАВЕДЛИВОГО ПОДІЛУ РЕСУРСІВ ЧЕРЕЗ ПОЛІТИКУ МІЖДЕРЖАВНОГО КОНФЛІКТУ

Анотація — В даній роботі розглянуто проблематику справедливого поділу ресурсів через процес міжнародного конфлікту, як продовження державної політики. Використано формальний підхід теорії ігор та справедливого поділу для демонстрації обмежень формалізації поведінки акторів в контексті військового конфлікту. Обґрунтована необхідність формального виділення та артикуляції критеріїв, що відображатимуть сприйняття результату конфлікту, як справедливого.

Ключові слова: міждержавний конфлікт, переговори, справедливий поділ, теорія ігор.

Міждержавні конфлікти — це форма міжнародної політики, направлена на досягнення політичної мети у випадку, коли ефективність інших форм політики визнана не ефективною з точки зору військово-політичного керівництва. Ефективність у даному контексті може бути визначеною мірою досягнення декларованих або фактичних результатів з врахуванням витрат, в тому числі часових ресурсів[4, с. 124-125].

Інструментарій модельного підходу теорії ігор дозволяє формалізувати міждержавний конфлікт через процес гри, що має вхідні дані, визначених акторів та систему обчислення результатів гри для отримання виграшів. Такий підхід представляє акторів, як раціональних суб'єктів, інтерес яких ґрунтується на максимізації власної вигоди в рамках гри[6, 7].

Проте, конфлікт між Україною та Росією знаходиться у стані оптимуму Парето — ми не можемо покращити стан (виграші) окремого гравця, не погіршуючи виграші протилежного[3]. В умовах реальності такий стан речей не задовольняє ні одного актора — інтерес Росії полягає у захоплені ресурсів України з метою

поширення свого впливу на Україну, як гравця міжнародної політики (десуб'єктивізації), в той же час як Україна зацікавлена у збереженні державності та деокупації власних територій[1], на захоплення та утримання яких Росія змушена витрачати власні ресурси. Таким чином, навіть перебуваючи в оптимальному стані гри, дані політичні актори не вважають свої наявні виграші справедливими та достатніми для укладання домовленостей щодо завершення міждержавного конфлікту.

Імпліцитна (прихована та така, що потребує виявлення через взаємодію з акторами) природа цінності ресурсів для гравців є причиною виникнення вищезазначеної проблеми справедливого поділу. Рух в сторону розв'язання суперечностей щодо справедливого (чесного) поділу виграшів є методологічним засобом подолання модельної неспроможності теорії ігор виразити багатовимірність процесу прийняття рішення реальними акторами[6], зважаючи на вплив когнітивних чинників, та складності формалізації сутності гравця у міждержавному конфлікті, що на момент початку другої чверті XXI століття набув характеру протистояння політичних (цивілізаційних) блоків в глобалізовану епоху.

Справедливий поділ є багатовимірним поняттям та процесом, що виникає внаслідок неоднозначної природи критерію справедливості, на який інтуїтивно або свідомо опираються актори в ході прийняття рішення, що має принести їм виграші з обмеженої множини ресурсів. В даному контексті ресурсами є, як економічні ресурси (території, людський капітал, активи), так і політичні ресурси (здатність прямо чи опосередковано визначати зовнішній та внутрішній політичний курс противника).

Закономірним кроком буде визначення аспектів справедливого поділу, якими в даному контексті виступатимуть матеріальна, когнітивна та соціальна складова, визначення та задоволення яких потребує різних підходів. Прикладна потреба в артикуляції даних аспектів членів конфлікту випливає з початкової умови значної різниці держав-учасниць Російсько-української війни[6, с. 7-12].

Проте, причиною різниці держав-учасниць є не тільки матеріальні умови, але й стан політичного режиму, від якого відштовхуються люди, як актори здатні приймати рішення. Зворотні зв'язки між людьми є причиною комплексності всередині системи[2, с. 13]. Суб'єкти політичної гри намагаються отримати найбільші виграші, так як поділ ресурсів потребує взаємного підлаштування стратегії акторів. Розкриття

маніпулятивного потенціалу даного процесу відбувається через безпосередній переговорний процес, який виступає об'єктивним засобом закріплення домовленої справедливості[6].

В результаті чотирьох років повномасштабного конфлікту та намагань досягнення компромісу зі сторони України через переговорний процес, Російська Федерація не демонструє інтересу щодо знаходження рішення для надання гарантій миру, які політично можливо реалізувати зі сторони України[5]. Даний кейс демонструє обґрунтовану необхідність подальшого виділення та уніфікації інтересів (сприйняття вартості зі сторони) гравців, що виступатимуть формалізованими когнітивними прийняття рішень. Таким чином розробка та імплементація механізму, що сприятиме чіткій артикуляції аспектів домовленої справедливості може стати вагомим додатком до аналізу та прогнозування результатів сучасних міждержавних конфліктів, визначення напрямів тиску на протилежну сторону конфлікту та запобігання утворенню «сліпих плям» у власних переговорних позиціях та відсіювання тактичних або стратегічних рішень, які можуть надати перевагу з перспективи протилежної сторони, на будь-якому етапі синтезу домовленої справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу : Закон України від 21.08.2025 № 4579-IX : станом на 8 березня. 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4579-20

2. Талеб Насім Ніколас. Чорний Лебідь. Про (не)ймовірне у реальному житті / пер. з англ. Микола Климчук. — 8-ме вид. — К.: Наш Формат, 2025 — 392 С.

3. Castillo-Quintana, M., Miranda-Romero, M. Multiplicity of Equilibria in the War of Attrition with Two-Sided Asymmetric Information. URL: https://doi.org/10.48550/arXiv.2603.13634

4. Creveld M. L. V. The transformation of war. New York:Free Press, 1991. 254 p.

5. Harward, C., Olmsted, J., Sobieski, J., Greene, J., Simanovskyy, M., Shafiro, S., Mappes, G., Kagan, F.W. Russian Offensive Campaign Assessment, January 21, 2026. *The Institute for the Study of War*. URL:https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/russian-offensive-campaign-assessment-january-21-2026/

6. Liang, J. Negotiated Fairness: A Multidimensional Framework for Fair Division Beyond Equal Share. *UC Davis*. URL: https://escholarship.org/uc/item/5qh2t4zx

7. Procaccia, A. D. Cake cutting: not just child's play. Commun. *ACM* 56, 7, 78–87. URL: https://doi.org/10.1145/2483852.2483870

Корень Євген Русланович
Старший викладач кафедри політології, соціології та філософії
гуманітарно-мистецького факультету,
Національного університету «Київський авіаційний інститут»,

PARADIGMS OF INTERPRETATION OF THE ARCHETYPAL BACKGROUND OF SYMBOLS AND LEGENDS

In the structuralist and post-structuralist paradigm, a definition of archetypal mythologemes is proposed as metaphors through which real identities can be revealed in an imaginary form through their vitalization. At the same time, it is specified that metaphors in archetypal mythologemes and symbols of the epic, plots of fairy tales and legends as their corresponding behaviorremes allow retelling about culture and society in an expanded symbolic form through mythological-symbolic projections of cultural and social meanings onto the world of plants, animals, people and society, spiritual entities. As components of myth, archetypal mythologemes, when in contact with them, support cultural and social autopoiesis through mythopoiesis and psychopoiesis. The author of the dissertation shares the structuralist vision, supplementing it with the proposition that the function of fairy tale and legend symbols is to metaphorically manifest identities as constellations of cultural meanings that are selectively internalized by certain communities. At the same time, symbols allow both to endow these identities with positive or negative meanings, and to construct the identities of the recipients of fairy tale and legend plots in mythology and art, which reveals their performance potential. Through the symbols of fairy tales and legends, everyday language acquires mythologization, which means an inversion of reality. Fairy tales and legends paradoxically hide socio-cultural reality where they reveal it, and reveal it where they hide it (R. Barthes).

In the socio-cultural version of the fractal theory, archetypal mythologemes are defined as symbol-ordering structures that, through religion, philosophy, ideology, fine arts, architecture, epics, dramaturgy, etc., can acquire signs of fractality, and therefore become programming factors of the recursion of cultural and social orders and their elements. In synergetic, the understanding of the archetype as a strange attractor appears, which can set the memorial, emotional, imaginary space of events or the flow of cultural

and social time, including critical and crisis trajectories of chaos.

Based on the solution of task 3 (to characterize the key typologies of archetypes (archetypal images) and select from the analyzed typologies the most relevant one for the empirical study of archetypal images of Ukrainian fairy tales and legends), the following conclusions and provisions are formulated. The provision, according to which archetypal mythologemes as images of the imagination, which in the works of the epic are endowed with positive or negative value, have a dichotomous structure. However, the authors who propose typologies of archetypes adhere to their impersonal (structural-structuralist) or personal (subjective) understanding. In Jung's theory, both the first and the second are combined, since Jungian typology includes both impersonal archetypes (shadow, persona, ego, anima, animus) and personality-oriented archetypes (child, mother (great mother, evil mother), father (great father, evil father), etc. The most common criteria for constructing typologies and classifications are value criteria (family, political, spiritual, moral-ethical), gender (male/female, youthful/maidenly, etc.), temporal (time of preparation, initiation, return), physical-spatial and biological dichotomies. In most of the presented typologies, the binary logic of constructing archetypal images with the corresponding evaluative modality is reflected in one way or another. Based on the solution of task 4 (determine the scientific and theoretical principles of studying symbols and propose the author's conceptual scheme of understanding symbols as socio-cultural formations) the following conclusions and provisions are formulated.

The provision is formulated according to which the imagosphere of fairy tales and legends is presented as a series of typical symbolic performances, which contributes to the spread of relevant cultural and social representations, and therefore supports the socio-cultural "status quo" with generally accepted interpretations of reality. The second section of the dissertation develops the ideas of cultural hegemony by S. Hall and symbolic dominance/violence by P. Bourdieu and specifies that as a type of symbolic performances, Ukrainian fairy tales and legends appear simultaneously as technologies of artistic formation and fixation of consensus on a number of socio-historical problems (S. Hall) and the establishment of hegemony through the sphere of artistic discourses, aesthetic tastes and habits (P. Bourdieu); (see the second section of the dissertation research, pp. 126-127, 127-128 – E.K.). Taking into account the guiding possibilities regarding the image of the desired future, the symbols of fairy tales and legends present magical-transcendental representations

of society, since they appear as products of the community imagination. Through magical-transcendental representations, the symbols of fairy tales and legends perform sociotherapeutic functions of imaginary satisfaction and discharge of a number of needs related to freedom, preservation of personal dignity, procreation and establishment of family solidarity, help and support (social altruism), etc. A feature of magical-transcendental representations in fairy tales and legends is their presentation through everyday objects and events (A. Schütz), which can potentially influence at the disposal in the field of fascination of the experience of memory and imagination (in all time dimensions) of adult recipients of fairy tales and legends. Based on the solution of task 5 (to carry out a review and paradigmatic analysis of key theories of the study of symbols in Ukrainian and world sociology), the following conclusions and provisions were formulated. In the dissertation research, the conceptual scheme of Johnson, Dandecker and Ashworth was taken as the basis for distinguishing key paradigms of the study of symbols. Within the framework of this scheme, four paradigms of sociological theorizing (empirical, rationalistic, subjectivist and substantialist) were identified, to which four aspects of the study of symbols in the plots of Ukrainian fairy tales and legends correspond (see the second chapter of the dissertation research, pp. 118-148 – E.K.).

The empirical paradigm allows us to analyze symbols in terms of common sense and everyday understanding as those endowed with ordinary meanings and can be fixed in the form of images of everyday consciousness. The meanings of symbols of Ukrainian fairy tales and legends, understood within the framework of empiricism, are subject to fixation according to certain signs (behavioral patterns or behaviorremes), with which the author works in empirical research. At the same time, complexes of elementary representations in symbolic behaviorremes at the level of unconscious social perception address recipients to certain mythologemes (archetypes). Addressing recipients to mythologemes occurs through group metaphors, from which a number of figurative meanings are associated with certain images of everyday consciousness.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корень Є. (2022a). Деякі архетипи та символи в структурі епічних сюжетів: до постановки проблеми соціології мистецтва. Соціальні технології:актуальні проблеми теорії та практики, Вип. 93, с. 89-102. DOIhttps://doi.org/10.32840/2707-9147.2022.93.7

2. Koren Y. (2022b). Visual symbols in romanian epic works. Part 1. theoreticalfoundations of research and description of the plot. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики, Вип. 94, с.57-65. DOI https://doi.org/10.32840/2707-9147.2022.94.4

3. Koren Y. (2022c). Visual symbols in romanian epic works. Part 2. Analysis of the centrator through symbolic descriptors and description of the plot. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики, Вип. 95, с. 36-46. DOI https://doi.org/10.32840/2707-9147.2022.95.4

4. Koren Y. (2023a).Visual features of symbolic and plot components in Ukrainian epic works (based on the empirical of ukrainian epic works). Part 1. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики, Вип. 97, с. 31-41. DOI https://doi.org/10.32840/2707-9147.2023.97.3

Романенко Юрій Вікторович

доктор соціологічних наук,
професор кафедри міжнародних медіакомунікацій
та комунікативних технологій Інституту міжнародних
відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАВІЮВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПЕРСУАЗИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНОМУ КОНТЕКТСІ

Навіювання характеризується установкою, тобто методом впливу, який передбачає впровадження у свідомість адресата когнітивних, вольових або емоційних змістів, що впливають на напрямок його внутрішньопсихічної діяльності. Саме використання такого впливу дозволяє, по-перше, наявність у суб'єкта впливу психічних очікувань авторитарно-директивного, імперативного змісту. Суб'єкт навіювання має очікування тієї чи іншої форми залежної та/або підлеглої поведінки, а отже, наявність у об'єкта впливу певних культурних, соціально-статусних, психічних характеристик, що привертають до залежності та/або прямо вказують на неї. З точки зору автора цієї статті, психіка об'єкта навіювання зазвичай схильна до впровадження - психічного процесу, під час якого екзогенні по відношенню до психіки змісту можуть проникати в неї та викликати певні ефекти впливу.

Достовірна, ймовірнісна або очікувана оцінка конкретного учасника спілкування як схильного до навіювання передбачає не лише наявність уявлень про його залежність, але й наявність певних часових очікувань у суб'єкта спілкування. Навіювання може бути ефективним у ситуаціях реального та/або прогнозованого дефіциту часу.

У більшості випадків одне передбачає інше, оскільки: а) залежний статус учасника комунікації привертає до початкового коригування або перехоплення ініціативи у комунікації іншими, більш впливовими та сильними; б) статусна залежність допускає ймовірнісну оцінку такого учасника іншими учасниками як ментально проникного, схильного до навіювання; в) ймовірнісна оцінка учасника як схильного до навіювання включає несвідому установку на економію часу та

використання інтроекції.

Визнання цього права передбачає оцінку такого суб'єкта як авторитету, носія того чи іншого невідкличного знання чи волі. Довіра та авторитет як характеристики такого авторитету супроводжуються статусно-рольовими маркерами, які дозволяють розпізнати його як суб'єкта наукової, політичної, правової, медичної влади. Саме ці маркери іноді стають вирішальними для появи реакції сугестера у вигляді безумовної (наївної) віри.

Навіювання характеризується низкою вербально-комунікативних та невербально-комунікативних ознак. До вербально-комунікативних ознак прямого навіювання можна віднести наступне:

1. Короткі речення зі стверджувальною спрямованістю;

2. Спрощення або анулювання аргументативної частини комунікації;

3. Використання модальних операторів зобов'язання та деонтичних синтаксичних конструкцій (формул етосу);

4. Використання наказового способу дієслів;

5. Наративне спілкування (розповідь історій);

6. Мовленнєві конструкції зі значенням тотожності та ідентифікації сугестора та сугестора за деякими ознаками;

7. Оперування сугестором прогностики та модальностей майбутнього. Невербальні комунікативні ознаки навіювання включають:

1. Прямий та немигаючий погляд сугестора, міміка маскоподібна або гіпомімія. 2. Статуарне (статичне) позиціонування тіла сугестера та/або маркерів проксемічної дистанції в поєднанні з просторовими трансгресіями (постійне порушення тілесних/ментальних/просторово-фізичних меж через неекологічний таксис).

3. Використання об'єктів фізичного середовища для статизації пози сугестера, навмисна організація дефіцитного фізичного простору (за площею, кількістю учасників, освітленням тощо).

4. Використання директивних жестів та/або поз домінування чи залежності.

5. Однорідний або дисциплінарно-класичний стиль одягу.

6. Пауза – повільний ритм мовлення зі зниженими інтонаціями.

7. Нав'язування силового режиму в комунікації.

Емоційне зараження – це технологія культурного, соціального, ментального впливу (впливу), метою якої є передача емоційного стану психіці адресата або стабільна активація певних емоцій (почуттів).

Емоційне зараження супроводжує сугестію і може як передувати їй, так і слідувати за нею, слугуючи необхідній пластифікації психіки адресата впливу. Загалом, переживання певних емоцій (почуттів) супроводжується психічною ентропією, порушеннями спрямованого руху психіки, її хаотизацією. На відміну від переконання та навіювання, емоційне зараження може бути як добровільним, так і мимовільним. Використання зараження в довільному (свідомо технологічному) варіанті передбачає використання вербальних та/або невербальних методів активації очікуваних емоцій. Водночас порушення емоційної рівноваги адресата дозволяє інструменталізувати його психіку та досягти ефективності навіювання чи інших культурних, соціальних, психічних впливів. Довільний (свідомо технологічний) варіант емоційного зараження носить усі ознаки маніпулятивного впливу та полягає в... особливо контрпродуктивно з точки зору довгострокових результатів впливу. Первинною емоцією (протоемоцією) або протовідчуттям стосовно емоційного зараження є емоція/відчуття емпатії та співчуття [2; 19], що походить від німецького терміну Einfühlung, що буквально перекладається як «жити в» або «відчувати в». Сінгер і Ламм описують емпатію як здатність передавати досвід у навколишнє середовище, демонструючи ознаки активації нейронних структур і фізіологічних реакцій (Сінгер і Ламм, 2009)[4]. Гаррісон зазначає першочергову роль емпатії в поширенні емоційного зараження в соціальних взаємодіях [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Романенко, Ю. В. (2025). Типологічні відмінності між переконанням, навіюванням та емоційним зараженням у комунікації. Journal of Psychology Research, 31(14), 251–269. https://doi.org/10.15421/103115

2. Decety, J., and Ickles, W. (2009). The social neuroscience of empathy.Cambridge, MA: MIT Press. Available online at:10.7551/mitpress/9780262012973.001.0001

3. Harrison, N. A., Singer, T., Rotshtein, P., Dolan, R. J., and Critchley, H. D.(2006). Pupillary contagion: central mechanisms engaged in sadness processing. Soc.Cogn. Affect. Neurosci. 1, 5–17. doi: 10.1093/scan/nsl006

4. Singer, T., and Lamm, C. (2009). The social neuroscience of empathy. Ann.N. Y. Acad. Sci. 1156, 81–96. doi: 10.1111/j.1749-6632.2009.04418.x.

5. Raskin J.D. Constructivism in psychology: Personal construct psychology, radical constructivism, and social constructionism // Amer.Communication J. 2002. V. 5. Iss. 3. P. 7-24.

6. Varela F., Thompson E., Rosch E. The embodied mind: cognitive science and human experience. Cambridge, MA: MIT Press, 1993.

7. Юнг, К.-Г. Символы трансформации. — М.: АСТ, 2008. — 731 с.

8. Bauman, Zygmunt (2013). The Individualized Society. Wiley.

9. Friedmann J. Order and disorder in global systems: a sketch // Social research. 1993. Vol. 60. N 2.

10. Erikson E. Identity and the life cycle. N.Y.; L., 1994.

Матюхіна Олександра Анатоліївна

Кандидат філософських наук,
доцент кафедри політології, соціології та філософії
Національного університету «Київський авіаційний інститут»

РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ ВІД ЧАС ВІЙНИ

Екологічна політика, позиція суспільства визначається інтелігенцією. Саме люди з вищою освітою керують виробництвом, складають програми вузів і шкіл, визначають зміст ЗМІ, Інтернету і, в цілому, керують державою. Саме інтелігенція здатна створити та реалізувати екологічну політику, вивести її постулати на рівень суспільної свідомості. Тому дуже важливим складовою національної безпеки, особливо в час війни, є формування екологічної позиції у вищих навчальних закладах України

Життєва позиція, орієнтація людей з вищою освітою визначається комплексом тих дисциплін, які викладаються в вузі. Найбільш узагальнюючий, конструктивний характер мають фундаментальні дисципліни, серед яких почесне місце займають гуманітарні науки- філософія, історія культури, історія, політологія, соціологія, релігієзнавство, етика, естетика. Теоретичні дисципліни остаточно формують в свідомості студента картину світу, а гуманітарні – таку важливу її частину, як усвідомлення людиною власного місця в світі, своїх життєвих цілей та завдань. Гуманітарні науки не лише концентрують увагу на духовних цінностях, допомагають їх зрозуміти, але й розкривають, доводять їх необхідність для розвитку особистості, реалізації повноти свого буття. Саме ця орієнтація гуманітарних наук на духовні цінності, виховання пізнавального інтересу має велике екологічне значення. Гуманітарні науки, особливо філософія, формують екологічну відповідальність, переводять її в площину ціннісної та культурної категорії. Філософія безпосередньо перетворює екологічні знання на особисті переконання. Історія, історія культури, релігієзнавство розкривають взаємодію людства з природою в історичній динаміці, формують екологічну культуру на базі екологічних традицій української та світової

культури, спрямованих на підтриманні гармонії системи «людина-природа». Досвід взаємодії людини з природою зберігається у кожній культурі як екологічного імперативу. Без цього було б неможливе існування людства. Науковий аналіз показує, що система екологічних заборон, «екологічних кордонів» людської діяльності представлена у традиційній культурі кожного народу Землі. Норми та правила, що регулюють відносини людини з природою, містяться у віровченні та релігійній практиці світових релігій. Вони сконцентрували величезний досвід людства, накопичений за його існування і осмислений на міфологічному і релігійному рівні. Протягом століть ритуали, звичаї, традиції, що регулюють систему людина-природа, виступали як імператив, легітимізований авторитетом надприродних сил та громадських інститутів. Великий досвід екосвідомого, відповідального ставлення людини до природи закріплено як у традиційній культурі, так і у віровченні та релігійній обрядовості світових релігій. Практика показала високу ефективність екологічних і правил, якими керувалося людство протягом своєї історії.

Тому поряд з формуванням системи екологічних норм, правил, заборон на основі наукового аналізу системи людина-природа важливо зберегти осмислити, використовувати в сучасних умовах багатство накопиченого історичного досвіду. Значним чинником екологічного виховання, формування у культурі нової екологічної парадигми є збереження наступності. Завдання формування нової екологічної парадигми в культурі, екологічної поведінки в наш час має і може бути вирішена лише через екологічне виховання у процесі навчання, особливо у вищих навчальних закладах..

Сучасна споживацька ідеологія заперечує не тільки самостійну цінність природи, розглядаючи її тільки як джерело ресурсів для вироблення все більшої кількості товарів для забезпечення матеріальних потреб людства, що мають необмежено зростати. Але й заперечує гідність людини, розглядаючи її тільки як виробника і споживача матеріальних цінностей. Пошана до життя підміняється споживацьким ставленням до природи, інших людей і до себе. Тому зміна екологічної парадигми може відбутись тільки на основі зміни етичної парадигми - зміни споживацьких цінностей людськими, гуманістичними. Поняття відповідальності завжди пов’язане з етичним імперативом, усвідомленням належного та неналежного. Пошана до життя на емоційному і раціональному рівнях зумовлює

відповідний вибір при вирішенні суспільних, економічних, технічних проблем. За умови пошани до життя як етичного імперативу в якості ефективного та виправданого сприймається тільки таке рішення, що забезпечує збереження життя як такого, життя людини, життя природи. Екологічна відповідальність має бути складовою суспільної та індивідуальної відповідальності людини.

Всебічно освічена, самостійно критично мисляча людина здатна протистояти тиску антиекологічної масової культури, приймати самостійні рішення з врахуванням перспективи. А екологічна поведінка вимагає самоконтролю, вміння мислити. Передбачати результати своїх дій. Така людина здатна усвідомити себе як частину світу, яка залежить від інших його складових і діяти згідно з цим. Відповідно, збільшується вірогідність того, що на будь-якому місці всебічно освічена людина буде діяти свідомо, з громадянських, патріотичних позицій, з врахуванням усіх вимог, в тому числі і екологічних. Сучасний спеціаліст має вміти перетворювати технічні дані на керовані екологічні рішення. Йому потрібне системне, стратегічне, громадянське мислення.

Самостійне стратегічне мислення, громадянську патріотичну позицію здатність тверезої оцінки ситуації, розвиток духовних потреб формують перш за все і перед усім науки гуманітарні. Тому запровадження, збереження в вузах усіх напрямків повного циклу гуманітарних дисциплін від історії, історії культури, релігієзнавства, етики, естетики до філософії – необхідна умова формування, виховання відповідального спеціаліста, здатного зрозуміти та реалізувати екологічні вимоги, принципи в усіх видах діяльності.

В випадку ж скорочення або ліквідації гуманітарних дисциплін, що зараз інтенсивне реалізується в технічних та медичних вищих навчальних закладах України, ми прирікаємо себе на поглиблення на Україні екологічної кризи. Тому що екологічна криза, спричинена війною, посилюється і поглиблюється внаслідок дій посадовців, підприємців, які негайну вигоду, будь-який прибуток ставлять вище необхідності збереження природи України як основи життя народу.

Збереження природи України є основою виживання країни, нації, ефективного відновлення країни після війни. Тому виховання екологічної відповідальності у студентської молоді — майбутньої інтелектуальної еліти країни — є невід’ємним інструментом національної безпеки. Формування еко-позиції у

студентів забезпечить формування свідомого суспільства, яке здатне не лише відновити довкілля, але й розбудувати сталу, безпечну та конкурентоспроможну Україну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Матюхіна О. А. Про вплив античної філософії на українську філософську думку XVI-XVII ст. URL:https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=Ibkx7Z8AAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=Ibkx7Z8AAAAJ:_Qo2XoVZTnwC (дата звернення: 21.03.2025).

Бажин Владислав Андрійович
аспірант кафедри політології,
соціології та публічного управління
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

RESEARCH SKILLS OF A SOCIOLOGIST IN A DIGITAL SOCIETY: TRANSFORMATION OF METHODOLOGY, CHALLENGES AND IMPERATIVES OF THE DATAFICATION ERA

The modern world is experiencing a transformation unprecedented in its scale and depth, caused by the total digitalization of all spheres of human existence. The society of the 21st century, which is often defined as a digital, information, network or "big data" society (Big Data), is radically changing the architecture of social interactions, institutions and identities. In these new realities, classical sociological science finds itself faced with the need to fundamentally rethink its tools. Traditional methods of collecting and analyzing information, such as standardized questionnaires, paper interviews or classical included observation, although they remain basic elements of sociological knowledge, are no longer able to independently capture the full complexity, dynamics and scale of digital social phenomena.

The process known as datafication (digitization or "datafication" of social life) transforms any human action, gesture, transaction or expressed opinion into a digital trace. Under such conditions, the sociologist's research skills undergo a profound evolution, integrating competencies from computer science, data analytics, digital ethnography and artificial intelligence, while requiring the preservation of classical sociological thinking and high ethical standards. The transformation of the sociologist's research field in a digital society begins with an understanding of the nature of the object of research itself. Social reality has moved into cyberspace, forming hybrid forms of existence, where the boundary between online and offline is as diffuse and permeable as possible. Social networks, blogs, messengers, e-commerce platforms, virtual communities and metauniverses have become new locations for social action. They generate enormous amounts of information, which Michael Savage and Rory Burroughs

once called “the coming crisis of empirical sociology,” emphasizing that commercial corporations and IT giants possess much larger data sets about human behavior than academic institutions. To overcome this crisis and remain relevant, the modern sociologist must move beyond the traditional desk-based or purely field researcher and become a specialist capable of working in the interdisciplinary field of computational social science. This requires the formation of a fundamentally new architecture of research skills. The first and perhaps most obvious block of new skills is the sociologist’s technical and algorithmic literacy, which includes the ability to perform automated collection and initial processing of data from the Internet. In a digital society, information no longer waits for a researcher to come with a printed questionnaire; it is scattered across the network in the form of unstructured text, likes, reposts, geolocations, and media files. A modern sociologist must master web scraping and data parsing methods, as well as be able to interact with application programming interfaces (APIs) of various platforms. Scripting skills in Python or R programming languages are becoming not just a bonus on a resume, but a basic tool for building a sample and accumulating research material. Instead of manually coding hundreds of pages of text, a sociologist of the digital age uses algorithms to download thousands or millions of messages from social networks or forums in a matter of minutes. This allows analyzing social discourses in real time, capturing the dynamics of public sentiment during crisis events, election campaigns, or pandemics, which was previously technically impossible. However, collecting millions of digital traces in itself has no scientific value without the ability to analyze them in depth and systematically. That is why a critically important skill for a sociologist in a digital society is mastering the methods of analyzing large data sets (Big Data Analytics) and machine learning tools (Machine Learning). Since a significant part of digital information is unstructured text, a sociologist must master the methods of computational linguistics and natural language processing (Natural Language Processing — NLP). Among them, a special place is occupied by thematic modeling (Topic Modeling), in particular the Latent Dirichlet Allocation (LDA) algorithm, which allows you to automatically detect hidden topics in huge arrays of documents or posts.

No less important is the analysis of the tonality of the text (Sentiment Analysis), which allows you to assess the emotional coloring of public discussions, classifying statements into positive, negative or neutral. In addition to text analysis, a

sociologist of a digital society must master the methodology of analyzing social networks (Social Network Analysis — SNA). This approach views society not as a collection of isolated individuals with certain attributes, but as a complex system of connections and interactions. Skills in graph visualization and analysis programs such as Gephi or specialized Python libraries (e.g. NetworkX) allow the researcher to see the structure of network communities, identify thought leaders (influencers), analyze the density of communication, the processes of information diffusion and the formation of so-called "echo chambers" and information bubbles that significantly polarize modern society. At the same time, immersion in computational methods and quantitative analysis of big data carries the danger of methodological reductionism. Digital traces show what people do, how often they do it and with whom they interact, but they are very rarely able to answer the key sociological question: why do they do it? Big data is often devoid of context, subjective meanings and motivations that individuals put into their actions. That is why in a digital society the value of qualitative research skills adapted to the virtual environment is incredibly growing. This direction is called digital ethnography, or netnography, developed by Robert Kozinets. The skills of a digital ethnographer require the sociologist to be able to conduct long-term, immersive observation of the life of online communities, to understand their specific slang, visual culture, memes, rituals, and internal hierarchy. The sociologist must learn to conduct online interviews — both in a synchronous format (video calls on Zoom or Teams) and in an asynchronous format (via instant messengers or email), which requires special skills in establishing rapport and trust in conditions of lack of physical contact and limited nonverbal signals. A qualitative approach in digital research allows for the so-called "thick description" according to Clifford Geertz, returning the person, their subjectivity and unique life experience to the center of sociological analysis, which counteracts the dehumanization of data. A separate challenge and at the same time an area of development for the skills of a sociologist is working with visual and multimedia content. Digital society is a society of the screen and the image. Platforms such as Instagram, TikTok, YouTube produce giant layers of visual culture, which is a reflection of modern social trends, gender stereotypes, political manipulations and identity construction practices. Traditional content analysis of text messages is powerless here. A sociologist must develop skills in visual analysis, semiotic analysis and the ability to work with computer vision algorithms. Understanding how to

code and interpret images, video sequences, montages, and sound effects in their social context is becoming an integral part of the professional competence of a sociologist-researcher.

However, the most important transformation that a sociologist's research skills are undergoing lies not in the realm of tools, but in the realm of methodological thinking and ethics. The digital environment radically disrupts classical notions of sociological sampling. When we analyze millions of tweets or Facebook posts, we are dealing with colossal data sets, but these data are almost never representative of the entire population of a country or even a particular region. Users of a particular social network are biased by age, education, income level, and geography. Moreover, the sociologist faces the problem of "social robots" (bots) and algorithmic manipulations that artificially distort the picture of social reality. Therefore, the most important skill of a sociologist is the development of critical digital thinking, the ability to verify data sources, filter out noise and algorithm artifacts, and clearly understand the limitations of one's own data. A sociologist should not succumb to the "illusion of omniscience" that is often provoked by big data. The ethical dimension of research skills in a digital society deserves special attention and is one of the most difficult aspects of professional activity.

The line between public and private on the Internet has become extremely thin and blurred. Is a user's post on a public profile on a social network a public document that can be freely used for scientific purposes, or is it a private conversation that requires informed consent? How to ensure the anonymity and confidentiality of research participants when, even with the names removed, a direct quote from the text of an interview or post can easily be Googled and leads to a specific profile of a living person? Traditional ethical codes of sociological associations often do not keep up with technological progress. Therefore, a modern sociologist must have developed ethical reflection, skills in de-identification and anonymization of data, and the ability to assess potential risks and harm to respondents (in particular, vulnerable groups or marginalized communities) from the publication of research results. Skills in ethical maneuvering and adherence to the principles of digital humanities are becoming a marker of professionalism of the highest quality. No less important is the skill of interdisciplinary collaboration.

A sociologist in a digital society can no longer be a "lone wolf". The

complexity of modern research projects requires the creation of teams that include programmers, data engineers, linguists, psychologists, and designers. A sociologist must act as an architect of meanings and a conceptualizer: he must be able to translate a sociological hypothesis into the language of a technical task for a programmer, and then interpret the resulting dry statistical indices or relationship matrices through the prism of sociological theories. Without sociological interpretation, any analysis of big data turns into a meaningless collection of numbers and correlations that do not explain the essence of social processes. The ability to communicate with representatives of the exact and computer sciences, understand the logic of their work, and at the same time maintain the specificity of the sociological view is a unique and scarce skill. Finally, the final stage of any research is the presentation of its results. In a digital society, where information consumption has become fast, clip-based, and visually oriented, a sociologist must radically change the ways of presenting his knowledge. Data Visualization and Data Storytelling skills come to the fore. A modern researcher must be able to create interactive dashboards, infographics, and data density maps that are intuitive not only for the scientific community, but also for stakeholders — businesses, politicians, public organizations, and the general public. Writing cumbersome 300-page monographs that will be read by several colleagues is giving way to preparing dynamic analytical notes (policy briefs), multimedia long reads, and interactive web platforms. At the same time, a sociologist must possess the skills of public sociology - the ability to competently, reasonedly and accessiblely communicate the results of his research in the media space, counteracting fakes, manipulations and populism, which are so easily spread in the digital world. In summary, it can be argued that the research skills of a sociologist in a digital society are undergoing a profound qualitative evolution, which does not mean a denial of the past, but is its dialectical expansion. The sociologist of the future is a hybrid intellectual who harmoniously combines the classical sociological imagination of Charles Wright Mills with the mathematical rigor of a data scientist and the empathy of an anthropologist. Mastering programming languages, machine learning methods, computer analysis of texts and visual images, digital ethnography, as well as developing the highest standards of ethical reflection and interdisciplinary interaction skills are the main directions that allow sociological science not only to survive in the era of total datafication, but also to play a leading role in understanding, predicting, and humanizing

the complex digital world in which we live.

Література

1. Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі [Текст] : [монографія] / В. В. Лях [та ін.] ; відп. ред. В. В. Лях ; Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди НАН України, Київ. ун-т туризму, економіки і права. - К. : XXI століття: діалог культур, 2009. - 404 с.

2. Cioffi-Revilla C. Introduction to Computational Social Science: Principles and Applications. 2nd ed. Cham : Springer, 2018. 347 p.

3. Savage M., Burrows R. The Coming Crisis of Empirical Sociology. *Sociology*. 2007. Vol. 41, No. 5. P. 885–899.

Білоконь Оксана Анатоліївна

Бакалавр за спеціальністю 061 Журналістика,

КАІ м. Київ, Україна

ok2309bilok2004@gmail.com

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА МЕТОД АНАЛІЗУ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРСПЕКТИВ ТА СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Актуальність дослідження політики забезпечення гендерної рівності в Україні зумовлена необхідністю подолання цих викликів та впровадження ефективних механізмів для досягнення реальної рівності. Вивчення світового досвіду та адаптація найкращих практик сприятиме формуванню стратегії, яка враховуватиме українські реалії та сприятиме сталому розвитку суспільства.

Тема забезпечення гендерної рівності активно досліджується в українській науковій спільноті, охоплюючи різні аспекти цього питання. Роботи вітчизняних учених охоплюють різні напрями: правове регулювання гендерної рівності, вплив міжнародних зобов'язань на національне законодавство, соціальні аспекти гендерної політики, а також гендерну складову у сфері безпеки та громадського життя. Серед дослідників, які зробили вагомий внесок у вивчення цих питань, варто відзначити Л. І. Наливайко, Т. С. Марценюк, О. В. Уварову, А. І. Гриненко, О. А. Грішнову, А. М. Лавриненко, Е. М. Лібанову, О. В. Макарову, А. Ю. Табанову, К. І. Шевченко. Крім того, дослідження, проведене структурою ООН Жінки в Україні спільно з неурядовою організацією «Promundo-US», аналізує аспекти гендеру та маскулінності в українському секторі безпеки, що свідчить про розширення наукового інтересу до гендерної тематики в різних сферах суспільного життя. Дослідження, проведене дослідницькою компанією Gradus Research спільно з Biasless, аналізує благополуччя українських жінок, що свідчить про розширення наукового інтересу до гендерної тематики в різних сферах суспільного життя.

Серед зарубіжних вчених, які займалися гендерною проблематикою, слід відзначити таких дослідників, як Е. Оуклі, А. Річ, І. Гофман, М. Мід, Т. Парсонс

та Р. Бейлс, чиї праці значно вплинули на розвиток гендерних досліджень. Крім того, такі соціологи, як С. Аккер, Е. Гідденс та П. Еботт, зробили вагомий внесок у розуміння гендерної нерівності та її впливу на соціальні структури.

Доречним є визначення теоретичних засад, міжнародного досвіду та емпіричних даних щодо політики забезпечення гендерної рівності з метою виявлення ефективних механізмів і рекомендацій для удосконалення відповідної політики в Україні.

У процесі дослідження актуалізується комплекс загальнонаукових теоретичних та емпіричних методів, що забезпечило всебічне вивчення проблематики гендерної рівності. Зокрема, метод аналізу дозволив розчленувати концепцію гендерної рівності на складові елементи, виявити їхні взаємозв'язки та суттєві характеристики. Метод синтезу, у свою чергу, сприяв об'єднанню цих елементів у цілісну систему знань, що дало можливість сформулювати узагальнені висновки щодо досліджуваного явища. Логічний перехід від окремих фактів до загальних положень і навпаки, був необхідний для побудови обґрунтованих теоретичних висновків. Узагальнення сприяло виявленню загальних закономірностей та принципів у сфері гендерної рівності, тоді як порівняльний підхід дозволив зіставити різні моделі забезпечення гендерної рівності в міжнародному контексті, виявити їхні сильні та слабкі сторони. Порівняльно-правовий метод був використаний для аналізу законодавчих механізмів різних країн, що дало змогу оцінити їхню ефективність та можливість адаптації в Україні. Емпіричні методи включали аналіз статистичних даних, що дозволило кількісно оцінити стан гендерної рівності в різних сферах суспільного життя. Соціологічні дослідження та проведення власних опитувань надали якісну інформацію про суспільні настрої, стереотипи та бар'єри на шляху до гендерної рівності. Метод інтерпретації правових норм забезпечив глибоке розуміння чинного законодавства та його впливу на практику забезпечення гендерної рівності, а контент-аналіз офіційних документів дозволив виявити тенденції та пріоритети державної політики у цій сфері.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у розширенні наукових уявлень про політику забезпечення гендерної рівності, її концептуальні засади та ефективність у різних країнах. Дослідження поглиблює розуміння методологічних підходів до аналізу гендерної політики, визначає ключові поняття та

виявляє закономірності у розвитку міжнародних та національних механізмів забезпечення рівності прав і можливостей жінок і чоловіків. Отримані результати можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях, зокрема у сфері права, соціології, політології та державного управління.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його висновків для вдосконалення державної політики України у сфері гендерної рівності. Аналіз світового досвіду дозволяє адаптувати найкращі практики для українського контексту, а результати емпіричного дослідження можуть бути використані державними органами, громадськими організаціями та експертами при розробці нових програм і стратегій забезпечення гендерної рівності. Висновки роботи також можуть слугувати основою для проведення просвітницьких кампаній і впровадження освітніх ініціатив щодо подолання гендерних стереотипів. Наукова новизна даного дослідження полягає у комплексному аналізі політики забезпечення гендерної рівності, який поєднує теоретичні засади, міжнародний досвід та емпіричні дані, з метою розробки рекомендацій для вдосконалення української політики у цій сфері. Вперше здійснено систематичне порівняння підходів до гендерної рівності в різних країнах, з урахуванням їхніх соціокультурних особливостей, та проведено вторинний аналіз соціологічних досліджень разом із власним емпіричним дослідженням для оцінки стану гендерної рівності в Україні. Це дозволило виявити специфічні перешкоди та можливості для впровадження ефективної гендерної політики в українському контексті, що раніше не було предметом настільки детального наукового вивчення.

У вступі сформульовано об’єкт, предмет, мету, завдання, визначено методи, елементи наукової новизни, теоретичне й практичне значення роботи. Перший розділ спрямований ознайомити з теоретичними і методологічними засадами дослідження політики гендерної рівності. У другому розділі зосереджено увагу на на вивченні світового досвіду забезпечення гендерної рівності. Третій розділ присвячено емпіричному аналізу стану гендерної рівності в Україні, включаючи вторинний аналіз соціологічних досліджень, проведення власного опитування та інтерпретацію отриманих результатів.

У процесі дослідження теми політики забезпечення гендерної рівності було здійснено комплексний аналіз теоретичних підходів, міжнародного досвіду та особливостей української перспективи.

У сучасній науці вивчення гендерної рівності спирається на міждисциплінарні підходи, які поєднують соціологічні, правові, психологічні й політичні теорії, що дозволяє глибше осмислювати природу нерівності та механізми її відтворення. Концептуально гендер розглядається не лише як біологічна категорія, а як соціальна конструкція, що формує очікування, ролі та обмеження для жінок і чоловіків у суспільстві. Методологічно переважає інтеграція кількісних і якісних досліджень, зокрема анкетування, шкалювання, контент-аналізу та інтерсекційного аналізу, які дають змогу не лише фіксувати факти нерівності, а й аналізувати контексти, в яких вона виникає. Саме такий комплексний підхід дозволяє науковцям не просто описувати проблеми, а й пропонувати практичні механізми для досягнення реальної, а не лише формальної, гендерної рівності.

У сфері гендерної рівності ключовими поняттями є «гендер», «гендерна рівність», «гендерна дискримінація», «рівні права та можливості», «гендерні ролі» та «гендерні стереотипи» — саме через них окреслюються основні орієнтири сучасного дискурсу. Гендер трактується як соціально сконструйована характеристика, що визначає очікувану поведінку жінок і чоловіків у суспільстві, а не просто біологічну відмінність. Поняття гендерної рівності охоплює не лише юридичну рівність, а й фактичну — у доступі до ресурсів, участі в ухваленні рішень, у праці та освіті. Визначення цих категорій є надзвичайно важливим, адже вони формують основу для аналізу, моніторингу та впровадження ефективної політики, що базується на справедливості, недискримінації та визнанні різноманіття досвідів жінок і чоловіків.

3. Світовий досвід забезпечення гендерної рівності демонструє багатовекторність підходів залежно від соціального, культурного та політичного контексту. Країни Європейського Союзу, зокрема Швеція, Франція, Німеччина, Іспанія, активно впроваджують системні політики гендерного паритету, опираючись на законодавчі ініціативи, інституційні механізми й інтеграцію гендерної перспективи в усі сфери публічної політики. У США фокус робиться на захисті від дискримінації, рівному доступі до праці та боротьбі з гендерним насильством, однак навіть там спостерігається виклик у подоланні нерівності в оплаті праці та

представництві жінок у політиці. Азійські та африканські країни стикаються з глибшими структурними бар’єрами, часто обумовленими традиційними соціокультурними нормами, проте успішні кейси — як-от Руанда чи Філіппіни — свідчать, що навіть у складних умовах цілеспрямована політика може дати позитивні результати. Такий аналіз доводить, що гендерна рівність — це не разовий крок, а тривалий процес, який потребує гнучких, контекстуально чутливих рішень і політичної волі.

На міжнародному рівні політика гендерної рівності пройшла значний еволюційний шлях — від декларативних закликів до комплексних правових і інституційних механізмів, однак проблеми все ще залишаються системними. Серед ключових досягнень можна назвати розширення правового захисту, зростання представленості жінок у політичному та економічному житті, активне впровадження квот, гендерного бюджетування та просвітницьких кампаній. Водночас серйозними викликами залишаються нерівна оплата праці, обмежений доступ жінок до керівних посад, масштабне гендерне насильство, а також спротив частини суспільства, зумовлений патріархальними традиціями та культурними стереотипами. Особливо гостро це проявляється в країнах, де рівень правової культури й освіти залишається низьким. Успішний досвід передових держав показує: справжня рівність можлива лише за умови постійної міжсекторальної співпраці, гнучкої політики та чіткої державної волі до змін.

5. Вторинний аналіз соціологічних досліджень щодо гендерної рівності в Україні виявляє стійкі диспропорції між чоловіками та жінками в різних сферах суспільного життя. Зокрема, за даними Київського міжнародного інституту соціології, значна частина населення визнає існування гендерної нерівності, особливо в аспектах оплати праці та доступу до керівних посад. Дослідження групи «Рейтинг» свідчать, що жінки частіше відчувають обмеження у професійному зростанні та політичній діяльності, тоді як чоловіки менш схильні визнавати ці проблеми. Військово-соціологічні дослідження Міністерства оборони України вказують на зростання кількості жінок у Збройних Силах, проте питання поєднання професійних та сімейних обов'язків залишаються актуальними. Загалом, попри певні позитивні зрушення, результати досліджень підкреслюють необхідність подальшого

вдосконалення політики гендерної рівності та подолання усталених стереотипів у суспільстві.

Організація та проведення власного емпіричного дослідження дозволила глибше зрозуміти реальний стан гендерної рівності в Україні очима самих громадян. Завдяки використанню комбінованих методик — структурованого анкетування та шкали Лайкерта — вдалося не лише зібрати кількісні дані, а й зафіксувати нюанси суб'єктивного ставлення до гендерної тематики. Результати показали: переважна більшість респондентів підтримують ідеї рівних прав і можливостей, однак часто бракує глибокого розуміння нормативної бази та практичного втілення принципів рівності. Опитування виявило існування прихованих стереотипів, особливо у сфері політичного лідерства, армії та батьківства. Водночас зібрані дані свідчать про готовність суспільства до змін і запит на розширення можливостей, особливо серед молоді. Це дослідження стало цінним інструментом виявлення проблемних точок і перспектив для розробки ефективної гендерної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розділ 1.1 дипломної роботи: «Концептуальні засади гендерної рівності в сучасній науці».

2. Гула В. В., Сойко О. С. Роль жінки у вирішенні збройних конфліктів // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Державне управління. – Хмельницький: НАДПСУ, 2023. – Вип. 3(27). – С. 177–180. URL: https://dspace.nadpsu.edu.ua/bitstream/123456789/1602/1/%D0%9D%D0%90%D 0%94%D0%9F%D0%A1%D0%A3_18.05.2023.pdf

3. Тінін Д. Г. Гендерна рівність у воєнний час: як війна змінює роль жінок у суспільстві/ Д. Г. Тінін // Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 2. Вип. 80. – С. 432-437.

URL http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/297110/290044

4. Висновки до третього розділу дипломної роботи: «Емпіричний аналіз політики гендерної рівності в Україні».

Гладких Валентин Валерійович
доцент кафедри соціології та політичних наук,
факультету психології, комунікацій та перекладу,
Державного університету «Київський авіаційний інститут»

Бондарь Андрій Олександрович
Факультет психології, комунікацій та перекладу, КАІ м.
Київ, Україна
7342247@stud.kai.edu.ua

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ

Актуальність дослідження. У сучасному світі інформаційна зброя стала одним із ключових інструментів міжнародної політики та впливу на суспільство. Інформаційні війни охоплюють широкий спектр дій: від пропаганди та дезінформації до кіберзагроз і контролю над медіаресурсами. Ці заходи спрямовані на підрив стабільності в інших країнах, посилення впливу на суспільну думку та досягнення політичних цілей без прямого військового втручання. На тлі глобальної політичної напруженості й зростаючої цифрової залежності країн проблема інформаційних війн набуває все більшої актуальності, адже значно впливає на внутрішню безпеку держав і міжнародну стабільність.

Російсько-українська війна стала яскравим прикладом масштабного використання інформаційної зброї, де стратегічне управління інформаційними потоками суттєво впливає на хід бойових дій, підтримку населення та міжнародну реакцію. Крім того, боротьба в інформаційному полі між провідними державами світу загострює конкуренцію у сфері медіавпливу та кібербезпеки, що робить тему інформаційних війн важливою для розуміння глобальних тенденцій у сучасних міжнародних відносинах.

Мотивація дослідження полягає в аналізі інформаційних війн як складової сучасної міжнародної політики, вивченні інструментів і методів, які використовують держави для досягнення своїх стратегічних цілей через інформаційний вплив, а також оцінці їх впливу на глобальну безпеку.

У першому розділі роботи розглядаються теоретичні засади та концептуальні підходи до дослідження інформаційних війн, аналізуються основні поняття, такі як "інформаційна війна", "дезінформація", "інформаційний вплив". У цьому розділі також представлено історичний огляд розвитку інформаційних війн у міжнародній політиці, що дає змогу простежити еволюцію інформаційних стратегій та їх вплив на формування суспільної думки.

Другий розділ зосереджений на аналізі конкретних методів і інструментів, які використовуються державами у веденні інформаційних воєн. Розглядаються приклади пропаганди, кіберзагроз, маніпуляцій в соціальних медіа, а також впливу на громадську думку через контроль над інформаційними ресурсами. Окрема увага приділяється сучасним технологіям, що значно розширили можливості інформаційних атак, зокрема впливу штучного інтелекту та алгоритмів на поширення інформації в цифрових мережах.

Третій розділ присвячений аналізу ролі інформаційних воєн у сучасних міжнародних конфліктах. Особливу увагу приділено російсько-українському конфлікту як кейсу, який наочно демонструє масштаби та ефективність застосування інформаційних інструментів. Розглядаються засоби протидії Україні російській дезінформації, а також роль міжнародної підтримки в цьому процесі. Крім того, у розділі аналізується досвід інших держав у протистоянні інформаційним загрозам, що дозволяє визначити основні принципи й стратегії боротьби з інформаційною агресією.

Четвертий розділ досліджує перспективи міжнародного співробітництва у сфері протидії інформаційним війнам. У розділі аналізуються міжнародні ініціативи, спрямовані на боротьбу з дезінформацією, узгодження стандартів інформаційної безпеки та посилення кіберзахисту. Розглядаються приклади співпраці міжнародних організацій та окремих держав, які прагнуть розробити спільні механізми захисту від інформаційних загроз та посилення національної стійкості до дестабілізуючих інформаційних впливів.

Висновки узагальнюють основні результати дослідження, підтверджують важливість інформаційної зброї як потужного інструменту впливу на міжнародну політику та вказують на необхідність розробки ефективних національних і міжнародних стратегій для протидії інформаційним війнам.

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що інформаційні війни є однією з найпотужніших форм сучасного впливу у сфері міжнародної політики. Вони давно перестали бути другорядним елементом зовнішньополітичних стратегій і перетворилися на ключовий інструмент досягнення геополітичних, економічних та військово-стратегічних цілей без застосування прямої сили. Сучасна практика доводить: той, хто контролює інформацію, часто має більше влади, ніж той, хто контролює зброю.

Дослідження доводить, що інформаційні війни є багатостороннім феноменом: технологічним, психологічним, юридичним, етичним, безпековим, гуманітарним. Вони відбуваються в універсальному інформаційному просторі, на цифрових платформах і медіа, у соціальних мережах, кіберпросторі, культурному просторі, освітніх системах і безпосередньо пов'язані зі створенням міжнародного порядку денного.

Під час проведення роботи було виявлено різноманітні технології інформаційного впливу. Деякі з них включають створення та поширення фейкових новин, дезінформації, селективну рекламу з маніпулятивним контентом, мережі ботів, псевдоаналітичний контент, меметичне програмування (використання мемів у політиці), спотворення наративів і історії, штучні "інфомерціали", гібридні кампанії, що поєднують реальні події (наприклад, зруйновані мости) з хибними інтерпретаціями тощо.

Серед технічних інструментів — системи мікротаргетингу, алгоритми платформ (Facebook, YouTube, TikTok), штучний інтелект (для генерації deepfake-контенту), нейронні мережі для генерації тексту, симуляція громадської думки через коментарі, рейтинги, відгуки тощо. Важливо, що такі інструменти мають як державне, так і приватне походження, що робить цю форму війни універсальною і важко контрольованою.

Інформаційні війни, як показано у розділі 2, відіграють ключову роль у сучасних конфліктах, зокрема як складова гібридних війн. Вони не лише

супроводжують «традиційні» військові дії, а часто їх випереджають або навіть замінюють. Їх головна мета — змінити ставлення суспільства до подій, делегітимізувати владу, дискредитувати супротивника, дезорієнтувати населення і світову спільноту.

Приклади недавніх конфліктів — російсько-українська війна, війна в Сирії, інформаційні атаки Китаю проти Тайваню, втручання у вибори в США та Брекзит — свідчать про те, що інформаційна війна стає значним інструментом у здійсненні зовнішньої політики багатьох країн. Вона приносить ще кращі результати в поляризованих суспільствах, де сприйнятливість є вищою.

Ефект від інформаційних атак на міжнародну стабільність є довготривалим. Вони підривають довіру в міжнародних відносинах, баланс, на якому будуються демократії, боротьбу з радикалізацією, запобігання міжетнічній, релігійній чи політичній ворожнечі, фрагментованим інформаційним реаліям, де в центрі знаходиться світовий, а не загальний світ. Політичне ухвалення рішень зменшується, а середовище невизначеності та страху зростає, тоді як побудова внутрішньодержавних союзів зазнає невдачі.

Інформаційна зброя у цифровому світі глобалізації може впливати ширше і швидше, ніж інші види зброї. Це питання не лише для довіри на місцевому рівні, але також для довіри у світі, серед міжнародних інституцій, виборчих процесів та засобів масової інформації.

Україна стала однією з перших країн у світі, яка опинилася в центрі повномасштабної інформаційної війни з боку держави-агресора. З 2014 року і до сьогодні, в умовах війни з Росією, країна зазнала багаторівневих атак, що охоплювали як внутрішній, так і зовнішній інформаційний простір. Водночас, цей досвід дозволив напрацювати унікальні моделі 56

протидії: з’явилися численні громадські ініціативи з фактчекінгу (StopFake, VoxCheck), урядові структури (Центр стратегічних комунікацій при МКІП), координація з міжнародними партнерами.

Українське громадянське суспільство демонструє високий рівень адаптивності та стійкості до дезінформації, що стало фактором, який дозволяє протистояти не лише військовій, а й інформаційній агресії. Більше того, Україна

стала своєрідною лабораторією для дослідження сучасних інформаційних технологій, яку вивчають у світі для адаптації власних політик безпеки.

У глобальному вимірі існує низка ініціатив, які засвідчують визнання інформаційної безпеки як загальноцивілізаційного пріоритету. Європейський Союз активно розвиває систему протидії дезінформації через платформу EUvsDisinfo, створює нормативну базу для прозорості цифрових платформ, запроваджує вимоги до поведінки великих технологічних компаній. НАТО визнає кіберпростір і інформаційну сферу окремим простором операцій, де колективна відповідь можлива навіть на нефізичну агресію.

Водночас міжнародне право не встигає за технологічним розвитком. Статут ООН, Гаазька та Женевські конвенції не містять чітких норм щодо інформаційної агресії. Міжнародно-правові аспекти інформаційних війн потребують термінового перегляду та адаптації до нових реалій глобального інформаційного простору, адже без відповідних правових рамок боротьба з інформаційними атаками залишиться неефективною.

Дипломна робота доводить, що інформаційна війна — це не суто технологічне явище, а комплексна трансформація самої природи політики у XXI столітті. Це форма впливу, де ключову роль відіграє не сила чи капітал, а здатність формувати смисли, наративи, образи, емоції.

Проблема інформаційних війн стосується кожного — від політиків до звичайних громадян, від демократичних країн до авторитарних 57

режимів. Тому ефективна протидія має спиратися на три базові компоненти:

- Інституційну спроможність держави реагувати на загрози;
- Медіаграмотність та критичне мислення населення;
- Міжнародну солідарність, що дозволяє виробити загальні підходи до регулювання інформаційного простору.

Світ стоїть на порозі нової епохи, в якій інформація стає і ресурсом, і зброєю, і об’єктом захисту. Україна вже є важливою частиною цього глобального протистояння і водночас — джерелом унікального досвіду, який має значення далеко за межами її кордонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] Розділ 3.2 дипломної роботи “Приклад використання інформаційних війн у конфліктах XX та XXI століть”

[2] Дубов Д. Гібридна війна: зміст, ознаки та шляхи протидії // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2022. – Режим доступу: https://niss.gov.ua

[3] Офіс Президента України. Комунікаційна політика в умовах воєнного стану. – 2023. – Режим доступу: https://president.gov.ua

[4] United24 – Національна платформа підтримки України. – 2023. – Режим доступу: https://u24.gov.ua

[5] Висновок до розділу 3 дипломної роботи “Приклади інформаційних війн та їх наслідки”

Недюха Микола Петрович

Доктор філософських наук, доктор юридичних наук,
професор кафедри політології, соціології та філософії,
Національного університету «Київський авіаційний інститут»,

Глущенко Софія Олександрівна

Факультет психології, комунікації та перекладу, КАІ м. Київ,
Україна
sofiaglushchenkoos@gmail.com

ПОЛІТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Національна ідентичність робить кожний народ унікальним і є фактором, що відрізняє один народ від іншого, завдяки наявності окремої мови, території, культури, традицій, національних символів та цінностей. Для кожної держави є важливим збереження цих якостей, саме тому весь світ проводить свою політику таким чином, щоб спрямувати своїх людей на підтримку та збереження національної ідентичності.

У сучасному світі питання ідентичності набуває все більшого значення у зв'язку з створенням глобалізацією нових викликів для національних і культурних спільнот. Політика ідентичності в Україні займає ключову роль у формуванні національної свідомості та суспільної єдності, особливо нині, в умовах військової агресії та політичної нестабільності. Протягом великого часу Україна була складовою різних імперій, що в свою чергу вплинуло на її мовні, культурні та релігійні особливості. Сьогодні питання національної ідентичності є головним для українського народу, що прагне зберегти та розвивати національні цінності, мову та традиції і водночас об'єднуючись з європейським культурним середовищем.

Глобалізація є основним фактором, що визначає розвиток нації та її взаємодію у світі. Розвиток інформаційних технологій, підвищення рівня міжнародної торгівлі, культурний обмін та міграційне явище змінюють загальні межі

національних спільнот, впливаючи на самоідентифікацію народів але в той самий час глобалізація створює нові економічні та культурні можливості. Політика ідентичності на сьогоднішній день є ключовим механізмом для протистояння глобальним викликам і зовнішнім загрозам, впливаючи на формування цілісного, стійкого та свідомого суспільства.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними викликами, що постали перед Україною в умовах повномасштабної військової агресії, глобалізаційних трансформацій та посилення транскультурних впливів. Для держави, яка лише порівняно недавно відновила незалежність і продовжує відстоювати свою територіальну цілісність, питання збереження та утвердження національної ідентичності набуває особливої ваги. Посилення міграційних процесів, гібридні загрози й інформаційний тиск створюють додаткові ризики для формування сталого національного самоусвідомлення. У цьому контексті питання забезпечення національної ідентичності набуває екзистенційного значення.

Довідка про ступінь наукової розробки теми. Тема політики ідентичності є широко досліджованою в сучасній науковій літературі. Основи розкриття поняття та концепцій ідентичності закладені у роботах таких іноземних авторів, як Ерік Еріксон, Ентоні Сміт, Бенедикт Андерсон, Ернест Гелнер, Зігмунд Бауман, Джон Локк, Кліфорд Джеймс Гірц та інші. У сучасному світі поняття національної ідентичності в умовах глобалізації вивчають такі відомі науковці, як Мануель Кастельс, Юрген Хабермас, Чарльз Тейлор та інші. Ці дослідники надають різнобічний погляд на підходи до аналізу політики ідентичності, що в свою чергу є важливим джерелом для дослідження даної теми.

Серед українських науковців, що досліджують тему політики ідентичності можна відмітити: Мирослава Поповича, Ярослава Грицака, Володимира Єрмоленко, Олену Стяжкіну, Юрія Шевчука та інші. Вони пропонують різні підходи до дослідження політики ідентичності, враховуючи всі важливі аспекти.

Практичне значення роботи полягає у тому, що результати дослідження можна використати для підвищення ефективності державних програм із збереження культурної та мовної ідентичності, а також у процесі формування освітніх, культурних і медійних політик. Матеріали дослідження можуть бути використанні також у навчальних курсах політології, соціології та міжнародних відносин.

Вивчення міжнародного досвіду може служити у процесі посилення політики ідентичності в умовах глобалізації в Україні.

Апробація результатів дослідження відбулась шляхом участі в науковій конференції «Громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні дослідження в умовах російської агресії».

Елементи наукової новизни новизни полягають у спробі поглибленого аналізу явищ «національна ідентичність» та «глобалізація», а також їх взаємозв'язку в контексті формування політики ідентичності на національному рівні. У роботі здійснено систематизацію підходів до розуміння політики ідентичності, зокрема на прикладі України та країн Європейського Союзу, що дало змогу порівняти різні моделі, виявити їх сильні й слабкі сторони та адаптивність до глобалізаційних викликів. Виявлено та описано основні загрози для національної ідентичності України в умовах глобалізації, а також оцінено їхній вплив на суспільні процеси та державну політику. Окрему увагу приділено перспективам розвитку української політики ідентичності, включно з аналізом стратегій її збереження та інноваційних підходів до її формування в сучасних умовах.

Ступінь наукової розробки теми. Проблематика національної ідентичності в умовах глобалізації є важливим об'єктом дослідження сучасної гуманітарної думки. Серед українських авторів значну увагу цьому питанню приділяють В. Андрущенко, який розглядає ідентичність через призму історичної пам'яті та політичної стабільності, О. Демченко, яка аналізує її трансформацію під впливом глобалізаційних процесів. Соціально-філософські підходи до ідентичності висвітлюють О. Бриндза й О. Горбатюк, які трактують її як динамічне явище, пов'язане з соціальними змінами та війною. Проблему мовної політики як інструменту формування національної ідентичності розкривають Н. Безсмертна, Л. Кузьменко та С. Павленко.

У західній літературі ідентичність осмислюється як багатовимірна категорія. У філософській традиції, що охоплює як класичний, так і античний підходи, Р. Декарт і Д. Локк пов'язували її з самосвідомістю та розумом, а ще раніше, в рамках античної філософії, ідентичність розумілася як частина пошуку істини та людської природи, зокрема в працях Платона й Аристотеля. Е. Еріксон розглядав ідентичність як психосоціальний процес. Б. Андерсон визначав націю як уявлену

спільноту, а А. Сміт – як спільність, засновану на етнокультурній спадщині. При цьому важливо підкреслити, що однією з ознак національної ідентичності є солідарність — як емоційне та соціальне почуття єдності. У цьому контексті доцільно звернутись до праць Е. Дюркгейма, який розрізняв механічну та органічну солідарність. Обидва типи солідарності мають значення для формування й збереження національної ідентичності, особливо в умовах трансформаційних процесів, викликаних глобалізацією.

Коротка довідка про структуру роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступної частини, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Доречно звернутися до інтерпретації поняття «ідентичність», «глобалізація» і розгляду соціологічних підходів до їх вивчення. У другому розділі аналізується вплив глобалізації на політику національної ідентичності України. Розглядаються перспективи розвитку політики ідентичності на національному рівні в умовах глобалізації.

У сучасному глобалізованому світі національна ідентичність постає як базовий елемент державної стабільності, культурної самобутності та соціальної згуртованості. Глобалізаційні процеси призводять до зростання взаємозалежності країн, але водночас спричиняють загрози уніфікації культур, втрати мовної різноманітності та стирання національних меж. У цих умовах політика ідентичності виступає стратегічним інструментом, що дозволяє державам зберігати унікальні риси, формувати внутрішню єдність та гідно представляти себе на міжнародній арені. Збереження національної ідентичності більше не є лише культурним питанням – це питання державної безпеки, гуманітарного розвитку та геополітичної самодостатності. Саме тому вивчення політики ідентичності набуває першочергового значення для розуміння нових політичних викликів XXI століття.

Ідентичність формується під впливом історичних обставин, суспільних трансформацій, культурних практик та політичних процесів. Вона охоплює не тільки індивідуальне уявлення про належність до певної нації чи культури, але й інституційне закріплення через освіту, медіа, правові механізми та громадянські інститути. В умовах глобалізації традиційні механізми формування ідентичності трансформуються, змушуючи держави оновлювати підходи до політики в цій сфері. Саме тому національна ідентичність дедалі частіше сприймається не як усталена

категорія, а як динамічна конструкція, що потребує стратегічного управління. Ефективна політика ідентичності передбачає не лише захист культурної спадщини, а й її творче переосмислення в умовах світової відкритості.

Проведене дослідження доводить, що політика ідентичності відіграє важливу роль у реалізації як внутрішньої, так і зовнішньої політики. Усередині країни вона сприяє консолідації суспільства навколо спільних цінностей, підсилює національну єдність та створює умови для сталого розвитку. У міжнародному вимірі вона дозволяє країні формувати свій позитивний імідж, посилювати м'яку силу та вести культурну дипломатію. Країни, які успішно реалізують політику ідентичності, отримують додаткові переваги в економіці, безпеці, міжнародній підтримці. Таким чином, ідентичність є не лише цінністю, але й ресурсом для конкурентного розвитку держави.

Український досвід свідчить, що політика національної ідентичності має вирішальне значення в умовах кризи державності, зовнішньої агресії та соціальної дезорієнтації. Особливо після 2014 року, а згодом у період повномасштабної війни, зростає роль мови, культури, історичної пам'яті та символічного наративу. Україна демонструє приклад того, як національна ідентичність може слугувати засобом мобілізації суспільства, зміцнення громадянської солідарності та протидії зовнішньому тиску. Така мобілізація на основі ідентичності стала не тільки елементом внутрішнього спротиву, а й частиною інформаційної війни на міжнародному рівні. Це засвідчує важливість державної політики в сфері ідентичності для підтримки національного суверенітету.

Мовна політика відіграє ключову роль у збереженні національної ідентичності. Підтримка державної мови через систему освіти, ЗМІ, культуру та цифрові платформи є необхідною умовою для забезпечення культурної автономії нації. Світовий досвід країн, таких як Франція, Латвія чи Ізраїль, підтверджує ефективність активної мовної політики у зміцненні національного ядра. Для України, яка пережила багатовікову політику русифікації, захист і розвиток української мови має особливе значення. Мовна політика повинна бути інтегративною, гнучкою і спрямованою на формування ментального зв'язку між громадянином та державою.

Культурна складова політики ідентичності також потребує системного підходу. Національна культура є не лише відображенням історичного досвіду, а й

інструментом формування наративів, що об'єднують суспільство. Кіно, музика, література, мистецтво, традиції повинні бути підтримані на інституційному рівні як носії національної ідентичності. Окрім цього, важливим напрямом є культурна дипломатія, яка допомагає інтегрувати українську культуру в глобальний контекст. В цьому аспекті діяльність таких організацій, як Український інститут, має важливе значення для просування позитивного іміджу держави.

Освіта залишається провідним фактором формування ідентичності нового покоління. Патріотичне виховання, вивчення української історії, культури та традицій повинні бути невід'ємною частиною навчальних програм. Особливої уваги потребують методики, які сприяють не лише засвоєнню інформації, але й формуванню емоційного зв'язку з рідною культурою. Важливо забезпечити доступність освіти українською мовою у всіх регіонах, а також підтримувати академічну мобільність у межах країни. В умовах глобалізації освіта має бути модернізована, але без втрати національного змісту.

Інформаційний простір потребує надійного захисту як середовище формування ідентичності. Гібридні загрози, фейкові новини, маніпуляції у соцмережах можуть сприяти дестабілізації суспільства. Тому важливо впроваджувати державні інформаційні стратегії, що передбачають створення якісного національного контенту, інформаційну безпеку та цифрову грамотність громадян. Захист мови і культури в цифровому середовищі також повинен бути пріоритетом. Ефективна інформаційна політика дозволяє зміцнити довіру до національного дискурсу.

Інноваційні підходи до формування ідентичності відіграють дедалі більшу роль. Діджиталізація, штучний інтелект, інтерактивні культурні платформи відкривають нові можливості для популяризації культури та мови. Соціальні мережі стали не лише каналом комунікації, а й полем боротьби за ідентичність. Блогери, інфлюенсери, онлайн-курси – все це перетворюється на інструмент патріотичного виховання та інформаційного спротиву. Важливо підтримувати ці інструменти на державному рівні.

Суспільний простір також стає майданчиком збереження національної пам'яті. Архітектурні рішення, публічні простори, пам'ятники, музеї формують щоденне середовище взаємодії громадян з національними символами. Особливу роль відіграють меморіальні комплекси, урбаністичні інсталяції, культурні локації, які

транслюють ідентичність на візуальному рівні. Така символіка має стати елементом стратегії культурного коду міста і регіону. Урбаністика може бути інструментом не лише естетичного розвитку, але й зміцнення ідентичності.

Спорт відіграє дедалі важливішу роль у конструюванні позитивного іміджу держави. Участь спортсменів у міжнародних змаганнях, підтримка національних збірних, популяризація спортивного мерчу сприяють зміцненню національної гордості. Перемоги на арені світового спорту формують образ сильної, згуртованої країни. В умовах війни спортивні досягнення набувають додаткової ваги як моральна підтримка та символ незламності. Спорт має стати частиною культурної політики.

Міжнародна підтримка також відіграє важливу роль у збереженні ідентичності. Програми Європейського Союзу, ЮНЕСКО, культурні обміни, гранти та ініціативи дозволяють країнам розвивати свою самобутність у глобальному просторі. Україна повинна і надалі активно брати участь у цих програмах. Така співпраця дозволяє не лише зберегти ідентичність, але й зробити її видимою для світу. Важливо підкреслювати культурну унікальність у міжнародному контексті.

В умовах війни та глобальних викликів політика ідентичності повинна залишатись пріоритетом. Вона має охоплювати усі сфери – від культури й освіти до спорту, архітектури, інформаційного простору. Це дає можливість не лише протистояти зовнішнім загрозам, але й зміцнити внутрішню стійкість. Стратегія ідентичності повинна бути не лише оборонною, але й проактивною. Україна має усі передумови, щоб стати прикладом ефективної політики ідентичності у глобальному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві / Колективна монографія. –К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. – 296 с

Андреєва Еліна Владиславівна

Бакалавр за спеціальністю 292 Міжнародні відносини,

м. Київ

andreeva@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН ВЕЛИКА БРИТАНІЯ – ЄС ПІСЛЯ БРЕКЗИТУ

Після виходу Великої Британії з Європейського Союзу у 2020 році, політична карта Європи зазнала істотних трансформацій. Brexit не лише розпочав новий етап у двосторонніх відносинах між Лондоном та Брюсселем, але й поставив під сумнів сталість попередньої інтеграційної моделі,викликавши хвилю внутрішньополітичних переглядів у країнах-членах ЄС та переформатування зовнішньої політики Великої Британії. На цьому тлідослідження особливостей сучасних відносин між Великою Британією та ЄС набуває особливої актуальності, оскільки охоплює широке коло питань: від функціонування угоди про торгівлю та співробітництво (TCA) до проблем міграції, фінансових ринків, безпеки й геополітичної стабільності в умовах постінтеграційного перегрупування. Особливої ваги набуває формування національного наукового підходу до вивчення британсько-європейських відносин у контексті безпекових трансформацій. Актуальними залишаються дослідження, присвячені ролі Великої Британії у формуванні європейської та трансатлантичної архітектури безпеки в умовах нових геополітичних викликів. Наукове зацікавлення темою Brexit залишається високим, що підтверджується низкою ґрунтовних публікацій.

У результаті аналізу історичних передумов Brexit встановлено, що вихід Великої Британії з Європейського Союзу не був раптовим або винятковим актом,а наслідком довготривалої еволюції амбівалентного ставлення Британії до європейського проєкту. Починаючи з вибіркової інтеграції у 1973 році, через політику «opt-out» від євро, Шенгену та Хартії основних прав, Велика Британія демонструвала послідовну обережність щодо наднаціональних структур ЄС.

Поглиблення євроскептицизму, викликане економічними кризами, міграційним тиском та кризою ідентичності, у поєднанні з політичними рішеннями урядів Кемерона, Меї та Джонсона, зумовило поступову делегітимацію членства в ЄС в очах значної частини британського електорату.

У теоретичному вимірі Brexit постає як складний багаторівневий феномен, який потребує мультиперспективного підходу. Реалізм підкреслює повернення до пріоритету національного суверенітету та захисту автономії зовнішньої політики, тоді як лібералізм акцентує на втраті інституційних вигод та ризиках економічної дезінтеграції. Неофункціоналізм демонструє, що «спонтанна» інтеграція має межі, а конструктивізм висвітлює глибину наративів, ідентичностей і соціальних уявлень, що формували громадське сприйняття ЄС.

Brexit є не лише політико-юридичним актом виходу, а й ідеологічною точкою розриву між двома світоглядними баченнями місця держави в глобалізованому світі.

Проаналізовано торговельно-економічні наслідки виходу Великої Британії з ЄС, зокрема запровадження нетарифних бар'єрів, збільшення часу проходження митних процедур та зниження обсягів двосторонньої торгівлі. Було встановлено, що після Brexit обсяг експорту з Великої Британії до ЄС скоротився

на понад 13%, імпорт – на 10%, тоді як збільшення витрат на логістику досягло 20%. Галузевий аналіз показав найбільший удар по автомобільному сектору,аграрному виробництву та хімічній промисловості, а також втрати для малих і середніх підприємств. Додатково оцінено падіння інвестиційної привабливості Великої Британії, зокрема зменшення обсягів ПІІ на понад 30 млрд євро у 2021–2023 рр.

Проведено політико-дипломатичний аналіз Brexit, де ключову увагу було приділено хронології переговорів 2016–2020 років, суперечливим аспектам Північноірландського протоколу, а також впливу Brexit на зростання євроскептицизму в ЄС. Було зафіксовано ріст популярності євроскептичних партій у Франції, Італії та Німеччині на 5–10% у період 2016–2024 рр., що свідчить про вплив Brexit як політичного прецеденту. Окремо охарактеризовано нову конфігурацію зовнішньополітичної стратегії Великої Британії, зокрема в межах концепції «Global Britain», яка передбачає переорієнтацію на двосторонні угоди поза межами ЄС.

Здійснено комплексний аналіз трансформацій у фінансовому секторі, міграційній політиці та безпековому співробітництві після Brexit. Встановлено втрату Лондоном частини свого фінансового потенціалу через переміщення понад 1,3 трлн фунтів стрелінгів активів до ЄС, скорочення кількості трудових мігрантів з ЄС на понад 60% та зменшення студентської мобільності. Також виявлено обмеження у доступі до ключових систем безпеки ЄС (SIS, Eurodac, Europol) та поступове відновлення співпраці через нові безпекові формати, включаючи оборонні угоди з ЄС, Францією, Німеччиною та участь у проектах НАТО. Усі ці аспекти свідчать про глибокий і системний вплив Brexit на ключові сфери міжнародної взаємодії Великої Британії.

Проаналізовано трансформацію дипломатичних відносин між Великою Британією та Україною після виходу Британії з ЄС і в контексті повномасштабного вторгнення РФ. Підписання Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство (2020), укладення 10-річної безпекової угоди у 2024 році, а також активізація високорівневих контактів і призначення ключових дипломатів (зокрема посла В. Залужного) засвідчують нову якість двосторонньої взаємодії. Особливу увагу приділено інтенсивності виступів британських дипломатів в ООН та динаміці гуманітарнооборонних ініціатив, що формують основу для довготривалого союзництва.

Здійснено поглиблений аналіз економічного співробітництва, включаючи двосторонню торгівлю, структуру послуг і прямих іноземних інвестицій. За результатами дослідження встановлено зростання загального обсягу торгівлі до 2,6 млрд фунтів стерлінгів у 2024 році, зміну структури експорту (зростання частки спеціалізованої техніки на 80,4%) та стабільну роль IT-послуг в українському експорті до ВБ (33,2%). Особливу увагу приділено участі британського капіталу в інфраструктурних і аграрно-технологічних проєктах, а також бар’єрам у фінансуванні та логістиці, що компенсуються впровадженням нових інструментів UKEF.

Проаналізовано стратегічну дорожню карту до 2030 року, яка включає поглиблення оборонного навчання, обмін розвідданими, кібербезпеку та мобілізаційну інфраструктуру. У сфері фінансів вивчено приклади проєктів із використанням британських кредитних та гарантійних механізмів на суму понад

7,5 млрд. фунтів стерлінгів. У напрямі гуманітарної взаємодії

представлено модель спільних ініціатив у сферах охорони здоров’я, соціального захисту, підтримки ВПО та ветеранів. Усі ці елементи створюють системну багаторівневу модель партнерства, стійку до воєнних і поствоєнних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт Office for National Statistics. URL:https://www.ons.gov.uk/
2. Economic indicators: Key statistics for the UK economy. URL:https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9040/
3. United Kingdom GDP Growth Rate. URL:https://tradingeconomics.com/united-kingdom/gdp-growth
4. Post-Brexit Guide: What's been the impact — and how did it happen?.Euronews. URL: https://www.euronews.com/my-europe/2022/12/29/brexit-draftdeal-first-of-many-hurdles-to-a-smooth-exit?

Голомах Артем Олександрович

Гуманітарно-мистецький факультет,

КАІ м. Київ, Україна

tioma8304@gmail.com

науковий керівник: професор кафедри, доктор філософських наук

Недюха Микола Петрович

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

У сучасному глобалізованому світі імідж держави стає надзвичайно важливим нематеріальним активом, який суттєво впливає на її позиціонування на міжнародній арені, економічні можливості, інвестиційну привабливість та загальне сприйняття світовою спільнотою. Міжнародний імідж країни формується під впливом численних факторів, включаючи історичні, політичні, економічні, культурні та соціальні аспекти її розвитку. В умовах інформаційного суспільства та цифрової трансформації особливого значення набувають комунікаційні стратегії, медіа-присутність та використання сучасних технологій для формування та просування позитивного іміджу держави.

Для України, яка з моменту здобуття незалежності прагне зміцнити свою суб'єктність у міжнародних відносинах, інтегруватися до європейського та євроатлантичного співтовариства, питання формування позитивного міжнародного іміджу має стратегічне значення. Сприйняття України у світі безпосередньо впливає на політичну підтримку, економічну співпрацю, залучення інвестицій, розвиток туризму та міжнародну торгівлю, а також на загальне місце держави у системі глобальних координат.

Актуальність теми дослідження зумовлена низкою важливих факторів та тенденцій сучасного світового розвитку. По-перше, в умовах глобалізації та інформатизації світового простору міжнародний імідж держави стає важливим ресурсом для посилення її конкурентоспроможності на глобальних ринках. Країни, які ефективно управляють своїм іміджем, отримують значні переваги у залученні

інвестицій, розвитку туризму, експорті товарів та послуг. За даними Brand Finance Global Soft Power Index, країни з високим рейтингом "м'якої сили" та позитивним іміджем демонструють кращі показники економічного розвитку та міжнародного впливу.

По-друге, позитивний імідж є інструментом "м'якої сили", що дозволяє впливати на світову громадську думку та міжнародну політику без застосування примусу. Концепція "м'якої сили", запропонована Джозефом Наєм, передбачає здатність держави досягати своїх цілей через привабливість своєї культури, політичних цінностей та зовнішньої політики, а не через примус чи фінансові стимули. У цьому контексті імідж держави стає важливим інструментом реалізації національних інтересів та забезпечення національної безпеки.

По-третє, формування іміджу держави відбувається під впливом цифровізації та діджиталізації, що відкриває нові можливості та створює нові виклики для іміджевої політики України. Цифрова дипломатія, соціальні медіа, онлайн-платформи та інші інструменти інформаційного суспільства змінюють способи конструювання та просування іміджу держави, вимагаючи нових підходів та стратегій.

По-четверте, в умовах інформаційного протистояння та гібридних викликів, імідж держави стає об'єктом цілеспрямованих інформаційних атак та маніпуляцій. Здатність протистояти негативним інформаційним впливам та формувати стійкий позитивний наратив про країну є важливою складовою національної стійкості та безпеки. Для України, яка стикається з різноманітними інформаційними викликами, розробка ефективних стратегій управління міжнародним іміджем набуває особливого значення.

Імідж держави – це складне багатоаспектне явище, яке можна визначити як цілісний образ країни, що формується у свідомості цільових аудиторій на основі їхнього особистого досвіду взаємодії з країною, інформації, отриманої з різних джерел, та власних уявлень і стереотипів. За визначенням А. Гордієнка, міжнародний імідж держави – це "сформований у масовій свідомості емоційно забарвлений образ країни, який цілеспрямовано створюється за допомогою різних технологій і засобів для забезпечення національних інтересів у системі міжнародних відносин".

На формування міжнародного іміджу України впливає комплекс внутрішніх та зовнішніх чинників. До внутрішніх чинників належать: політична стабільність та ефективність державного управління; економічний розвиток та інвестиційний клімат; рівень соціального забезпечення та якість життя

населення; національна культура, історія та традиції; науковий та інноваційний потенціал; розвиток туристичної інфраструктури. Зовнішні чинники включають: інформаційну та іміджеву політику держави; діяльність дипломатичних представництв та культурних центрів за кордоном; участь у міжнародних організаціях та глобальних ініціативах; висвітлення країни у світових медіа; діяльність діаспори та громадських організацій за кордоном.

У сучасних умовах особливого значення набувають цифрові технології та інструменти формування іміджу держави, включаючи цифрову дипломатію, присутність у соціальних медіа, використання онлайн-платформ для просування національних наративів, розвиток національних брендів та проведення цифрових кампаній. Діджиталізація, яку М. Прохоров визначає як "процес переведення різних видів інформації у цифровий формат для її подальшого використання в нових умовах інформаційного суспільства", створює нові можливості для формування та просування іміджу держави, дозволяючи охоплювати широкі цільові аудиторії, персоналізувати комунікацію та взаємодіяти з громадськістю в режимі реального часу.

Проблематика формування позитивного іміджу держави та управління репутацією країни на міжнародній арені привертає увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Теоретичні аспекти формування іміджу держави досліджуються у працях таких науковців, як С. Анхольт, К. Болдінг, Ф. Котлер, П. ван Хем, Дж. Най, С. Гнатюк, А. Гордієнко, Л. Кочубей, Г. Почепцов, К. Савон та інших.

Концептуальні засади формування міжнародного іміджу держави розглядаються у працях С. Анхольта, який запропонував концепцію "конкурентної ідентичності" та розробив шестикутник національного бренду, що включає туризм, експорт, управління, інвестиції та імміграцію, культуру та спадщину, а також людей. Ф. Котлер розробив маркетинговий підхід до формування іміджу країни, розглядаючи державу як бренд, що потребує стратегічного управління та просування.

Дж. Най запропонував концепцію "м'якої сили", яка тісно пов'язана з іміджем держави та її здатністю впливати на міжнародне середовище через привабливість своєї культури, цінностей та політики.

Серед українських дослідників, С. Гнатюк аналізує напрями та чинники покращення публічного іміджу України, наголошуючи на важливості системного підходу до управління іміджем держави та координації зусиль різних інституцій. А. Гордієнко досліджує теоретичні основи визначення міжнародного іміджу держави, пропонуючи комплексний підхід до аналізу структури іміджу та факторів, що впливають на його формування. Л. Кочубей розглядає сучасні засоби створення іміджу держави, акцентуючи увагу на ролі інформаційних технологій та медіа.

Особливості формування іміджу України в умовах цифровізації та діджиталізації досліджуються у працях Л. Кормич, А. Кормич, Т. Краснопольської, І. Милосердної, К. Савон, А. Прохоренка. Зокрема, Л. Кормич та А. Кормич аналізують концепцію "Держава в смартфоні" як сучасний тренд урядування та демократії в політичній і правовій практиці України, розглядаючи її вплив на внутрішній та зовнішній імідж держави. Т. Краснопольська та І. Милосердна досліджують цифрову дипломатію як основу нової публічної дипломатії, що стає важливим інструментом формування іміджу держави в сучасних умовах.

К. Савон аналізує вплив політики "м'якої сили" на імідж держави, розглядаючи культурну дипломатію, освітні обміни, міжнародні культурні проекти як інструменти формування позитивного іміджу України. Також дослідниця вивчає здобутки та недоліки внутрішнього іміджу України в соціальних мережах, акцентуючи увагу на важливості узгодженості внутрішнього та зовнішнього іміджу держави. А. Прохоренко досліджує вплив діджиталізації та політичної комунікації на сприйняття України міжнародними партнерами, розглядаючи нові можливості та виклики, які створюють цифрові технології для формування іміджу держави.

Незважаючи на значний науковий доробок у сфері дослідження іміджу держави, проблематика формування позитивного іміджу України в умовах сучасних викликів та трансформацій вимагає подальшого глибокого аналізу. Зокрема, недостатньо дослідженими залишаються питання впливу цифровізації на формування іміджу держави, роль соціальних медіа та цифрової дипломатії у просуванні

національних наративів, а також практичні аспекти реалізації іміджевої політики України в сучасних умовах.

Методологічна основа дослідження ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. У процесі дослідження використовувалися такі методи: системний підхід для комплексного аналізу іміджу України як складної багатоаспектної системи, що формується під впливом різноманітних внутрішніх та зовнішніх чинників; структурно-функціональний аналіз для вивчення структури та функцій іміджу держави, а також взаємозв'язків між різними елементами іміджу; компаративний метод для порівняння іміджевих стратегій різних країн та виявлення успішних практик, які можуть бути адаптовані в українському контексті; контент-аналіз для дослідження представлення України в зарубіжних медіа та соціальних мережах, виявлення домінуючих наративів та образів, пов'язаних з Україною; метод експертного опитування для визначення пріоритетних напрямів удосконалення іміджевої політики України та оцінки ефективності існуючих іміджевих стратегій; метод SWOT-аналізу для виявлення сильних і слабких сторін іміджу України, а також можливостей і загроз у контексті його формування та просування на міжнародній арені.

Важливу роль у дослідженні відіграє міждисциплінарний підхід, який дозволяє інтегрувати теоретичні концепції та методологічні інструменти різних наукових дисциплін, включаючи політологію, міжнародні відносини, соціологію, психологію, маркетинг, комунікативістику, інформатику. Це дозволяє забезпечити комплексний аналіз чинників формування іміджу України та розробити ефективні стратегії його покращення.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в розширенні наукових уявлень про сутність і структуру іміджу держави, механізми його формування та трансформації в умовах інформаційного суспільства. Дослідження збагачує теоретичну базу політичної науки новими підходами до аналізу іміджевої політики держави в контексті глобалізації та цифровізації. Запропоновані теоретичні положення можуть бути використані для подальших досліджень у сфері міжнародних відносин, політичної комунікації, публічної дипломатії та інформаційної політики.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій державними органами України для вдосконалення іміджевої політики, зокрема Міністерством закордонних справ, Міністерством інформаційної політики, дипломатичними представництвами України за кордоном. Результати дослідження можуть бути корисними для розробки національної стратегії формування позитивного іміджу України, а також для розвитку практичних інструментів цифрової дипломатії. Запропоновані підходи до аналізу сприйняття України у світі можуть бути використані для моніторингу ефективності іміджевої політики держави та її коригування відповідно до змін у міжнародному інформаційному середовищі.

У першому розділі аналізуються теоретико-методологічні засади дослідження іміджу держави, розглядаються поняття, структура та функції іміджу держави, основні наукові підходи до формування міжнародного іміджу країни та методологія дослідження чинників формування іміджу держави. Другий розділ присвячений аналізу сучасного стану іміджу України на міжнародній арені, дослідженню ключових чинників формування міжнародного іміджу України та інформаційної політики України як інструменту формування позитивного іміджу. Третій розділ висвітлює практичні аспекти формування позитивного іміджу України в сучасному світі, зокрема програму емпіричного дослідження сприйняття України іноземною аудиторією, аналіз результатів дослідження та стратегічні напрями й рекомендації щодо вдосконалення іміджевої політики України.

Імідж держави являє собою багатогранний феномен сучасних міжнародних відносин, що характеризується сукупністю емоційно забарвлених стереотипізованих уявлень про країну, які формуються в суспільній свідомості під впливом різноманітних факторів. Наукове розуміння цього поняття еволюціонувало від спрощеного трактування його як зовнішнього образу до комплексного феномену, що включає як об'єктивні характеристики країни, так і суб'єктивні складові їх сприйняття цільовими аудиторіями.

У сучасній науці сформувалися три ключові підходи до формування міжнародного іміджу країни. Інтеграційний підхід розглядає імідж як цілісну систему взаємопов'язаних елементів. Комунікативний підхід акцентує увагу на процесах передачі інформації про країну та її сприйнятті цільовими аудиторіями.

Маркетинговий підхід трактує імідж як інструмент позиціонування країни на міжнародній арені. В умовах розвитку інформаційного суспільства з'являються нові теоретичні концепції: цифрова парадигма, що концентрується на вивченні віртуального представлення держави в інформаційному просторі, аксіологічний підхід, що акцентує увагу на ціннісних аспектах сприйняття країни, концепція стратегічних наративів, що розглядає імідж держави як результат цілеспрямованого конструювання історій про країну.

Методологічний інструментарій дослідження іміджу держави характеризується міждисциплінарністю та поєднує методи політології, соціології, психології, маркетингу, комунікативістики. Особливе значення набувають методи аналізу великих даних: контент-аналіз медіа-простору, моніторинг соціальних мереж, аналіз пошукових запитів, що дозволяють отримувати об'єктивну інформацію про сприйняття країни різними аудиторіями в режимі реального часу.

Структура іміджу країни включає об'єктивні (географічні, історичні, економічні, політичні характеристики) та суб'єктивні (стереотипи, установки, 84

оцінки) компоненти. Детальний структурний аналіз дозволяє виділити такі ключові складові: політичний імідж (система управління, зовнішня політика, політичні лідери); економічний імідж (рівень розвитку економіки, інвестиційний клімат); соціальний імідж (рівень життя населення, соціальна інфраструктура); культурний імідж (історична та культурна спадщина, досягнення у сфері культури); науково-технологічний імідж (розвиток науки, інновацій, технологій); туристичний імідж (природні ресурси, туристична інфраструктура); екологічний імідж (стан навколишнього середовища, екологічна політика).

Імідж держави виконує низку важливих функцій у міжнародних відносинах: ідентифікаційну (виокремлення країни серед інших), інтеграційну (об'єднання громадян навколо національних цінностей), стабілізаційну (підтримка сталості міжнародного становища), адаптаційну (пристосування до змін міжнародного середовища), комунікативну (забезпечення взаємодії з міжнародною спільнотою) та ресурсну (залучення інвестицій, туристів, талантів). Стратегічна функція іміджу проявляється у сприянні реалізації національних інтересів на міжнародній арені, а символічна функція пов'язана з формуванням емоційного сприйняття країни через систему візуальних, вербальних та аудіальних символів.

Важливо зазначити, що різні компоненти іміджу держави характеризуються різним ступенем стійкості: базові іміджеві характеристики (географічне положення, історичні досягнення, культурна спадщина) є найбільш стабільними, змінні компоненти (політична ситуація, економічні показники) можуть трансформуватися протягом середньострокового періоду, а кон'юнктурні складові (медіа-образ, успіхи у спорті, культурі) можуть змінюватися досить швидко.

Сучасний імідж України на міжнародній арені характеризується неоднозначністю і суперечливістю. З одного боку, образ України асоціюється з демократичними перетвореннями, багатим культурним спадком, високим інтелектуальним потенціалом населення, з іншого – з нестабільною політичною ситуацією, економічними проблемами та корупцією. Аналіз міжнародних рейтингів показує, що Україна посідає посередні та низькі позиції за більшістю показників, що впливають на формування іміджу держави: індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс сприйняття корупції, індекс людського розвитку, індекс економічної свободи.

Контент-аналіз міжнародних медіа свідчить про переважання негативних інформаційних приводів у висвітленні України, що формує відповідний емоційний фон сприйняття країни. Водночас спостерігаються позитивні тенденції у формуванні культурного іміджу України завдяки успіхам українських митців, спортсменів, науковців на міжнародній арені. Особливо слід відзначити зростання впізнаваності української культури, мистецтва, традицій, що сприяє формуванню позитивного емоційного ставлення до країни.

Проблемними аспектами формування міжнародного іміджу України є несистемність іміджевої політики, відсутність єдиної стратегії позиціонування країни, недостатня координація між різними державними інституціями, обмеженість фінансових ресурсів для реалізації іміджевих проєктів, а також переважання реактивної, а не проактивної комунікаційної політики. Суттєвим викликом залишається значний вплив зовнішніх інформаційних чинників на формування сприйняття України, що ускладнює процес просування автентичного національного наративу.

Різні цільові аудиторії мають різне сприйняття України: представники бізнесу зосереджують увагу на економічних перспективах та інвестиційному кліматі,

політики та дипломати – на геополітичних аспектах та стабільності політичної системи, туристи – на культурних пам'ятках та туристичній інфраструктурі, пересічні громадяни інших країн – на загальних стереотипах та медіа-образі. Це зумовлює необхідність диференційованого підходу до формування іміджу України для різних цільових аудиторій.

На формування міжнародного іміджу України впливають зовнішні та внутрішні чинники. До зовнішніх чинників належать глобалізаційні процеси, що посилюють конкуренцію між державами; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що трансформує способи формування та поширення іміджу; діяльність міжнародних організацій та рейтингових агентств, що формують об'єктивні показники розвитку країни; зовнішньополітична ситуація та геополітичні інтереси інших держав. Важливим зовнішнім чинником є також глобальні кризи та виклики (пандемія COVID-19, економічні кризи, екологічні проблеми), що змінюють пріоритети міжнародного співтовариства та впливають на сприйняття окремих країн.

Внутрішні чинники включають соціально-економічний розвиток країни, політичну стабільність, рівень розвитку громадянського суспільства, ефективність державного управління, культурно-історичну спадщину, досягнення у різних сферах. Особливе значення має узгодженість внутрішньої та зовнішньої політики держави, відповідність декларованих цінностей та реальних дій, що впливає на довіру до країни та її репутацію на міжнародній арені.

В умовах цифровізації особливого значення набувають цифрові чинники формування іміджу: представленість країни в глобальному інформаційному просторі, активність у соціальних мережах, розвиток цифрової дипломатії, візуальний контент про країну в мережі Інтернет. Україна недостатньо ефективно використовує потенціал цифрових технологій для формування позитивного іміджу: офіційні цифрові ресурси країни часто не оптимізовані для іноземної аудиторії, недостатньо активно використовуються соціальні мережі для просування позитивного контенту про Україну, відсутня єдина цифрова стратегія представлення країни в глобальному інформаційному просторі.

Значний вплив на формування міжнародного іміджу України мають неформальні актори (блогери, лідери думок, громадські активісти). Їхня діяльність у соціальних мережах, участь у міжнародних заходах, створення контенту про Україну

іноземними мовами часто мають більший вплив на сприйняття країни, ніж офіційні комунікаційні кампанії. Це визначає необхідність налагодження партнерства з неформальними акторами та їх залучення до реалізації державної іміджевої політики.

Програма емпіричного дослідження сприйняття України іноземною аудиторією ґрунтується на комплексній методології, що поєднує якісні та кількісні методи збору інформації. Дослідження базується на компетентній вибірці з 30 респондентів зі США, Німеччини, Франції, Великої Британії та Польщі, які представляють різні вікові категорії, професійні сфери та мають збалансоване гендерне представництво.

Методами дослідження обрано глибинні напівструктуровані інтерв'ю та анкетування з використанням дистанційних технологій, що дозволяє отримати як структуровані кількісні дані, так і глибинну інформацію щодо причин формування певних стереотипів про Україну. Інструментарій дослідження включає візуальні матеріали (фотографії визначних місць України, інфографіка щодо економічного потенціалу країни, фрагменти промов політичних лідерів), що стимулюють дискусію та допомагають отримати детальну інформацію про сприйняття різних аспектів іміджу України.

Інструментарій дослідження охоплює питання загального сприйняття України, обізнаності про основні події, культуру, економіку країни, джерела отримання інформації, оцінку змін іміджу України та рекомендації щодо його покращення. Структура анкети дозволяє отримати дані як про когнітивні (знання, обізнаність), так і про емоційні (ставлення, оцінки) аспекти сприйняття України, що є важливим для формування цілісного уявлення про імідж країни.

Для обробки даних використовується сучасне програмне забезпечення SPSS для кількісного аналізу та NVivo для якісного аналізу текстових даних інтерв'ю. Кількісний аналіз включає описову статистику, кореляційний аналіз, факторний аналіз для виявлення основних чинників формування іміджу України. Якісний аналіз передбачає кодування транскриптів інтерв'ю, виділення основних тем і категорій, побудову концептуальних моделей сприйняття України.

На основі теоретичного аналізу та емпіричного дослідження запропоновано стратегічні напрями та практичні рекомендації щодо вдосконалення іміджевої політики України. Ключовими стратегічними

напрямами є: створення єдиної комплексної стратегії формування міжнародного іміджу України з чітким визначенням цільових аудиторій, каналів комунікації та ключових повідомлень; посилення інституційної спроможності державних органів через створення координаційного центру з питань іміджевої політики; розвиток цифрової дипломатії та активне використання соціальних мереж для просування позитивного образу України; залучення представників громадянського суспільства, бізнесу, культурної сфери до формування та реалізації іміджевої політики; посилення культурної дипломатії через популяризацію української мови, літератури, мистецтва на міжнародній арені; розвиток туристичного потенціалу України; активізація економічної дипломатії для просування українського експорту та залучення іноземних інвестицій.

Важливим стратегічним напрямом є формування єдиного національного наративу, що базується на ключових цінностях та досягненнях України і може бути адаптований для різних цільових аудиторій. Такий наратив має включати як традиційні елементи (історична спадщина, культурне різноманіття, природні ресурси), так і сучасні аспекти (інноваційний потенціал, досягнення у сфері IT, спортивні та культурні здобутки).

Практичні рекомендації включають: розробку візуальної системи ідентифікації України для використання в міжнародних комунікаціях; створення мережі інформаційно-культурних центрів України за кордоном; запровадження системи моніторингу міжнародного іміджу України в різних регіонах світу; розробку спеціалізованих комунікаційних кампаній для ключових цільових аудиторій; підготовку інформаційних матеріалів про Україну різними мовами; організацію спеціалізованих навчальних програм для державних службовців та дипломатів з питань формування міжнародного іміджу держави; залучення української діаспори до просування позитивного образу України у країнах проживання.

Впровадження сучасних цифрових технологій у процеси міжнародної комунікації є важливим фактором удосконалення іміджевої політики України. Рекомендовано створення єдиної цифрової платформи для просування позитивного іміджу України, розвиток віртуальних екскурсій визначними місцями країни, активне використання інфографіки та відеоконтенту для візуалізації досягнень України, а

також впровадження інноваційних технологій для представлення України на міжнародних заходах.

Запровадження системи швидкого реагування на негативні інформаційні приводи щодо України у міжнародному медіа-просторі є також доцільним. Така система включає моніторинг медіа, підготовку відповідей на критичні публікації, надання об'єктивної інформації журналістам та лідерам думок, створення централізованого інформаційного ресурсу з достовірними даними про Україну для іноземних журналістів, дослідників, дипломатів.

Формування позитивного іміджу України має відбуватися через просування історій успіху українських громадян, компаній, культурних та наукових проєктів. Такі історії мають більший емоційний вплив на аудиторію, ніж абстрактні повідомлення про досягнення країни, і сприяють формуванню позитивних асоціацій з Україною.

Найбільш перспективними напрямами позиціонування України є: країна з багатою культурною спадщиною та сучасним мистецтвом; країна з високим потенціалом ІТ-сектору та креативних індустрій; країна з унікальною природою та різноманітними туристичними можливостями; країна з талановитими людьми та інноваційними ідеями.

Формування позитивного міжнародного іміджу України в сучасних умовах потребує системного, науково обґрунтованого підходу, що поєднує традиційні та інноваційні інструменти комунікації, враховує глобальні тенденції розвитку міжнародних відносин та специфіку цільових аудиторій. Ефективна іміджева політика держави має стати невід'ємною складовою загальної стратегії зовнішньополітичної діяльності України, спрямованої на зміцнення її позицій на міжнародній арені та просування національних інтересів у глобалізованому світі.

Єршаков Олександр Олексійович
Бакалавр за спеціальністю 052 Політологія,
м. Київ, Україна 7373392@stud.kai.edu.ua
науковий керівник: кандидат філософських наук
Гладких Валентин Валерійович

СУЧАСНІ ВИБОРЧІ СИСТЕМИ: ОСОБЛИВОСТІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ

Виборчі системи є одним із ключових механізмів функціонування демократичних держав, адже саме вони визначають порядок формування органів влади, забезпечують політичне представництво різних соціальних груп і сприяють легітимності політичного режиму. В умовах глобалізації та європейської інтеграції питання оптимізації виборчих систем набувають особливого значення.

Європейський Союз об’єднує країни з різними політичними традиціями та виборчими практиками. У межах ЄС спостерігається значне різноманіття виборчих систем: мажоритарних, пропорційних, змішаних. Їхнє функціонування має прямий вплив на політичну стабільність, рівень представництва та ефективність демократичного управління. Порівняльний аналіз виборчих систем країн ЄС є актуальним для виявлення їх сильних і слабких сторін, а також для розробки рекомендацій щодо вдосконалення виборчого законодавства України з урахуванням позитивного європейського досвіду.

Питання функціонування виборчих систем активно досліджували як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Серед класиків теорії виборчих систем варто згадати М. Дюверже, А. Лейпхарта, Дж. Сарторі. Сучасні дослідники, такі як П. Норріс, Р. Таґґарт та інші, приділяють увагу впливу виборчих систем на демократичний розвиток та політичну стабільність. В українській науці проблематику виборчих систем досліджували такі автори, як В. Бебик, І. Кресіна, О. Шведа.

На підставі узагальнення концепцій вітчизняних й іноземних учених, законодавства та багаторічної правозастосовної практики розроблено наукові

положення, отримано результати, що в сукупності спрямовані на розв’язання важливої наукової проблеми щодо порівняльного аналізу сучасних виборчих систем (на матеріалах Країн ЄС).

Проаналізовано, що виборчі системи відрізняються за механізмами реалізації виборчого права, порядком підрахунку голосів та розподілу мандатів. Кожна з них має свої переваги та недоліки, що робить їх застосування ефективним у різних політичних та правових системах.

З’ясовано, що сучасні демократії зіштовхуються з численними викликами, пов'язаними з реалізацією цих принципів. Це включає питання про доступність виборів для всіх громадян, уникнення маніпуляцій виборчим процесом, забезпечення рівності всіх учасників політичного процесу та захист від зовнішнього втручання. Таким чином, подальше дослідження виборчих систем повинне враховувати як теоретичні аспекти, так і практичні проблеми, що виникають у різних країнах та політичних контекстах. Розуміння та дотримання принципів виборчих систем є ключовим чинником для забезпечення стабільності та легітимності демократичних процесів. Роз’яснено, що кожна модель виборчої системи має свої особливості та підходить для різних політичних умов. Вибір оптимальної системи залежить від багатьох факторів, включаючи політичну культуру, соціальну структуру та історичний розвиток держави. Важливо враховувати, що виборча система не лише відображає політичні реалії, а й формує їх, тому її вибір має стратегічне значення для розвитку демократичних інститутів. Проведено порівняльний аналіз різних виборчих систем за критеріями стабільності, представництва та ефективності та визначено тенденції розвитку виборчих систем у країнах ЄС. Виборчі системи країн-членів ЄС демонструють значну різноманітність, що обумовлено як національними традиціями, так і прагненням до ефективного представництва. Наприклад, у Німеччині функціонує змішана компенсаторна система, яка дозволяє відобразити реальний розподіл електоральних уподобань громадян, тоді як у Франції застосовується мажоритарна двотурова система, що сприяє утворенню стабільної виконавчої влади. У Нідерландах повністю пропорційна система без виборчого бар’єру забезпечує максимально широке представництво політичних сил. Аналіз показує, що вибір виборчої системи безпосередньо впливає на структуру партійної системи, здатність до формування коаліцій, політичну стабільність, а також на рівень демократичної

участі населення. Подальші дослідження можуть зосередитися на порівняльному аналізі ефективності різних моделей у контексті політичної стабільності, залучення громадян та відповідальності влади перед суспільством у різних країнах ЄС.

Порівняння мажоритарних систем у країнах ЄС демонструє, що кожна система має свої переваги та недоліки. Система відносної більшості забезпечує простоту та оперативність проведення виборів, проте може створювати значні перекоси в представництві. Система абсолютної більшості надає переможцям більш легітимний мандат, але вимагає додаткових ресурсів. Альтернативне голосування є найбільш гнучким та справедливим з точки зору врахування преференцій виборців, але його складність може створювати додаткові труднощі в організації виборчого процесу. У наступних розділах буде розглянуто вплив мажоритарних систем на політичну стабільність та представництво в країнах ЄС. Проведено аналіз пропорційних та змішаних виборчих систем у країнах ЄС демонструє їх різноманітність та відмінності у підходах до забезпечення представництва громадян. Обидві системи мають свої переваги та недоліки, а вибір конкретної моделі залежить від політичних традицій, історичного розвитку та сучасних викликів, з якими стикається кожна країна. Подальше дослідження має бути спрямоване на визначення оптимальних моделей виборчих систем для забезпечення ефективного та стабільного функціонування демократії в країнах ЄС.

Визначено тенденції розвитку виборчих систем у країнах ЄС. Сформульовані рекомендації щодо вдосконалення виборчого законодавства України з урахуванням європейського досвіду. Як наслідок можна сказати, що кожна виборча система має свої переваги і недоліки, що визначають її ефективність у конкретній країні. Вибір системи залежить від політичних, соціальних та історичних факторів, які впливають на демократичний процес і стабільність уряду.

Проаналізовано вплив виборчих систем на політичну стабільність та представництво, можна зробити висновок, що жодна виборча система не є універсальною. Вибір системи має базуватися на історичних, соціокультурних та політичних особливостях конкретної країни. Пропорційні системи забезпечують краще представництво, але можуть спричиняти фрагментацію політичного процесу. Мажоритарні системи сприяють політичній стабільності, проте можуть призводити до викривлення волевиявлення громадян. Таким чином, оптимальним рішенням для

багатьох держав є використання змішаних виборчих систем, які поєднують переваги обох моделей. Визначено , що реформа виборчих систем в Україні та у країнах Європейського Союзу є важливим інструментом для забезпечення більшої прозорості, справедливості та інклюзивності демократичного процесу. Одним із головних завдань таких реформ є підвищення рівня представництва різних соціальних груп, зокрема молоді, національних меншин і осіб з обмеженими можливостями. Серед основних напрямів реформування слід відзначити впровадження сучасних цифрових технологій (електронне голосування, блокчейн тощо), посилення боротьби з дезінформацією, уніфікацію виборчих стандартів на рівні ЄС, забезпечення рівного доступу до участі у виборах та прозоре фінансування політичних кампаній. Ефективна реалізація таких заходів здатна не лише зміцнити довіру громадян до виборчих процесів, а й стати запорукою стійкості та легітимності демократичних інституцій у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дипломна робота «Специфіка функціонування демократичних політичних інститутів в умовах пандемії COVID-19» / \ — 2025.
2. Вступ до дипломної роботи (Диплом, с. 2–3).
3. Статистичні дані платформи «Дія» щодо онлайн-сервісів у період війни.
4. Офіційний сайт Верховної Ради України, розділ «Новини та події».

Косюк Владислав Віталійович

Бакалавр за сеціальністю 052 Політологія

м. Київ, Україна

kosuikvlad@icloud.com

науковий керівник: доцент кафедри, кандидат філософських наук

Гладких Валентин Валерійович

РОЗВИТОК ПОПУЛІЗМУ В ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ: НАСЛІДКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ

Політичне життя сучасних демократичних суспільств характеризується дедалі помітнішим посиленням таких явищ, які ще на початку XXI століття розглядалися як периферійні або кризові. Одним з таких явищ є популізм - складна й багатовимірна політична реальність, яка в різних регіонах світу проявляється з відмінною інтенсивністю, але всюди має спільні риси: протиставлення народу та еліт, апеляція до «справедливості», неприйняття посередницьких механізмів політичного процесу, спрощення складних соціальних проблем до зрозумілих гасел. Те, що раніше сприймалося як маргінальна риторика, дедалі частіше набуває форм домінуючого політичного дискурсу, формуючи нову рису влади в демократичних державах.

Особливого значення популізм набуває в країнах Центрально-Східної Європи - регіоні, який за останні три десятиліття пройшов складний шлях від посттоталітарного переходу до інституційної демократії. Після розпаду соціалістичного табору у 1989-1991 роках ці країни інтенсивно реформували свої політичні системи, орієнтуючись на європейські стандарти правової держави, плюралізму та ринкової економіки. З часом стало очевидно, що формальна інституціоналізація демократії не гарантує автоматичного її утвердження як сталої політичної культури. Саме у цьому контексті феномен популізму виявився симптомом глибших суспільних процесів - розчарування у політичному істеблішменті, відчуження громадян від участі в ухваленні рішень, незадоволення результатами трансформації.

Сьогодні популізм у Центрально-Східній Європі - це не лише опозиційна риторика. У низці країн популістські сили вже багато років перебувають при владі. Вони змінюють архітектуру державного управління, здійснюючи тиск на незалежні інституції, трансформують саму логіку взаємодії між державою та громадянським суспільством. Угорщина, Польща, частково Словенія та інші держави регіону демонструють, що популізм може не лише виживати в умовах 6

демократії, а й успішно її деформувати, адаптуючи правила до логіки прямої мобілізації, концентрації влади та делегітимації опонентів.

На тлі глибоких соціальних розломів, кризи довіри до представницьких інститутів, поширення цифрової дезінформації та загострення геополітичних викликів популізм пропонує прості відповіді на складні питання, використовуючи образ «ворога народу» як мобілізаційний ресурс. Його риторика може бути спрямована як проти зовнішніх сил (ЄС, США, мігрантів), так і проти внутрішніх (суди, журналісти, опозиція), що веде до розмивання кордонів між законною політичною конкуренцією та неліберальними практиками.

Питання еволюції популізму у Центрально-Східній Європі є критично важливим для розуміння сучасної політичної динаміки регіону. Йдеться не лише про зростання кількості партій або лідерів, які послуговуються популістськими гаслами, а про зміну самого характеру політичної взаємодії: появу нових стратегій комунікації, перегляд уявлень про легітимність влади, зростання персоналізму. Вивчення цих процесів дозволяє оцінити не лише сучасний стан демократії у постсоціалістичних країнах, а й напрями її можливої трансформації у найближчому майбутньому.

У процесі дослідження було досягнуто поставленої мети - виявлено ключові фактори, що зумовили еволюцію популізму у країнах Центрально-Східної Європи, а також оцінено його вплив на функціонування і стійкість демократичних інституцій у регіоні. Теоретичне осмислення природи популізму показало, що він не є ані чітко визначеною ідеологією, ані виключно риторичним інструментом, а радше гнучким політичним підходом, що здатен адаптуватись до різних інституційних і культурних контекстів. Виявлено, що наукова думка фіксує кілька основних моделей трактування популізму: ідеологічну, дискурсивну, стратегічну та комунікативну. У межах цього дослідження перевага була надана мінімалістичному ідеологічному підходу, який дав змогу ефективно виявити внутрішню логіку популістського

політичного стилю: протиставлення «чесного народу» корумпованим елітам, апеляція до моральної правоти більшості та вимога прямої репрезентації інтересів громадян без посередництва інституцій.

Здійснений аналіз також дозволив встановити, що популізм у країнах Центрально-Східної Європи виник не як випадкове відхилення, а як закономірна відповідь на посттрансформаційні кризи. Історичний контекст переходу від авторитаризму до демократії, швидкі економічні реформи, соціальна нерівність, дезінтеграція ідентичностей і загальне розчарування в результатах ліберальної модернізації створили сприятливий ґрунт для популістських наративів. Політики, які репрезентують себе як представники волі «справжнього народу», зуміли перехопити суспільні очікування, трансформувавши запит на справедливість у критику інституцій, які вважались чужими, корумпованими або неефективними. Популізм у цьому сенсі постає як форма політичного впорядкування соціального незадоволення, що супроводжується звуженням спектру прийнятної критики та знеціненням процедурного легалізму.

Особливу увагу в роботі було приділено структурним чинникам, які визначають динаміку поширення популістських проєктів у регіоні. Серед них - соціально-економічна нестабільність, високий рівень недовіри до парламенту, суду та партійної системи, слабкість механізмів правового захисту громадян, а також радикальні зміни в інформаційному середовищі. З’ясовано, що сучасний популізм активно використовує можливості цифрової епохи. Соціальні мережі стали не лише інструментом мобілізації, але й засобом підриву традиційних каналів комунікації, формування ізольованих емоційно заряджених інформаційних спільнот, розповсюдження дезінформації та конспірологічних пояснень політичних подій.

Проведене дослідження показало, що в умовах слабкої інституційної культури та посттоталітарної спадщини популізм має здатність не лише проникати в легітимні механізми влади, а й трансформувати їх зсередини, змінюючи не лише правила, але й очікування громадян щодо суті демократії. Демократичні процедури зберігаються зовні - вибори проводяться, суди функціонують, парламент існує - однак їхня внутрішня логіка підмінюється новим типом політичної взаємодії, що ґрунтується на моральному виключенні опонентів, делегітимації альтернативних точок зору, підпорядкуванні інституцій виконавчій вертикалі.

На емпіричному рівні проаналізовано вплив популізму на ключові сфери демократичного врядування: судову систему, виборчий процес, медіа та громадянське суспільство. Встановлено, що популістські уряди, отримавши електоральний мандат, використовують його як підставу для перепрограмування інституцій. Судова влада зазнає політичного тиску через зміну процедур призначення, створення дисциплінарних органів, тлумачення конституційних норм на користь виконавчої влади. Вибори поступово втрачають конкурентний характер, перетворюючись на засіб підтвердження чинного порядку речей. Медіа, особливо державні, втрачають незалежність і виконують функцію легітимації політики уряду та дискредитації опозиції. Громадянське суспільство

зазнає маргіналізації через обмеження фінансування, юридичний тиск, публічну кампанію очорнення.

Порівняльний аналіз національних кейсів дозволив виявити як типологічні спільності, так і контекстуальні відмінності. В Угорщині було сформовано стійкий гібридний режим із повноцінною конституційною переорієнтацією на "неліберальну демократію", яка замінила логіку змагальності на логіку ідеологічного консолідування нації. Польща продемонструвала радше етапну гібридизацію, коли через контроль над судовою системою, виборчим процесом і соціальними програмами вдалося створити стійкий механізм утримання влади без формального порушення демократичних норм. Словенія, навпаки, показала модель риторичного популізму, що діє через агресивну цифрову комунікацію та атакує політичну культуру, але не має достатнього інституційного ресурсу для її системної перебудови. У кожному з випадків популізм слугував інструментом політичної централізації, однак масштаби та форми цієї централізації залежали від сили громадянського суспільства, стійкості елітного консенсусу та активності міжнародного тиску.

Попри розбіжності, у всіх аналізованих країнах спостерігається схожа логіка дій: влада використовує демократичну легітимацію для перетворення самих засад демократії, знижуючи автономію незалежних інституцій, поляризуючи інформаційне поле, знецінюючи механізми політичного контролю. Водночас популізм послуговується інструментами соціального патерналізму, щоб

компенсувати розчарування громадян в елітах і надати політичному порядку відтінку справедливості та моральної віднови.

Показовим є те, що популізм у Центрально-Східній Європі функціонує не лише як інструмент боротьби за владу, а як альтернативна модель демократичної легітимності, яка підміняє класичні ліберальні уявлення про розподіл влади, права меншин й автономію інституцій уявленням про моральну єдність народу, необхідність централізованого лідерства та пріоритетність "національних інтересів" над процедурною обґрунтованістю. У такий спосіб здійснюється не лише трансформація інституційного дизайну, а й переосмислення самого змісту демократії, що становить найбільшу загрозу довготривалому збереженню демократичної форми правління.

Одним із важливих наслідків дії популістських урядів є зміна очікувань громадян, зниження вимог до прозорості та відкритості влади, зростання толерантності до авторитарних рішень і практик. Популізм поступово формує у суспільстві нову норму - політика розглядається не як інституційно обмежена діяльність, а як сфера реалізації "волі більшості", що має переважати над правами опонентів чи інституційними процедурами. Це створює довготривалі ризики, пов’язані зі зменшенням громадянської участі, делегітимацією незалежного громадянського сектору, а також фрагментацією самого публічного простору, де місце для змістовної дискусії витісняється популістською поляризацією.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що популізм у Центрально-Східній Європі вже не є периферійним явищем - він набув системного характеру, інтегрувався в політичні механізми прийняття рішень, модифікував суспільні очікування та суттєво трансформував функціонування ключових інститутів демократії. Його присутність вказує на незавершеність процесу демократичної консолідації у регіоні, а також на потребу перегляду стратегій збереження демократичного порядку, які мають враховувати не лише процедурні, а й культурні та комунікативні виклики.

З огляду на результати дослідження, перспективним напрямком подальших наукових досліджень є глибше вивчення впливу цифрових медіа на популістську мобілізацію, механізмів протидії електоральному викривленню, посилення інституційної автономії судів, медіа та громадянського суспільства в

умовах популістської гегемонії. Не менш важливо досліджувати роль зовнішніх акторів - таких як ЄС, Рада Європи, ОБСЄ - у підтримці демократичної стійкості, а також напрацювання моделей комунікації, здатних відновлювати довіру до політичних інституцій у поляризованих суспільствах.

Враховуючи все вищесказане, дослідження підтверджують: популізм у Центрально-Східній Європі є не лише політичним викликом, а і каталізатором глибоких змін, які зачіпають саму архітектуру посттрансформаційної демократії - її норми, правила, процедури та очікування. Розуміння цих процесів є критично важливим для прогнозування майбутніх сценаріїв політичного розвитку регіону та формування дієвих стратегій збереження демократичного балансу у XXI столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Mudde, C. The Populist Zeitgeist // Government and Opposition. - 2004. - С. 121-216.

2. Політична влада: антологія / за заг. ред. Ф. М. Рудича. - К.: ІПіЕНД НАН України, 2016. - с. 71-78 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/political_power_196.pdf

3. Костюченко, Ю. В., Пушкар, В. І. Пострадянська дезінтеграція і зміна типу конфліктів / Ю. В. Костюченко, В. І. Пушкар // Sentinel: антологія аналітики та безпеки. - 2023. - Вип. 2(23). - С. 24–27. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://stgroup.in.ua/sentinel-pdf/v2i23-4/postsoviet.pdf

Шевченко Євгенія Ігорівна

Бакалавр за спеціальністю 052 Політологія,

м. Київ, Україна

tk0460400@gmail.com науковий керівник: доктор наук

Третяк Олексій Анатолійович

ПОЛІТИЧНІ НАРАТИВИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ

В сучасних умовах розвитку української державності особливого значення набуває проблема формування національної згуртованості як важливої передумови стабільності політичної системи та ефективного функціонування державних інститутів. Події останніх років, зокрема збройна агресія Російської Федерації проти України, загострили питання консолідації українського суспільства навколо спільних цінностей, історичних орієнтирів та стратегічних цілей державного розвитку. У цьому контексті важливу роль відіграють державотворчі політичні наративи – системи ідей, інтерпретацій історичного минулого, сучасних подій та бачення майбутнього держави, які формуються та поширюються політичними акторами, державними інституціями, засобами масової інформації.

Водночас у науковому та суспільному дискурсі спостерігається неоднозначність щодо змісту, функцій та механізмів впливу політичних наративів на процеси суспільної консолідації. Існує потреба у глибшому осмисленні того, яким чином державотворчі політичні наративи сприяють формуванню національної ідентичності, зміцненню суспільної солідарності та мобілізації громадян у період політичних трансформацій та зовнішніх викликів. Актуальність теми. Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними політичними та соціальними процесами в Україні, які пов’язані із утвердженням державності, посиленням національної ідентичності та протидією інформаційним та політичним викликам в умовах війни. Формування єдиного державотворчого дискурсу та консолідаційних наративів стає важливим інструментом підтримки суспільної єдності, мобілізації громадян та зміцнення довіри до державних інституцій.

У сучасному інформаційному просторі політичні наративи виступають не лише засобом інтерпретації політичної реальності, але й механізмом впливу на суспільну свідомість, формування колективної пам'яті та стратегічних орієнтирів розвитку держави. Для України, яка перебуває в умовах тривалої зовнішньої агресії, питання формування послідовних державотворчих наративів набуває особливого значення, оскільки від їх змісту та поширення значною мірою залежить рівень національної згуртованості та стійкості суспільства до зовнішніх та внутрішніх викликів. Відтак, дослідження державотворчих політичних наративів як чинника формування національної згуртованості є важливим як у теоретичному, так і у практичному вимірі, що й визначає актуальність обраної теми.

Окреслено теоретичні засади наративних технологій у політичних комунікаціях. Зокрема, розглянуто ключові підходи та концепції до визначення поняття політичного наративу та його застосування. Встановлено, що це явище слід розглядати як важливий інструмент осмислення та інтерпретації політичної дійсності, що являє собою структуровану систему ідей, образів та пояснень,через яку політичні актори формують у суспільстві певне бачення політичних подій, процесів та явищ.

Аналіз наукових концепцій до застосування політичних наративів засвідчив багатовимірність цього явища та різноманітність поглядів на його практичне вираження. Зокрема, у структурному підході увагу зосереджено на вивченні внутрішньої будови політичних наративів, їх ключових елементів. В межах функціональної концепції досліджується роль наративів у політичному процесі через розгляд їх як носіїв певного функціонального змісту.

Конструктивістський підхід підкреслює здатність наративів формувати (конструювати) та інтерпретувати політичну реальність. Концептуальнонаративний підхід пропонує розглядати наративи як засіб формування та актуалізації політичних концептів, через який сформуються смислові аспекти політики. Водночас медіа-наративний підхід підкреслює роль засобів масової інформації у створенні, поширенні та ретрансляції політичних наративів у сучасному інформаційному середовищі. Розглянуто також сучасну концепцію праймінгу, яка акцентує на першочерговості застосування певних наративних образів.

Виокремлено ключові особливості політичного наративу, з-поміж яких окреслено ідеологічну спрямованість, структурну визначеність та емоційний

резонанс. Звернено увагу на основні функції політичного наративу, з-поміж яких виокремлено: інтерпретаційну, комунікативну, мобілізаційну, легітимаційну, ідентифікаційну, ціннісно-орієнтовану, мотиваційну, організуючу, орієнтаційну.

Обґрунтовано, що політичний наратив може мати як позитивну, так і негативну конотацію залежно від мети його поширення та змістового наповнення. Негативне значення політичних наративів може бути пов'язане зі спробами маніпулятивного впливу на свідомість громадян задля досягнення певних політичних цілей. Водночас з'ясовано, що політичні наративи здатні виконувати і важливу позитивну роль, пов'язану із допомогою в осмисленні складних політичних процесів, формуванням спільних цінностей та орієнтирів розвитку держави, забезпеченням національної згуртованості громадян.

Проаналізовано зарубіжний досвід згуртування та згоди на основі поширення політичних наративів. Розглянуто практичні кейси поширення об'єднавчих наративів у Європейському Союзі, окремо у Франції, Польщі, США та Великій Британії. Обґрунтовано, що досвід інших країн демонструє ефективність політичних наративів як інструментів консолідації суспільства,

коли вони базуються на спільних цінностях та позитивному образі майбутнього, а також мають за основу прагнення забезпечення сталого економічного та соціального розвитку. Вивчення міжнародного досвіду використання політичних наративів для згуртування суспільства дало можливість краще зрозуміти особливості цього процесу у різних країнах, його складові, механізми формування політичної згоди в суспільстві та виокремити позитивні практики з метою їх можливого врахування у контексті України.

Досліджено інституційну та ресурсну спроможність для поширення політичних наративів. Обґрунтовано, що ефективність поширення політичних наративів значною мірою залежить від інституційної та ресурсної спроможності. З'ясовано, що інституційна складова передбачає наявність стабільних організаційних структур, ефективних механізмів управління, правової визначеності та достатніх каналів комунікації. Водночас ресурсна спроможність охоплює кадрові, фінансові, інформаційні та технологічні ресурси, необхідні для підтримки цих процесів. Доведено, що інституційна спроможність поширення політичних наративів полягає у здатності політичних та суспільних інститутів формувати, підтримувати,

трансформувати та транслювати наративи через організовані механізми комунікацій, визначає організаційну основу їх забезпечення та впливає на їхню системність, легітимність і стабільність у суспільному, політичному та науковому дискурсі. У свою чергу, ресурсна спроможність є важливим підґрунтям практичної здатності політичних акторів

створювати наративи, забезпечувати тривалість їх функціонування у публічному просторі та досягати максимального ефекту.

Визначено та проаналізовано змістовні компоненти державотворного метанаративу України в умовах російської агресії. Встановлено, що він формується через систему взаємопов'язаних елементів, які у сукупності створюють цілісну смислову конструкцію, що пояснює сучасну боротьбу України, об'єднує суспільство та визначає стратегічні орієнтири майбутнього державного розвитку. Обґрунтовано, що історико-ідентифікаційний компонент державотворного метанаративу України тісно пов'язаний із формуванням колективної історичної пам'яті та національної ідентичності і підкреслює безперервність української державницької традиції, починаючи від Київської Русі до сучасного етапу боротьби за незалежність. Ціннісно-нормативний компонент окреслює систему цінностей, на яких побудована українська державність. Героїко-мобілізаційний – відображає героїв, символів, образів, прикладів самопожертви, що об'єднують суспільство. Політико-легітимаційний компонент спрямований на доведення законності та справедливості української боротьби проти держави-агресора. Європейськоцивілізаційний – є відображенням стратегічних орієнтирів України, пов'язаних із європейськими демократичними цінностями, інтеграційними процесами. Водночас перспективно-стратегічний компонент включає уявлення про післявоєнне відновлення країни.

З'ясовано умови та можливості забезпечення ефективності поширення державотворних політичних наративів в сучасній Україні. Ключовими чинниками впливу на ефективність поширення державотворних політичних наративів в державі названо інституційну спроможність держави, побудову ефективної системи стратегічних комунікацій, розвиток медіасередовища, розвиток системи освіти та культури, громадянського суспільства та формування довіри громадян до державних інститутів. Обґрунтовано, що за умов інформаційної війни в Україні необхідно

забезпечити системне формування та поширення наративів, які є відображенням українських державотворних цінностей, історичної правди, демократичних принципів та стратегічних цілей майбутнього розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данилейко О. В. «Україна» у складі концептуальних метафор періоду гібридної війни (сфера-джерело – квазіродинні зв'язки). Закарпатські філологічні студії. 2021. Вип. 15. С. 51-57.

2. Добролюбська Ю. А. Історичний гранд-наратив: особливості трактування. Методологія та технологія сучасного філософського пізнання : матер. VI Міжнар. наук. конф., м. Одеса, 20-21 трав. 2022 р. / Держ. закл.ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2022. С. 73-76.

3. Довгань Н. Соціальна згуртованість суспільства: теорія і практика.Проблеми політичної психології. 2024. Вип. 15(29). С. 30-49.

Карпенко Вікторія Павлівна

Бакалавр за спеціальністю 052 Політологія,

КАІ м. Київ, Україна

kusnercuksofia797@gmail.com

науковий керівник: доктор політичних наук, доцент

Третяк Олексій Анатолійович

ВОЛОНТЕРСТВО У КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ

Від моменту відновлення незалежності України у 1991 році вітчизняний соціополітичний простір перебуває у стані перманентних, складних та глибоких трансформацій. Цей процес нерозривно пов'язаний із руйнуванням тоталітарних радянських ідеологем, болісним подоланням пострадянського синдрому відчуження від влади та поступовим формуванням якісно нової політичної культури участі. Проте, якщо у перші десятиліття незалежності ці зміни відбувалися переважно еволюційно, то під впливом екзистенційних викликів останнього десятиліття — збройної агресії, соціально-економічної нестабільності, кардинальних політичних реформ та глобальної цифрової революції — українське суспільство здійснило різкий квантовий стрибок у контексті громадянської активності.

У центрі цього стрибка опинився волонтерський рух, який за своєю масштабністю та глибиною впливу не має аналогів у сучасній європейській історії. Сьогодні волонтерство в Україні давно вийшло за межі класичного західного розуміння цього феномену як суто гуманітарної допомоги, благодійності чи альтернативного соціального забезпечення для вразливих верств населення. Воно трансформувалося у фундаментальний, самостійний інструмент неконвенційного політичного впливу та прямої громадянської участі.

Актуальність наукового осмислення цього феномену зумовлена насамперед очевидною кризою класичних інститутів представницької демократії. У всьому світі, і в Україні зокрема,традиційні механізми політичної артикуляції інтересів — такі як політичні партії, офіційні профспілкові об'єднання чи формалізовані громадські організації з жорсткою вертикальною ієрархією — демонструють певну інертність та нездатність оперативно реагувати 6на динамічні

кризи. В умовах екзистенційної загрози державності саме децентралізовані волонтерські спільноти взяли на себе виконання критично важливих функцій, ставши альтернативним каналом прямої реалізації громадянського суверенітету.

Окрім того, дослідження волонтерського руху є надзвичайно актуальним у контексті вивчення соціокультурних зрушень та трансформації ментальних матриць українського суспільства.

Волонтерство виступає головним рушієм подолання пострадянського патерналізму та принципу «моя хата скраю». Воно переорієнтовує суспільну свідомість на рейки колективної відповідальності, самоорганізації та усвідомленого горизонтального партнерства.

Масове залучення громадян до щоденних практик фінансового, логістичного та інтелектуального донорства формує новий тип політичної культури — культуру «активного і критичного громадянства», де легітимність державних інститутів оцінюється через призму їхньої прозорості, швидкості та підзвітності суспільству.

Не менш важливим аспектом актуальності є безпековий вимір волонтерської діяльності. Перетворення низових мереж на суб'єктів тиску та лобізму в секторі оборони, військової медицини та цифровізації збройних сил ламає традиційну державну монополію на управління цією закритою сферою. Розуміння механізмів, за допомогою яких громадянське суспільство може ефективно контролювати оборонні бюджети та інтегрувати інновації «знизу вгору», має колосальне значення для побудови стійкої моделі національної безпеки в сучасному світі.

Зрештою, актуалізація цієї проблематики пов'язана з бурхливим розвитком інформаційного суспільства. Поєднання краудфандингових платформ, гейміфікованих інструментів збору коштів, мем-комунікації та віральних алгоритмів соціальних мереж породило унікальну цифрову екосистему мобілізації. Дослідження того, як віртуальна активність та «клік-активізм» трансформуються у реальну матеріальну та політичну вагу, дозволяє по-новому поглянути на майбутнє мережевої демократії та електронної участі в XXI столітті.

Специфіка нинішнього етапу розвитку українського громадянського суспільства полягає у масовому поширенні саме децентралізованих, горизонтальних,

мережевих форм взаємодії. Вони дозволяють мільйонам громадян миттєво об’єднуватися, акумулювати колосальні ресурси та безпосередньо впливати на процеси прийняття державних рішень і національну безпеку, повністю оминаючи традиційні,повільні й часто закостенілі інститути представницької демократії (такі як політичні партії, профспілки чи формальні громадські організації). В Україні саме через волонтерські практики відбувається народження абсолютно нових моделей політичної суб’єктності, заснованих на принципах горизонтальної солідарності, радикальної автономії, цифрової мобілізації та культури критичного громадянства, що й зумовлює гостру актуальність та практичну значущість обраної теми дослідження.

В результаті вирішення завдання щодо вивчення історичної динаміки та етапності розвитку волонтерського руху в Україні від набуття незалежності до сьогодення систематизовано три ключові етапи його еволюції. Обґрунтовано, що якщо перший етап (1991–2013 рр.) характеризувався латентним накопиченням соціального капіталу та переважанням підданських стереотипів, то події Революції Гідності (другий етап, 2014–2021 рр.) та повномасштабне вторгнення 2022 року (третій етап) здійснили якісний квантовий стрибок. Волонтерство трансформувалося зі стихійного, епізодичного активізму в стабільний, гнучкий, мережевий інститут, який у кризові моменти успішно перебирає на себе виконання критично важливих функцій держави.

3. В результаті вирішення завдання щодо аналізу трансформації ціннісних орієнтацій українського суспільства крізь призму теорії модернізації Р. Інглгарта встановлено, що в Україні відбувся унікальний зсув від пострадянського патерналізму та принципу «моя хата скраю» до культури колективної відповідальності та горизонтального партнерства. Доведено, що мотиваційна матриця українських волонтерів спирається на раціональне усвідомлення громадянського обов'язку та солідарність («волонтерство солідарності»), що спростовує міф про суто емоційну чи хаотичну природу цього руху.

4. В результаті вирішення завдання щодо оцінки реальних масштабів та динаміки волонтерської активності на основі емпіричних даних провідних соціологічних інституцій (КМІС, Центру Разумкова, групи «Рейтинг») виявлено безпрецедентний рівень мобілізації: понад 75–80% громадян долучаються до

допомоги, а культура мікродонатів перетворилася на добровільний, регулярний «суспільний податок». З'ясовано, що рух демонструє географічну та соціальну однорідність, згладжуючи колишні регіональні розходження та виступаючи потужним чинником національної консолідації.

5. В результаті вирішення завдання щодо визначення ролі волонтерського руху як агента реформ у секторі безпеки й оборони України доведено, що горизонтальні низові мережі змогли зламати традиційну державну монополію на управління цією закритою сферою. Встановлено, що через механізми «волонтерського десанту», пряму адвокацію нормативно-правових змін та впровадження інновацій «знизу вгору» (цифровізація армії, тактична медицина, безпілотні технології) волонтери виступають суб'єктом жорсткого тиску та лобізму, примушуючи консервативну бюрократичну систему до модернізації та прозорості оборонних бюджетів.

6. В результаті вирішення завдання щодо дослідження специфіки цифрових платформ та краудфандингових інструментів як новітніх механізмів неконвенційної мобілізації охарактеризовано унікальну цифрову екосистему (система «Банк», медіакампанії, OSINT-спільноти, IT-армія). Доведено, що віртуальний простір та мем-комунікація в Україні трансформувалися у реальну матеріальну та політичну вагу, дозволяючи мільйонам людей об'єднуватися в обхід повільних представницьких інститутів democracia (партій, 64профспілок), що підтверджує теорію «мережевого суспільства» М. Кастельса.

7. В результаті вирішення завдання щодо оцінки впливу волонтерського сектору на переформатування суспільної довіри встановлено, що в Україні сформувався «парадокс дефіциту інституційної довіри». На тлі стабільно низької довіри до офіційних політичних інституцій (партій, судів, чиновників), саме волонтерський сектор виборов найвищий рівень легітимності (нарівні із ЗСУ). Волонтерство виступило інституційним буфером, який завадив розвитку політичної апатії та заклав підвалини для «культури критичного громадянства», де суспільство виступає не пасивним спостерігачем, а щоденним аудитором дій влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лазоренко О. В. Волонтерство як соціально-політичний феномен у сучасній Україні. Грані. 2018. Т. 21, № 5. С. 89–96.

2. Лозовий В. С. Трансформація політичної культури українського суспільства: виклики воєнного часу. Стратегічні пріоритети. 2023. № 2. С. 14–23.

3. Макеєв С. О. Соціальні мережі та соціальний капітал в умовах загальнонаціональної мобілізації. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2022. № 3. С. 5–19.

Рудешко Дмитро Валерійович

Магістр за спеціальністю 054 Соціологія

м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖИ ТА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

У сучасному світі динамічний розвиток соціальних мереж впродовж відносно малого періоду часу став невід'ємною частиною повсякденного життя суспільства. Соціальні мережі використовуються для планування зустрічей, знайомств, роботи, розваг та спостереження за новинами. Це новий, сучасний спосіб комунікації як міжособистісно (спілкування з друзями, знайомими, колегами), так і у більш масштабних соціальних процесах, таких як: створення каналів для розповсюдження інформації, організації масових заходів та активізації соціальних рухів, формування суспільних думок, мобілізація громадськості та навіть пропаганди. Особливо треба звернути увагу на тих, хто користується соціальними мережами найбільше – молодь. Вона є найбільшими споживачами продуктів соціальних мереж та платформ і на основі них створюють своє бачення про навколишні події. Саме тому важливо вивчити механізми та вплив соціальних мереж на формування громадської думки серед молоді, адже це дозволяє глибше зрозуміти, як у сучасному інформаційному суспільстві формуються соціальні переконання та цінності.

Звісно, соціальні мережі значно спрощують отримання величезної кількості інформації, однак, далеко не завжди висвітлені данні мають позитивне цілеспрямування. В Україні, в умовах війни, соціальні мережі стали центром взаємодії між усіма прошарками населення: від військових та політичних діячів до звичайних громадян, від старших людей до молоді. Однак, з іншого боку, у настільки великій мережі та зв'язків стає майже неможливо довести або спростувати інформацію, чим дуже часто користуються зловмисники.

А отже, проблема впливу соціальних мереж на громадську думку є об'єктом численних досліджень у світі, оскільки кількість нових користувачів з

кожним роком збільшується, а розповсюдження інформації стає все більш швидшим. Серед закордонних дослідників велику роботу щодо соціальних На основі порівняння класичних і сучасних соціологічних концепцій (Г. Тард, В. Ліппман, Ю. Габермас) було з'ясовано, що громадська думка формується не стихійно, а внаслідок комунікативної взаємодії у суспільстві, зокрема під впливом засобів масової інформації. Ключовим чинником її становлення у сучасному світі виступає інформаційне середовище, де зростає роль цифрових платформ і соціальних мереж.

Сучасні підходи до вивчення громадської думки акцентують на її динамічності, залежності від інформаційних потоків і взаємодії між медіа, громадянами та владою. Таким чином, у роботі підтверджено, що громадська думка – це не лише результат індивідуальних оцінок, а продукт комунікативної взаємодії у публічному просторі, який дедалі більше формується у цифрових середовищах.

Соціальні мережі стали одним із ключових елементів глобального інформаційного простору, який суттєво трансформував традиційні моделі комунікації.

Якщо раніше масова комунікація мала переважно вертикальний характер (від засобів масової інформації до аудиторії), то сьогодні соціальні мережі забезпечують горизонтальні, інтерактивні зв'язки, що дозволяють кожному користувачу виступати не лише споживачем, а й творцем інформаційного контенту. Це призвело до формування нової форми публічності – мережевої публічної сфери, де інформація поширюється через взаємодію, репости, коментарі та алгоритми рекомендацій.

Особливу увагу приділено тому, що соціальні мережі стали каналом формування та вираження громадської думки, який поєднує елементи приватної комунікації та публічного дискурсу. Вони виконують низку важливих функцій: інформативну, комунікативну, інтеграційну, мобілізаційну та ідентифікаційну.

Також підкреслено, що в умовах сучасної України соціальні мережі відіграють стратегічну роль у суспільно-політичних процесах, особливо під час війни, коли вони стають не лише каналом спілкування, а й інструментом інформування, координації волонтерських ініціатив і підтримки громадянської

єдності.

Отже, соціальні мережі перетворилися на центральну інституцію масової комунікації, яка визначає теми суспільних дискусій, впливає на процеси соціалізації та стає основним середовищем формування громадської думки серед молоді. Проаналізовано специфіку використання соціальних мереж молоддю в Україні.

За результатами проведеного пілотажного дослідження підтверджено, що соціальні мережі посідають центральне місце у повсякденному житті молодих людей, стаючи основним каналом комунікації, дозвілля та самовираження. Молодь сприймає цифрові платформи як простір для підтримки соціальних зв'язків, отримання розваг та неформального навчання.

Виявлено, що для більшості користувачів соціальні мережі виконують соціально-комунікативну функцію, тоді як участь у громадських ініціативах або створення власного контенту є поодинокими практиками. Це свідчить про переважання пасивної моделі взаємодії, орієнтованої на споживання, а не на ініціювання інформаційних процесів.

Специфіка використання соціальних мереж молоддю в Україні полягає у поєднанні високої цифрової активності з відносно низьким рівнем соціальної ініціативності, що формує особливий тип «споживчої мережевої культури».

1. Проведено онлайн-опитування молоді з метою з'ясування їх інформаційної поведінки в соціальних мережах.

Отримані результати дали змогу визначити основні особливості сприйняття, оцінки та перевірки інформації молодими користувачами. Встановлено, що, попри поширену недовіру до соціальних мереж як до джерела достовірних новин, саме вони залишаються провідним каналом формування уявлень про суспільно-політичні події.

Підтверджено гіпотезу про те, що інформаційна поведінка молоді характеризується селективністю та частковою критичністю: більшість користувачів перевіряють інформацію лише в окремих випадках, спираючись переважно на довіру до знайомих, популярних блогерів або офіційних каналів. Водночас фіксується тенденція до зростання медіаграмотності та усвідомлення ризиків дезінформації.

Онлайн-опитування дозволило окреслити особливості інформаційної поведінки української молоді, яка поєднує високу залученість до цифрового середовища з неповною критичною обробкою інформації, що зумовлює потребу у розвитку навичок медіаграмотності.

2. Визначено фактори, які впливають на довіру молоді до інформації в соціальних мережах.

Рівень довіри молодих користувачів до інформаційного контенту формується під впливом поєднання когнітивних, емоційних та соціальних чинників. Найбільш значущими серед них є джерело повідомлення, його емоційне оформлення, наявність візуальних доказів, а також думка оточення – друзів, знайомих чи популярних блогерів.

За результатами опитування, молодь найчастіше схильна довіряти статистиці, фактам і новинам від ЗМІ, тоді як особисті думки чи емоційні історії сприймаються з більшою обережністю. Це свідчить про поступове посилення раціонального елементу у формуванні довіри, хоча емоційний вплив контенту залишається вагомим.

Водночас важливим чинником виступає соціальне підтвердження – кількість лайків, коментарів, репостів, що формує ілюзію достовірності інформації. Таким чином, довіра до контенту в соцмережах часто має мережевий, а не аналітичний характер, ґрунтуючись на соціальних сигналах замість критичного аналізу джерела.

Довіра молоді до інформації у соціальних мережах залежить не лише від змісту повідомлення, а й від соціального контексту його сприйняття, що підтверджує необхідність розвитку навичок критичного мислення та цифрової грамотності як ключових факторів інформаційної безпеки.

3. Узагальнено основні ризики впливу соціальних мереж на молодь в умовах інформаційної війни.

Аналіз теоретичних джерел і емпіричних даних показав, що соціальні мережі, попри свої комунікативні та інтеграційні переваги, виступають також каналами поширення маніпулятивного, фейкового та деструктивного контенту, який може впливати на формування громадської думки, політичних орієнтацій і ціннісних

настанов молоді.

В умовах триваючої російської агресії проти України цифровий простір стає ареною інформаційного протистояння, у якому молодь часто виступає найбільш уразливою аудиторією. Основними ризиками є поширення дезінформації, емоційна поляризація, нав'язування проросійських або антидержавних наративів, а також психологічне виснаження через надмірне споживання інформації.

Разом із тим, дослідження засвідчило, що українська молодь поступово формує імунітет до маніпулятивного контенту: більшість респондентів декларують прагнення перевіряти інформацію, орієнтуються на офіційні джерела та критично оцінюють сумнівні повідомлення.

Основним викликом сучасного інформаційного середовища є необхідність підвищення рівня медіаграмотності та стійкості до дезінформації, що має стати одним із ключових напрямів державної інформаційної політики. Розвиток критичного мислення молоді є передумовою її здатності зберігати інформаційну безпеку та формувати власну позицію в умовах інтенсивних інформаційних впливів мереж провели Б. О'Лафлін, В. Бакір, Б. Лоадер, С. Валенсуела та Ф. Говард. В українському науковому середовищі також спостерігається збільшення інтересу до тематики впливу соціальних мереж. Цими питаннями займаються такі дослідники як А. А. Данько-Сліпцова, Т. Кремень та Н. Ларіончева. Проте більшість існуючих робіт зосереджуються на загальних процесах інформаційного впливу, тоді як питання впливу соціальних мереж на молодіжну аудиторію, яка формує майбутнє суспільства, вивчене недостатньо. Саме ця проблема потребує більш глибокого дослідження, що визначає актуальність обраної теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бодненко Д., Ященко Д., Борщ Я. Використання соціальної мережі facebook для навчання майбутніх журналістів. Науковий вісник інноваційних технологій. 2012. №1. С. 29–35.

2. Sirojiddinova, I. M., & Solijonova, S. T. The impact of social media on modern communication [Електронний ресурс] // European Journal of Research Development and Sustainability. – 2023. – Вип. 4 № 11. – Режим доступу:

https://scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/4055/3245

3. Social media [Електронний ресурс]. – Wikipedia. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Social_media

Кирієнко Іванна Андріївна

Бакалавр за спеціальністю 052 Політологія,

КАІ м. Київ, Україна

7437548@stud.kai.edu.ua

науковий керівник: кандидат філософських наук

Гладких Валентин Валерійович

ПАРАДИГМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ

1. В умовах воєнних реалій та тотальної цифровізації глобального медіапростору виникає гостра потреба в консолідації суспільства навколо спільних ціннісних орієнтирів. Трансформація традиційної етнокультурної моделі, заснованої на спільності походження й мови, у зрілий громадянський патріотизм виступає базовою передумовою національної безпеки, зміцнення правової культури й захисту суверенітету держави. Особливої ваги набуває осмислення цих процесів у контексті цифрового гуманізму, оскільки стихійні та емоційні прояви патріотизму в онлайн-середовищі часто стикаються із загрозами дезінформації, пропаганди та дефіциту медіаграмотності, що вимагає розробки нових концептуальних підходів до формування свідомого громадянина. У процесі виконання першого завдання – проаналізувати сутність та основні підходи до розуміння національної ідентичності – було встановлено, що національна ідентичність є складним і багатовимірним соціокультурним явищем, що формується не як природна даність, а як усвідомлений вибір людини щодо приналежності до спільноти, яка поділяє спільну історичну пам’ять, мову, символічний простір і культурні традиції. На відміну від етнічної належності, яка має більш сталий характер, національна ідентичність охоплює культурні, територіальні та державно-правові складові, формуючи систему внутрішніх ціннісних орієнтирів особистості. У контексті українського суспільства та правової системи цей феномен тісно пов’язаний із громадянською ідентичністю, що ґрунтується на визнанні державного суверенітету та ключових принципів –

соборності, унікальності, свободи й людської гідності. Таким чином, завдання виконано.

2. Виконуючи друге завдання – визначити ознаки та історичні передумови формування етнокультурної моделі національної ідентичності – було з'ясовано, що етнокультурна модель національної ідентичності, на відміну від територіально-державної громадянської, формується навколо походження, мови, традиційної культури та релігійних уявлень і є базовою формою самоусвідомлення спільнот, які тривалий час не мали власного політичного суверенітету в умовах багатонаціональних імперій. Важливу роль у перетворенні розрізнених етнокультурних елементів на цілісну національну систему відіграє інтелігенція, яка через освіту та наукову діяльність зберігає історичну пам'ять і протидіє асиміляційним процесам. Історичний розвиток українського самоусвідомлення проходив складну еволюцію – від ранніх форм Київської Русі, через козацьку та ранньомодерну добу, до класичної національно-культурної моделі. У ХХ ст. процес був суттєво деформований радянською ідеологічною політикою, концепцією "радянської людини", репресіями та післявоєнною

русифікацією, що послабило зв'язок між етнічністю та територією. Попри потенціал інклюзивної ідентичності для стабільності політичної системи, відновлення українського національного самоусвідомлення після 1991 р. тривалий час гальмувалося інерцією радянського періоду, наслідками русифікації та відсутністю цілісних виховних стратегій. Таким чином, завдання виконано.

3. Встановлення того, що громадянський патріотизм виступає зрілою та раціональною альтернативою вузькому націоналізму, поєднуючи глибоку емоційну прив'язаність до країни з розвиненою правовою культурою, критичним мисленням і стійкістю до деструктивних інформаційних впливів. Дане явище перетворює патріотичне почуття з емоційного стану на усвідомлений комплекс практичних дій і навичок, у межах якого ключового значення набувають готовність діяти в інтересах суспільства, зберігати історико-культурну спадщину та сумлінно виконувати конституційні обов'язки. В українських реаліях інтеграційний потенціал громадянського патріотизму став основою оновленої державної стратегії національно-патріотичного виховання молоді. Сучасна вітчизняна виховна модель,

розроблена під керівництвом академіка І. Беха, має комплексний характер і забезпечує суспільну консолідацію через збалансоване поєднання трьох напрямів: громадянсько-патріотичного (формування правосвідомості та цінностей державності), військово-патріотичного (виховання поваги до захисників і готовності до оборони суверенітету) та духовно-морального (розвиток рефлексії, громадянської злагоди й гуманістичних орієнтирів). Таким чином, завдання виконано.

4. Еволюцію української національної ідентичності в умовах державотворення – виконано: встановлено, що еволюція української національної ідентичності в умовах державотворення є результатом тривалого протистояння між прагненням суспільства до суверенітету та потужними асиміляційними впливами радянської тоталітарної системи. Важливе підґрунтя формування національної самосвідомості заклали державницький досвід УНР (1917–1921 рр.) і політика українізації 1920-х років, однак у подальшому радянська влада вдалася до жорсткого придушення національної самобутності, що супроводжувалося трагедією Голодомору 1932–1933 рр. і впровадженням концепції “радянської людини”. Попри ідеологічний контроль та спроби розірвати зв’язок між територією й етнічністю, визвольний рух ОУН та УПА, а також дисидентський опір шістдесятників, сприяли збереженню національної культури від повного зникнення. Проголошення незалежності України у 1991 р. відкрило можливості для активного відродження ідентичності, однак даний процес тривалий час залишався нерівномірним і ускладнювався інерцією радянської спадщини, наслідками тривалої русифікації та відсутністю системної державної політики національно-патріотичного виховання. Таким чином, завдання виконано.

5. П’яте завдання – визначити вплив глобалізаційних процесів, війни та євроінтеграції на формування громадянської ідентичності – виконано: з’ясовано, що сучасна громадянська ідентичність в Україні формується під впливом глобалізації, пострадянських трансформацій, повномасштабної війни та євроінтеграції. Якщо у 1991–2014 рр. політика ідентичності була фрагментарною і поступово переходила від правового закріплення до політики пам’яті, то після 2022 р. вона стала складовою національної безпеки. Суспільна консолідація, волонтерський рух і відхід від пострадянських наративів забезпечили рекордний

рівень європейської самоідентифікації українців (2,6 бала у червні 2024 р.). Ця тенденція наочно підтверджує принцип “єдності в різноманітті”, згідно з яким інтеграція до європейського простору не нівелює, а посилює національну ідентичність. Нині (2022–2026 рр.) державна політика переходить до кодифікації та орієнтується на розвиток місцевих ініціатив, народовладдя й активну участь громадян. Таким чином, завдання виконано.

6. Перспективи розвитку громадянського патріотизму в сучасному українському суспільстві – виконано: визначено, що громадянський патріотизм в Україні є важливим чинником національної безпеки та суспільної єдності, що ґрунтується на правосвідомості, компетентності та активній громадянській участі.

оціологічні дані фіксують зростання національної ідентичності: у червні 2024 р. 53% та гордості за громадянство – 91%, на тлі консолідації 95% респондентів навколо української самоідентифікації. Водночас цифровізація та гібридна війна з рф виявили проблеми онлайн-простору – емоційність, стихійність патріотичних проявів і нестачу медіаграмотності. У відповідь законодавство та освітні концепції орієнтуються на розвиток цифрового гуманізму, критичного мислення та медіаетики. Таким чином, завдання виконано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горінов П.В., Драпушко Р.Г. Становлення національної ідентичності українців як основа національної безпеки української держави. *Юридичний науковий електронний журнал,* 2022. № 10. С. 26-30

2. Крупник А., Орлова А. Утвердження національної та громадянської ідентичності в Україні через механізми народовладдя в умовах війни та європейської інтеграції. *Теоретичні та прикладні питання державотворення,* 2026. № 35. С. 32–47

3. Семенець-Орлова І. А., Михайлич О. В. Громадянський патріотизм як нова модель патріотизму: теоретико-методологічне обґрунтування. *Copernicus Political and Legal Studies,* 2022. № 1(1). С. 28–37.

Бєда Марія Олександрівна

Бакалавр за спеціальністю 054 Соціологія,

КАІ м. Київ, Україна

7371723@stud.kai.edu.ua

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО САМОПОЧУТТЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року, стало безпрецедентним випробуванням для мільйонів українців і суттєво трансформувало всі сфери суспільного життя. Воєнні дії докорінно змінили умови існування громадян: руйнування житла, вимушені переміщення як всередині країни, так і за її межі, постійна загроза для життя, втрата близьких, зруйновані соціальні зв'язки та майнові втрати сформували принципово нове соціальне середовище. До цього додається тривалий стан невизначеності, економічна нестабільність, обмежений доступ до базових ресурсів і послуг, що ускладнює процес адаптації. У цих умовах особливої наукової значущості набуває вивчення того, як людина переживає та осмислює свій стан, яким є її соціальне самопочуття та які чинники впливають на його трансформацію.

Соціальне самопочуття є комплексним феноменом, що відображає суб'єктивне сприйняття особистістю власного становища у суспільстві, рівень задоволеності базовими потребами, якість соціальних зв'язків, доступ до ресурсів і відчуття безпеки та захищеності. Воно формується під впливом як об'єктивних умов життя, так і індивідуальних психологічних характеристик, включаючи рівень стресостійкості, життєвий досвід і здатність до адаптації. В умовах воєнного часу ці складові зазнають суттєвих деформацій: звичні соціальні ролі змінюються, зростає рівень тривожності, посилюється відчуття вразливості та нестабільності. Це позначається як на індивідуальному психологічному стані, так і на загальному рівні соціальної згуртованості та довіри у суспільстві.

Незважаючи на зростаючий інтерес науковців до проблем психологічного та соціального благополуччя у кризових умовах, специфіка

соціального самопочуття особистості саме в умовах тривалих бойових дій залишається недостатньо дослідженою. Більшість наявних студій зосереджені або на психіатричних наслідках травми, таких як посттравматичний стресовий розлад, або на окремих аспектах адаптації та виживання. Водночас поза увагою часто

залишається цілісний аналіз соціального самопочуття як інтегрального конструкту, що поєднує психологічні, соціальні та економічні виміри. Особливої актуальності набуває врахування соціально-демографічних характеристик, регіональних відмінностей, досвіду вимушеного переміщення та участі у воєнних подіях. Таким чином, комплексне дослідження соціального самопочуття в умовах війни є необхідним для глибшого розуміння процесів адаптації населення та розробки ефективних соціальних і психологічних стратегій підтримки.

Соціальне самопочуття розглядається як складна інтегративна характеристика, що поєднує емоційно-оцінний, когнітивно-рефлексивний, поведінково-регулятивний та соціально-інтегративний компоненти. Його сутність полягає у суб'єктивному сприйнятті людиною свого становища у соціальному просторі, яке включає оцінку якості соціальних зв'язків, рівня захищеності, доступності підтримки, а також здатності планувати та уявляти майбутнє. В умовах війни ці компоненти зазнають значних деформацій, що проявляється у зниженні відчуття стабільності, зростанні тривожності та обмеженні часової перспективи.

Аналіз теоретичних підходів дозволив встановити, що найбільш ефективним для дослідження соціального самопочуття в кризових умовах є інтегративний підхід, який поєднує соціологічний, психологічний та ресурсний виміри. Такий підхід дає можливість розглядати соціальне самопочуття не лише як відображення об'єктивних умов існування, але і як результат взаємодії особистості з цими умовами через систему наявних ресурсів. Ресурсна концепція, зокрема, дозволяє пояснити варіативність показників соціального самопочуття через співвідношення стресових навантажень і доступних захисних ресурсів – як внутрішніх (копінг-стратегії, життєстійкість, здатність до переосмислення досвіду, часова перспектива), так і зовнішніх (соціальна підтримка, включеність у спільноту, зайнятість, соціальна інтеграція).

Воєнне середовище впливає на соціальне самопочуття через систему взаємопов'язаних механізмів, серед яких ключовими є загроза фізичній безпеці,

руйнування або трансформація соціальних зв’язків, економічна нестабільність і психологічна травматизація. Ці фактори формують стійкий негативний фон, що порушує базові потреби людини у безпеці, стабільності та передбачуваності. Водночас дослідження показує, що існують чинники, здатні частково компенсувати цей вплив, серед яких особливе місце займають соціальна єдність, патріотична ідентифікація, залученість до суспільно значущої діяльності, волонтерство та відчуття причетності до спільної справи.

Емпіричне дослідження, проведене на вибірці 107 осіб, дозволило отримати конкретні кількісні показники соціального самопочуття в умовах війни. Було встановлено, що переважна більшість учасників (47,6%) демонструє низький або дуже низький рівень соціального самопочуття, а середній загальний індекс становить 2,71 бала за 5-бальною шкалою. Це свідчить про системний характер зниження соціально-психологічного благополуччя населення. Найбільш ураженими компонентами виявились відчуття захищеності та рівень тривоги, що підтверджує визначальну роль фактору небезпеки та невизначеності у структурі соціального самопочуття.

Порівняльний аналіз дозволив виявити суттєві відмінності між соціальнодемографічними групами. Внутрішньо переміщені особи, незайняті та особи старшого віку (51+) демонструють значно нижчий рівень соціального самопочуття порівняно з іншими групами, що свідчить про їхню підвищену вразливість до наслідків воєнного стресу. Жінки, у свою чергу, характеризуються вищим рівнем тривожності, що може бути пов’язано з більшою емоційною включеністю у соціальні процеси, але водночас демонструють кращі показники якості соціальної підтримки, що виступає важливим компенсаторним фактором.

Особливу увагу привертає визначення ключових захисних чинників соціального самопочуття в умовах війни. Найбільш значущими серед них виявились підтримка з боку близьких та родини (82,2% респондентів), відчуття єдності з суспільством та патріотизм (63,6%), участь у волонтерській або

суспільно корисній діяльності (41,1%), а також збереження трудової зайнятості (38,3%). Ці фактори виконують не лише підтримуючу, але й структуроутворюючу функцію, сприяючи відновленню відчуття контролю, стабільності та соціальної значущості.

На основі отриманих результатів було розроблено практичні рекомендації, спрямовані на різні рівні впливу. Для психологів актуальним є застосування копінг-орієнтованих, наративних та когнітивних методів, спрямованих на зниження тривоги, відновлення ресурсів та формування адаптивних стратегій поведінки. Для соціальних служб важливим є пріоритетне спрямування ресурсів на підтримку найбільш уразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, а також розвиток програм зайнятості та соціальної інтеграції. Для державних органів доцільним є впровадження системного моніторингу соціального самопочуття населення та розробка комплексних програм психосоціальної підтримки.

Проведене дослідження підтверджує актуальність систематичного вивчення соціально-психологічних наслідків війни та підкреслює необхідність науково обґрунтованого підходу до розробки програм підтримки населення. Отримані результати можуть бути використані у практиці психологічної та соціальної роботи, а також при формуванні державної політики у сфері психосоціального благополуччя в умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панок В. Г. Психологічні дослідження в умовах війни: проблеми і завдання. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2023. №5(1). С. 1–12.

2. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики: навч. посіб. 2-е видання. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 464 с.

3. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Психологічні аспекти організації системи реабілітації військових, що повернулися із зони АТО. Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2015. № 4(38). С. 177–184.

Глазкова Ганна Іванівна

Бакалавр за спеціальністю 054 Соціологія,

КАІ м.Київ, Україна

glaz@gmail.com

науковий керівник: кандидат філософських наук

Гладких Валентин Валерійович

МІЖОСОБИСТІСНА КОМУНІКАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ : ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Стрімкий розвиток цифрових технологій та соціальних мереж протягом останніх двох десятиліть кардинально змінив умови та форми міжособистісної комунікації. Сьогодні Instagram, TikTok, Telegram, Snapchat, Facebook та інші платформи є не просто засобами зв'язку, а повноцінним соціальним середовищем, у якому відбуваються знайомства, формуються стосунки, конструюється ідентичність та задовольняються базові потреби у приналежності й визнанні. За даними Statista (2024), кількість користувачів соціальних мереж у світі перевищила 5 мільярдів осіб, а найбільш активною аудиторією залишаються молоді люди віком 18–29 років – тобто саме студентська молодь.

Міжособистісна комунікація є фундаментальним механізмом соціального функціонування особистості. Вона забезпечує не лише обмін інформацією, а й побудову довіри, підтримку прив'язаності, формування ідентичності, регуляцію емоцій та розвиток соціальних навичок. Перенесення значної частини комунікативної взаємодії до цифрового простору зі специфічними характеристиками – асинхронністю, обмеженням невербальних сигналів, алгоритмічною опосередкованістю та перформативним самопредставленням – неминуче трансформує якість, глибину та динаміку цих процесів.

Студентська молодь є особливо значущою аудиторією для дослідження цього феномену. Університетський вік поєднує в собі інтенсивне формування ідентичності та нових соціальних зв'язків з найвищим рівнем залученості до соціальних мереж. Дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців фіксують

суперечливу картину: соціальні мережі одночасно розширюють соціальну мережу, підтримують слабкі зв'язки і провокують тривогу соціального порівняння, страх пропустити щось важливе (FOMO) та зниження задоволеності живим спілкуванням.

Дипломна робота присвячена комплексному дослідженню впливу соціальних мереж на міжособистісну комунікацію студентської молоді як актуальної проблеми сучасної соціальної психології та педагогіки. У центрі уваги перебуває не лише кількісний аспект використання цифрових платформ, але й якісні характеристики онлайн-взаємодії, що формують нові моделі соціальної поведінки та комунікативні патерни в умовах цифровізованого середовища.

Теоретичний аналіз засвідчив, що міжособистісна комунікація є транзакційним, реляційним і поліфункціональним феноменом, якість якого визначається комунікативною компетентністю учасників, каналом передачі, реляційним контекстом і нормами середовища. Соціальні мережі вносять структурно нові чинники у це середовище: колапс контексту, алгоритмічне опосередкування, асинхронність, квантифіковане соціальне схвалення та перманентну доступність. Кожен із цих чинників трансформує умови, за яких відбувається міжособистісна взаємодія, змінюючи як швидкість і форму обміну інформацією, так і глибину емоційного контакту між учасниками.

Теорії соціального порівняння, самодетермінації, прив'язаності та гіперперсональної комунікації забезпечують концептуальні інструменти для розуміння психологічних механізмів цього впливу. Емпірична література фіксує суперечливу картину: поряд із ризиками (зниження якості живого спілкування, самотність, соціальна тривожність, FOMO) існують і задокументовані переваги соціальних мереж (підтримка слабких зв'язків, розширення соціального капіталу, зниження бар'єрів для тривожних індивідів). Це підкреслює необхідність диференційованого підходу до оцінки впливу цифрового середовища, який враховує не лише інтенсивність використання, а й його змістовні та мотиваційні характеристики.

Емпіричне дослідження, проведене на вибірці 100 студентів, виявило: середній добовий час перебування у соціальних мережах становить 4,7 години; 57% студентів використовують мережі понад 4 годин на добу; 43% демонструють

переважно пасивний патерн перегляду; 40% мають високий або дуже високий рівень FOMO. Ці показники свідчать про глибоку інтегрованість соціальних мереж у повсякденне життя студентської молоді та про наявність потенційних психологічних ризиків, пов'язаних із їх надмірним або неусвідомленим використанням.

Порівняльний і кореляційний аналіз підтвердив всі три гіпотези дослідження. Встановлено статистично значущі від'ємні кореляції між часом перебування у соціальних мережах і пасивним використанням – з одного боку, та показниками комунікативної компетентності, когнітивної емпатії та готовності до самовідкриття – з іншого. FOMO виявився найсильнішим предиктором зниження комунікативної компетентності ($rs = -0{,}47$). Активне використання соціальних мереж для спілкування демонструє менш виражені негативні зв'язки з якістю комунікації порівняно з пасивним патерном, що вказує на принципову різницю між різними типами цифрової активності.

Найбільш вразливою підгрупою є студенти з поєднанням дуже високої інтенсивності, пасивного перегляду та високого FOMO. Гендерний аналіз виявив, що жінки мають значно вищий рівень FOMO та більше часу проводять у соціальних мережах, тоді як чоловіки демонструють інший профіль використання, зокрема більш орієнтований на споживання відеоконтенту та функціональну комунікацію. Виявлені відмінності підкреслюють необхідність урахування соціально-демографічних факторів при аналізі цифрової поведінки.

Розроблені практичні рекомендації охоплюють чотири рівні: індивідуальний (цифровий детокс, свідомий перехід від пасивного до активного використання), груповий (офлайн-заходи, peer-тренінги), інституційний (курси цифрової грамотності, психологічне консультування) та системний (включення компетентностей медіагігієни до стандартів вищої освіти). Їх реалізація може сприяти не лише зниженню негативного впливу соціальних мереж, але й використанню їх потенціалу для розвитку ефективної комунікації.

Проведене дослідження підтверджує актуальність систематичного вивчення цифрових патернів поведінки студентів і підкреслює необхідність науково обґрунтованих підходів до підтримки комунікативного розвитку молоді в умовах цифрової трансформації. Водночас воно окреслює перспективи подальших

досліджень, зокрема із застосуванням лонгітюдних і експериментальних дизайнів, що дозволить глибше зрозуміти причинно-наслідкові механізми впливу соціальних мереж на міжособистісну комунікацію та психологічне благополуччя студентської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Помаз Г. О. Комунікативна ідентичність студентської молоді в умовах цифрової трансформації суспільства. Психологічний часопис. 2021. Т. 7, № 4. С. 85–93.

2. Холмакова Ю., Рибінська Ю., Амірханова М. Вплив соцмереж на емоційний стан студентів. Вища освіта в Україні у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 2021. Т. 1, № 88. С. 204–212.

3. Шоляк В. ТОП соціальних мереж – Wizeclub Education. 2023. URL: https://wizeclub.education/blog/top-sotsialnih-merezh/ (дата звернення: 30.04.2026).

Калашник Дмитро Григорович

Бакалавр за спеціальністю 054 Соціологія,

КАІ м. Київ, Україна

7505178@stud.kai.edu.ua

науковий керівник: завідувач кафедри

Третяк Олексій Анатолійович

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ ДЛЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Воєнні конфлікти є одним із найбільш руйнівних явищ сучасної цивілізації. Вони призводять не лише до фізичного знищення матеріальних цінностей, а й до глибоких трансформацій у соціальній структурі суспільства, системі соціальних відносин, рівні та якості життя населення. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року, стало безпрецедентним за масштабами гуманітарним викликом для українського суспільства, зумовивши масове вимушене переміщення населення, руйнування інфраструктури, погіршення умов існування мільйонів громадян.

Соціальні наслідки воєнного конфлікту є складним і багатовимірним явищем, що охоплює економічні, демографічні, психологічні та інституційні виміри. Вивчення цих наслідків є не лише науковим завданням, а й суспільно необхідною діяльністю, оскільки надає основи для розробки ефективної соціальної політики та програм реінтеграції постраждалого населення. Дослідники з різних країн світу накопичили значний досвід вивчення соціальних наслідків збройних конфліктів – від Ірано-іракської та В'єтнамської воєн до геноциду в Руанді та Боснії, що дозволяє розробляти порівняльні методологічні підходи до вивчення українського досвіду.

Актуальність теми визначається також необхідністю емпіричного дослідження реального стану справ: соціологічні опитування населення, що пережило або переживає наслідки воєнного конфлікту, дозволяють отримати дані, що відображають суб'єктивне сприйняття людьми змін у власному житті. Такі дані є

надзвичайно важливими для розуміння соціальної динаміки та формування адресних заходів допомоги постраждалим.

1. Воєнний конфлікт у соціологічному розумінні є крайньою формою соціального конфлікту, що характеризується застосуванням організованого збройного насильства та спричиняє системні трансформації у всіх сферах суспільного буття. Розрізнення типів збройних конфліктів (міждержавних, внутрішньодержавних) та їхніх характеристик (за інтенсивністю, тривалістю, охопленням) є необхідною основою для адекватного аналізу соціальних наслідків. Збройний конфлікт в Україні, що з 2014 року набув характеру міждержавного з елементами гібридного, а з 2022 року – повномасштабного, є найбільш інтенсивним збройним протистоянням у Європі після Другої світової війни.

2. Соціальні наслідки воєнних конфліктів є системними, багатовимірними та тривалими. Вони охоплюють чотири основних виміри: демографічний (загибель людей, масові переміщення, зміни у відтворенні населення); економічний (руйнування матеріальної інфраструктури, втрата зайнятості, погіршення матеріального добробуту); соціально-інституційний (руйнування соціальних інститутів, трансформація соціальних норм і відносин); психологічний (ПТСР, тривожні розлади, депресія, психологічна травматизація). Ці виміри є взаємопов'язаними та взаємно підсилюють один одного, що ускладнює їх подолання та потребує комплексного підходу.

3. Воєнні конфлікти спричиняють глибокі трансформації у соціальній структурі суспільства. Вони порушують усталену систему соціальної стратифікації та соціальної мобільності, руйнують соціальні інститути (сім'ю, систему освіти, охорону здоров'я), трансформують соціальні відносини та соціальний капітал. Порівняльний аналіз міжнародного досвіду (Руанда, Боснія, Сирія, В'єтнам, Іран-Ірак) підтверджує, що структурні зміни, спричинені збройними конфліктами, мають тривалий характер і не завжди є оборотними після закінчення конфлікту.

4. Авторське соціологічне опитування (n=200) виявило такі ключові характеристики впливу воєнного конфлікту на матеріальне становище респондентів: 89% зафіксували погіршення матеріальних умов (середній бал рівня матеріальних умов – 2,1 із 5), 41% стали внутрішньо переміщеними особами, 75% зазнали

негативних змін у зайнятості (середній бал стабільності зайнятості – 2,4 із 5). Ці дані узгоджуються з загальними макроекономічними показниками впливу конфлікту на економіку України та підтверджують висновки міжнародних досліджень.

5. Психологічні наслідки воєнного конфлікту є масштабними: 88% опитаних зафіксували негативні психологічні симптоми (тривога – 38%, виснаженість – 24%, проблеми зі сном – 21%, стабільний стан – лише 12%). Середній рівень стресу становить 3,9 із 5. Дані щодо соціальних відносин є амбівалентними: для частини респондентів конфлікт покращив стосунки (33%), тоді як інші зафіксували погіршення (29%) або соціальну ізоляцію (26%). Рівень соціальної підтримки помірний (середній бал 3,2 із 5), рівень безпеки – надзвичайно низький (1,8 із 5).

6. Аналіз потреб населення в умовах воєнного конфлікту виявив пріоритетність фінансової допомоги (57%), психологічної підтримки (42%) та допомоги з житлом (37%). 38% респондентів зберігають оптимізм щодо власного майбутнього після закінчення конфлікту (середній бал впевненості у майбутньому – 2,7 із 5), що є важливим соціальним ресурсом для постконфліктного відновлення. Водночас значна частка тих, хто відчуває невизначеність (36%) та песимізм (16%), свідчить про необхідність системних заходів підтримки.

7. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати такі практичні рекомендації: органам державної влади та місцевого самоврядування – розробити та впровадити комплексні програми матеріальної та психологічної підтримки постраждалого від конфлікту населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб; системі охорони психічного здоров'я – розширити мережу доступних психологічних послуг, зокрема дистанційних, для охоплення всіх постраждалих груп населення; громадським організаціям та волонтерським структурам – підтримувати та розвивати мережі соціальної підтримки на громадському рівні; науковцям – здійснювати подальші масштабні репрезентативні дослідження соціальних наслідків конфлікту для формування доказової бази для соціальної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Krimer, B. (2023). Family policy in post-war conditions: Conclusions for Ukraine. Demography and Social Economy, 4(54), 3–20. https://doi.org/10.15407/dse2023.04.003 [Крімер, Б. (2023). Сімейна політика в

повоєнних умовах: висновки для України. Демографія та соціальна економіка, 4(54), 3–20]

2. Aksyonova, S. (2022). Rebound in fertility in Ukraine: Expectations, factors, obstacles. Demography and Social Economy, 4(50), 3–22. https://doi.org/10.15407/dse2022.04.003 [Аксьонова, С. (2022). Компенсаційний приріст народжуваності в Україні: очікування, чинники, перепони. Демографія та соціальна економіка, 4(50), 3–22]

3. Puhachova, M. V. (2024). The Russian-Ukrainian war: The possibility of assessment of demographic losses. Statistics of Ukraine, 1, 61–68. https://doi.org/10.31767/su.1(104)2024.01.06

Калінін Іван Андрійович

Бакалавр за спеціальністю 061 Журналістика,

КАІ

м. Київ, Україна

kalinin@stud.kai.edu.ua

РОЗРОБКА КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ БРЕНДУ

Сучасний етап розвитку ритейлу в Україні характеризується переходом до економіки вражень, де ключовим фактором конкурентоспроможності стає не лише продукт, а й глибина емоційної взаємодії з аудиторією. Особливого значення це набуває в ніші гік-культури та колекціонування, де споживачі демонструють високий рівень експертності та запит на автентичність. Попри активне зростання ринку, більшість гравців використовують застарілі комунікаційні моделі, що створює інформаційний дефіцит та бар'єри візуальної невизначеності. Нерозв'язаною залишається проблема розробки цілісної комунікаційної стратегії на засадах омніканальності, яка б поєднувала експертне кураторство, високотехнологічний контент та побудову лояльної спільноти навколо бренду. Саме на розв'язання цієї проблеми спрямована дана робота.

Обґрунтовано, що в умовах глобальної ринкової насиченості категорія „бренд" трансформувалася зі способу візуальної ідентифікації у стратегічний нематеріальний актив. Встановлено, що ефективність комунікаційної стратегії в нішевих сегментах детермінується відмовою від методів масового впливу на користь моделі експертної взаємодії. Теоретичний аналіз підтвердив, що фундаментальною умовою капіталізації бренду є формування навколо нього лояльної екосистеми споживачів через управління досвідом та автентичність комунікацій.

У результаті дослідження українського ринку гік-культури виявлено стійку тенденцію до домінування сегмента „кіддалтів", чия споживча поведінка базується на глибокій емоційній залученості. Аналіз ринкового середовища дозволив ідентифікувати системні сервісні дефіцити ключових гравців, зокрема низьку якість візуальної презентації продукції та інформаційний вакуум щодо лору всесвітів. Виявлені ринкові прогалини стали підґрунтям для формування ціннісної пропозиції

Unicorn, орієнтованої на задоволення попиту на високотехнологічний контент та експертне кураторство.

Практичне вивчення комунікаційної діяльності бренду Unicorn та проведення SWOT-аналізу підтвердили переваги обраної омніканальної моделі. Встановлено, що інтеграція Telegram-хабу як основного майданчика взаємодії зі спільнотою у поєднанні з медіаконтентом у TikTok, Instagram та YouTube забезпечує високий рівень залученості аудиторії. Разом із тим, виявлено необхідність переходу до системного календарного планування за моделлю

Hero-Hub-Help, що дозволяє структурувати комунікаційні потоки та уникнути ефекту рекламної втоми.

Запропоновано комплекс стратегічних заходів, що базуються на впровадженні концепції Experience Space. Даний підхід передбачає створення інтерактивного середовища, де професійна візуалізація та залучення мікроінфлюенсерів трансформують торговий майданчик у значущий для спільноти культурний осередок. Застосування уточненої контент-матриці дозволяє конвертувати емоційну лояльність споживачів у стійку ринкову перевагу.

Фінансово-операційне обґрунтування розробленої стратегії довело її високу економічну доцільність завдяки оптимізації кадрового ресурсу через модель суміщення ролей та психотипологічне збалансування команди. Розрахунок двох альтернативних сценаріїв розвитку з мінімальним фінансовим порогом дозволяє гнучко масштабувати бізнес від онлайн-старту до повноцінного фізичного простору. Впровадження концепції розумного капіталу з точковим інвестуванням у трендові товари у поєднанні з довгостроковими інструментами вхідного маркетингу мінімізує витрати на залучення клієнтів, повністю нівелює їхню цінову чутливість та максимізує показник довічної цінності споживача в межах економіки вражень.

Визначено, що реалізація розробленої комунікаційної стратегії із залученням інструментів цифрового просування забезпечує надійний захист репутаційного капіталу та стабільну присутність бренду в інформаційному просторі. Впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме зміцненню ринкових позицій Unicorn та формуванню когнітивного імунітету цільової аудиторії до конкурентних впливів, що є запорукою успішної діяльності бренду в довгостроковій

перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павлюк І. А. Айдентика як інструмент конкурентної боротьби. Збірник матеріалів ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 2021 р.). Тернопіль : ВСП «ТФК ТНТУ ім. І. Пулюя», 2021. С. 189–193. URL:https://surl.li/cmvmgn (дата звернення: 09.05.2026).

2. Побережна М. П. Комунікаційна стратегія: основні поняття та визначення. Управління сучасним підприємством : матеріали ІХ-ї Міжнародої науково-практичної конференції. 2013. С. 25–27. URL: https://surl.li/wqznnc (дата звернення: 09.05.2026).

3. Подаш А. С. Менеджмент тону голосу бренду ЗВО. Маркетинг в умовах розвитку цифрових технологій : матеріали І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Луцьк, 24 травня 2024 р.). Луцьк : ЛНТУ, 2024. С. 53–54. URL: https://surl.li/btflxa (дата звернення: 09.05.2026).

Корольов Олександр Віталійович

Бакалавр за спеціальністю 052 Політологія,

КАІ м. Київ, Україна

korolev@stud.kai.edu.ua

науковий керівник: завідувач кафедри

Третяк Олексій Анатолійович

ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ЗНАЧЕННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ МЕДІА

Сучасні медіа відіграють ключову роль у процесах формування громадської думки та політичної поведінки, виступаючи одним із головних інструментів політичної комунікації в демократичних суспільствах. У контексті трансформації медіапростору, розвитку цифрових технологій та зростання ролі соціальних мереж вплив медіа на політичні процеси набуває нових форм і масштабів. Для України проблема медіа впливу на громадську думку має особливу актуальність у зв'язку з тривалими процесами політичних трансформацій, інформаційною війною та запровадженням воєнного стану. В умовах повномасштабної збройної агресії інформаційний простір перетворився на важливий елемент національної безпеки, а діяльність медіа — на чинник, що суттєво впливає на рівень суспільної консолідації, підтримку державної політики та моделі політичної поведінки громадян. Сучасний український медіапростір характеризується поєднанням традиційних та новітніх медіа, зміною моделей споживання інформації, зростанням ролі соціальних мереж і месенджерів, а також трансформацією відносин між медіа, політичними акторами та аудиторією. За цих умов особливої ваги набуває аналіз механізмів впливу медіа на формування громадської думки та емпіричних ознак зміни політичної поведінки громадян. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемам медіавпливу, недостатньо комплексно дослідженим залишається питання взаємодії сучасних українських медіа та громадської думки в умовах воєнного стану, а також впливу медіакомунікацій на політичну поведінку населення. Це зумовлює актуальність обраної теми та необхідність її подальшого наукового осмислення.

медіа в сучасному суспільстві виконують значно ширші функції, ніж просте інформування. Вони виступають активним елементом політичної системи, здатним впливати на когнітивні, емоційні та поведінкові аспекти сприйняття політичної реальності. Застосування класичних теоретичних моделей — agenda-setting, framing, priming та two-step flow — дозволило продемонструвати, що медіавплив має непрямий, багаторівневий і соціально опосередкований характер. Медіа не визначають безпосередньо політичні позиції громадян, однак формують порядок денний, інтерпретаційні рамки та критерії оцінки політичних процесів.

Особливого значення ці механізми набувають у кризових умовах, зокрема під час війни. Встановлено, що в умовах воєнного стану медіа не лише інформують населення, але й виконують функцію мобілізації, консолідації та підтримання соціальної стабільності. Інформаційний простір перетворюється на важливий елемент національної безпеки, а контроль над ним стає стратегічним ресурсом держави. У цьому контексті медіа виступають як інструмент формування колективної ідентичності, підтримки морального духу суспільства та легітимації політичних рішень.

Дослідження співвідношення традиційних і новітніх медіа показало, що сучасна медіасистема України характеризується не конкуренцією, а взаємодоповненням різних каналів комунікації. Традиційні медіа, такі як телебачення і радіо, зберігають роль основного джерела масової інформації, забезпечуючи широке охоплення аудиторії та відносно високий рівень довіри. Водночас новітні цифрові платформи — соціальні мережі, месенджери та онлайн-медіа — забезпечують швидкість поширення інформації, інтерактивність і можливість безпосереднього зворотного зв’язку між політичними акторами та громадянами.

У результаті формується багаторівнева система політичної комунікації, де цифрові медіа виконують функцію оперативного інформування та залучення аудиторії, а традиційні — функцію перевірки, систематизації та легітимації інформації. Така взаємодія створює ефект синергії, який значно посилює загальний вплив медіа на громадську думку. Водночас ця система породжує і нові виклики, зокрема поширення дезінформації, маніпулятивного контенту та інформаційних кампаній, що можуть впливати на політичні процеси.

Важливим аспектом дослідження стало вивчення структури власності на медіа та її впливу на політичну комунікацію. Було встановлено, що до 2022 року український медіапростір характеризувався високим рівнем концентрації власності у руках великих бізнес-груп, що призводило до значного впливу приватних інтересів на інформаційний порядок денний. Медіа в цей період виступали не лише як комерційні активи, але й як інструменти політичної боротьби.

Після початку повномасштабної війни відбулися суттєві трансформації медіасистеми, пов'язані з централізацією інформаційного простору та посиленням ролі держави. Запровадження єдиного інформаційного телемарафону стало прикладом консолідації медіа ресурсів з метою забезпечення інформаційної безпеки. Це дозволило знизити рівень дезінформації та підвищити координацію інформаційної політики, однак водночас призвело до зменшення плюралізму думок та обмеження конкуренції між медіа.

Таким чином, сучасна українська медіасистема перебуває у стані трансформації, де відбувається поступовий перехід від олігархічної моделі до більш централізованої, з підвищеною роллю держави. При цьому вплив власників медіа не зникає повністю, а трансформується, набуваючи нових форм, зокрема через цифрові платформи та неформальні канали комунікації.

Окрему увагу в роботі було приділено аналізу громадської думки як об'єкта прикладної політичної аналітики. Встановлено, що громадська думка є не лише відображенням соціальної реальності, але й результатом її інтерпретації під впливом медіа. В умовах війни вона набуває особливого значення як фактор соціальної стійкості та політичної легітимності.

Емпіричні дані свідчать про високий рівень консолідації українського суспільства, зростання довіри до державних інституцій та підтримку ключових політичних рішень. Це можна пояснити як зовнішніми факторами (загроза безпеці), так і внутрішніми (ефективна інформаційна політика та діяльність медіа). Водночас аналіз показав, що вимірювання громадської думки в умовах війни супроводжується значними методологічними труднощами, пов'язаними з репрезентативністю вибірки, безпекою респондентів та ефектом соціальної бажаності.

Дослідження також продемонструвало, що сучасна аудиторія медіа

перестає бути пасивним споживачем інформації і дедалі більше виступає як активний учасник комунікаційних процесів. Соціальні мережі створюють умови для формування мережевої публічної сфери, де громадяни можуть не лише отримувати інформацію, але й впливати на її поширення та інтерпретацію. Це призводить до децентралізації інформаційного простору та зростання ролі неформальних каналів комунікації.

У контексті політичної поведінки встановлено, що медіа впливають на неї через складну систему когнітивних механізмів. Зокрема, через встановлення порядку денного визначається коло значущих політичних питань, через фреймінг — спосіб їхнього сприйняття, а через праймінг — критерії оцінки політичних акторів. Водночас міжособистісна комунікація та лідери думок відіграють важливу роль у посередництві цього впливу.

Таким чином, медіа не є єдиним фактором формування політичної поведінки, однак вони виступають одним із ключових елементів складної системи взаємодії між інформацією, суспільством і політикою. Їхній вплив залежить від рівня довіри аудиторії, конкуренції наративів та соціального контексту.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що сучасні цифрові медіа в Україні відіграють визначальну роль у формуванні громадської думки та політичної поведінки, особливо в умовах воєнного стану. Вони поєднують функції інформування, інтерпретації, мобілізації та соціальної інтеграції, виступаючи важливим елементом політичної системи.

Разом з тим, розвиток медіасфери супроводжується як новими можливостями, так і серйозними викликами. Серед ключових викликів можна виділити проблему дезінформації, зниження рівня медіаплюралізму, залежність медіа від політичних та економічних акторів, а також необхідність підвищення рівня медіаграмотності населення. Ефективне функціонування медіасистеми в таких умовах потребує балансу між свободою слова, інформаційною безпекою та відповідальністю медіа.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері пов’язані з більш глибоким аналізом впливу соціальних мереж, алгоритмічних механізмів поширення інформації, а також ролі нових медіаформ у трансформації політичної комунікації.

Особливо актуальним є дослідження довгострокових наслідків медіавпливу на політичну культуру та демократичні процеси в Україні.

У процесі дослідження було досягнуто поставленої мети та виконано всі визначені завдання. Зокрема, досліджено основні теоретичні концепції політичного впливу медіа та проаналізовано медіаполітичну структуру сучасної України, включаючи співвідношення традиційних і новітніх медіа, а також особливості структури медіавласності. Визначено специфіку формування громадської думки в Україні в умовах воєнного стану та емпірично підтверджено наявність взаємозв'язку між медіадискурсом і суспільними настроями. Також виявлено основні емпіричні ознаки впливу медіа на політичну поведінку громадян через аналіз структури аудиторії, використання інструментів соціального медіамаркетингу (SMM) та оцінку демократичного потенціалу сучасних цифрових медіа. Таким чином, усі поставлені завдання виконано в повному обсязі, а мету дослідження успішно досягнуто.

Отже, поставлена мета дослідження була досягнута, а сформульовані завдання виконані. Робота підтверджує, що медіа є одним із ключових факторів сучасної політичної реальності, а їхній вплив на громадську думку та політичну поведінку є складним, багатовимірним і динамічним процесом, який потребує подальшого наукового осмислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богуш Л. А. Вплив медіа на формування громадської думки у світі // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. — 2021. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/part_3/52.pdf

2. The agenda-setting function of mass media / Rössler P. // Schlüsselwerke der Medienwirkungsforschung. — Wiesbaden : Springer Fachmedien Wiesbaden, 2015.— С.121–133.URL:https://www.springerprofessional.de/the-agenda-settin g-function-of-mass-media/23625548#pay-wall

3. Agenda-setting theoryWikipedia: the Free Encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Agenda-setting_theory?utm_source

Романченко Анастасія Віталіївна

Бакалавр за спеціальністю 061 Журналістика,

КАІ м. Київ, Україна

anastas@gmail.com

науковий керівник: професор кафедри, доктор філософських наук

Недюха Микола Петрович

КОМУНІКАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ КІБЕРКЛУБУ: УМОВИ ВІЙНИ

Сучасний ринок розважальних і кіберспортивних послуг переживає динамічну трансформацію, зумовлену стрімким розвитком цифрових технологій, глобалізацією геймінг-культури та формуванням нового покоління споживачів - так званих «цифрових аборигенів». У такому середовищі комунікаційна стратегія перестає бути суто допоміжним маркетинговим інструментом і набуває статусу стратегічного активу підприємства, що визначає не лише впізнаваність бренду, а й саму здатність організації до сталого розвитку та конкурентного позиціонування. Кіберклуби як специфічний сегмент індустрії розваг є показовим прикладом бізнесу, де якість комунікації з аудиторією безпосередньо конвертується у завантаженість ігрових зон і фінансовий результат.

Дослідження теоретичних засад розробки комунікаційної стратегії засвідчило, що в сучасній науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття «комунікації». Аналіз трактувань провідних дослідників - М. Аристрахової, С.В. Астраханцева, Бурцева, А.В. Валька - засвідчив, що незалежно від конкретного формулювання всі автори розглядають обмін інформацією як системотворчу основу комунікаційного процесу. Визначальним внеском у систематизацію є авторська дефініція, відповідно до якої комунікаційна діяльність підприємства розуміється як цілеспрямована системна діяльність, орієнтована на результативне інформування цільових аудиторій, формування стійкого позитивного іміджу організації та забезпечення органічного взаємозв'язку між цілями комунікаційної і корпоративної стратегії в цілому. Ключовими принципами ефективної комунікаційної системи визначено: автономність, простоту, зворотний зв'язок, індивідуалізацію та

адаптивність.

Аналіз місця комунікаційної стратегії в системі маркетингового планування показав, що інтегровані маркетингові комунікації (ІМК) є інструментом відновлення діалогу між брендом і споживачем, забезпечуючи передачу зрозумілого меседжу через оптимально дібрані канали. Формування ІМК обумовлене такими чинниками, як трансформація ринку в бік клієнтоцентричності, технологічний стрибок, глобальне поширення інтернету, інформаційне перенасичення аудиторії, а також специфічні для України регуляторні обмеження та постковідні й воєнні реалії. До ключових критеріїв інтегрованості комунікацій належать: узгодженість комунікаційних цілей із загальною бізнес-стратегією, крос-функціональна взаємодія підрозділів, наскрізна підтримка клієнта на всіх етапах покупки та ефективне використання бюджету ІМК. Узагальнення наявних класифікаційних підходів дозволило доповнити їх додатковими ознаками – за етапами життєвого циклу взаємовідносин та за готовністю споживача до взаємодії – що підвищує операційну цінність класифікаційної схеми для практичного планування комунікацій.

Дослідження специфіки маркетингових комунікацій у сфері кіберспорту та геймінг-сервісів виявило принципові відмінності цього сегменту від традиційних ринків. Геймерська аудиторія як найбільш прогресивний сегмент споживачів демонструє низьку сприйнятливість до традиційних рекламних каналів – зовнішньої реклами, телебачення, стандартних банерів, – надаючи перевагу нативним форматам, стрімінгу та залученню через контент. Ефективна комунікація в цьому секторі потребує глибокого розуміння психології геймера, де ігрові досягнення, соціальний статус у спільноті та технічна досконалість обладнання є ключовими цінностями. Маркетинговий меседж має бути інтегрований у ціннісну систему споживача без відчуття маніпуляції. Загальною тенденцією розвитку комунікаційного менеджменту в ІТ-галузі є перехід до моделі повного аутсорсингу маркетингових послуг, що дозволяє бізнесу фокусуватися на вдосконаленні технічного сервісу під час війни.

Аналіз кіберклубу «Cyberion» та його цільової аудиторії продемонстрував, що підприємство є стабільно функціонуючим мультифункціональним кіберспортивним закладом, конкурентна перевага якого формується на синергії вигідного географічного розташування поблизу провідних

київських університетів та розвиненої цифрової інфраструктури під час війни.

Сегментація аудиторії за моделлю 5W М. Шеррінгтона виявила, що ядро цільового ринку складають молоді чоловіки віком 18–34 роки (близько 85% аудиторії), мешканці Солом'янського та суміжних районів Києва, що мають розвинену цифрову компетентність і фрагментовану структуру медіаспоживання.

Аналіз ефективності наявних комунікацій кіберклубу «Cyberion» у звітному місяці (21 березня – 19 квітня 2025 р.) виявив суттєве зростання охоплення (+468,1% до попереднього місяця) і водночас критичну залежність від платної реклами, що забезпечує 81,2% загального охоплення. Коефіцієнт конверсії охоплення в кліки на сайт становив лише 0,087%, що значно нижче галузевого орієнтиру 1–3%. Топ публікацій за переглядами свідчить про стійку перевагу акційного контенту: публікація зі знижкою 50% зібрала 25 000 переглядів проти 1 600 для публікації без акції.

На основі проведеного SWOT-аналізу, SMART-цілей, аналізу цільової аудиторії та конкурентного середовища було розроблено проєкт удосконаленої комунікаційної стратегії для кіберклубу «Cyberion». Запропонована стратегія передбачає перехід від рекламно залежної моделі просування до системи формування органічного охоплення та цифрової спільноти навколо бренду. Основними напрямами вдосконалення визначено: розвиток TikTok та Reels-контенту, впровадження UGC-механік, активізацію ретаргетингових кампаній, створення регулярного відеоконтенту та оптимізацію структури маркетингового бюджету. Практична реалізація окремих елементів запропонованої стратегії підтвердила її ефективність. Органічний гумористичний рилз без використання рекламного бюджету отримав понад 543 тис. переглядів та забезпечив високий коефіцієнт залученості аудиторії, що суттєво перевищує середньогалузеві показники. Крім того, впровадження UGC-акції з відмітками у сториз засвідчило готовність аудиторії брати участь у створенні контенту навколо бренду та сприяло формуванню первинного ядра цифрової спільноти «Cyberion».

Отже, результати проведеного дослідження підтвердили, що ефективна комунікаційна стратегія у сфері кіберспорту повинна базуватись на поєднанні органічного контенту, інтерактивної взаємодії з аудиторією та системного

використання цифрових платформ. Запропонована стратегія є практично придатною до впровадження та може забезпечити підвищення впізнаваності бренду, збільшення органічного охоплення, зростання рівня лояльності аудиторії та покращення фінансових результатів діяльності кіберклубу в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Бурцев В. В. Удосконалення систем управління збутом продукції. Маркетинг. 2016. № 6. С. 57–68.
2. Валько А. В. Особливості комунікаційних заходів на зовнішньому ринку.Маркетинг, реклама і збут. 2015. № 1. С. 81–83.
3. Вишневський О. С. Стимулювання фахівців із маркетингу за умов кризи.Маркетинг, реклама і збут. 2015. № 11. С. 20–28.

Семеног Олександр Сергійович

Бакалавр за спеціальністю 052 Політологія,

КАІ м. Київ, Україна

semin@gmail.com

науковий керівник: професор кафедри, доктор філософських наук

Недюха Микола Петрович

ПОЛІТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ

Європейська інтеграція України є одним із ключових стратегічних напрямів розвитку держави, який визначає не лише зовнішньополітичний курс країни, а й глибину внутрішніх політичних, правових та інституційних трансформацій. У сучасних умовах євроінтеграція виступає комплексним процесом адаптації державного управління, законодавства, демократичних інститутів та суспільно-політичної системи України до стандартів Європейського Союзу. Водночас ефективність цього процесу залежить не лише від політичної волі державного керівництва, а й від рівня інституційної спроможності, результативності реформ, стабільності державних інститутів та здатності суспільства підтримувати європейський курс.

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році європейська інтеграція України набула нового геополітичного значення. Надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу стало важливим політичним рішенням, яке засвідчило зміну підходів Європейського Союзу до політики розширення та безпекової архітектури Європи. Як зазначає T. A. Börzel, війна в Україні стала каталізатором трансформації європейської інтеграції та змусила Європейський Союз переосмислити власну політичну й безпекову роль у регіоні [10]. У свою чергу, A. L. Dimitrova та R. Dragneva наголошують, що саме Угода про асоціацію між Україною та Європейського Союзу стала основою для інституційної адаптації України та стимулом до масштабних реформ у сфері державного управління, правової системи та економічної політики [16].

У сучасних умовах особливого значення набуває дослідження політико-

інституційних детермінант ефективності євроінтеграційного курсу України, оскільки процес інтеграції значною мірою залежить від якості державного управління, функціонування антикорупційних механізмів, взаємодії державних органів із громадянським суспільством та здатності інститутів забезпечувати реалізацію реформ. Водночас зовнішній вимір інтеграції визначається геополітичними процесами, міжнародною підтримкою України та позицією держав-членів Європейського Союзу щодо подальшого розширення Союзу.

Під час виконання першого завдання було досліджено теоретико-методологічні підходи до аналізу європейської інтеграції. З'ясовано, що сучасна модель інтеграції України до Європейського Союзу не може бути пояснена виключно одним теоретичним підходом. Неофункціоналізм дозволяє пояснити поступове поширення інтеграційних процесів на нові сфери політики та економіки, міжурядовий підхід акцентує увагу на ролі держав-членів у формуванні політики розширення, інституціоналізм підкреслює значення ефективності наднаціональних та національних інституцій, а геополітичний підхід пояснює вплив безпекових чинників на інтеграційні процеси. Після 2022 року європейська інтеграція України дедалі більше визначається геополітичними та безпековими факторами, а сам процес інтеграції виходить за межі класичної моделі нормативної адаптації до acquis communautaire.

Під час виконання другого завдання було досліджено внутрішні політичні та інституційні чинники ефективності євроінтеграційного курсу України. Встановлено, що ключове значення мають інституційна спроможність держави, ефективність державного управління, результативність антикорупційної політики та стабільність політичної системи. Децентралізація, цифровізація управління та розвиток механізмів громадського контролю сприяли посиленню функціональності державної системи навіть в умовах війни. Водночас однією з основних проблем залишається нерівномірність реформ, за якої законодавчі зміни випереджають реальну інституційну імплементацію. Ефективність євроінтеграційного курсу безпосередньо залежить від здатності держави забезпечувати стабільність реформ, незалежність антикорупційних інституцій та належну координацію між органами влади.

Було проаналізовано зовнішньополітичні аспекти відносин України та Європейського Союзу в умовах сучасних геополітичних трансформацій. Встановлено, що після 2022 року політика Європейського Союзу щодо України

зазнала системної трансформації. Україна почала розглядатися не лише як партнер у межах політики сусідства, а як складова безпекової та геополітичної архітектури Європи. Надання статусу кандидата, військова підтримка, секторальна інтеграція та розширення фінансової допомоги свідчать про перехід від моделі обмеженого партнерства до моделі стратегічного політичного зближення. Війна суттєво вплинула на політику розширення Європейського Союзу, посилила роль безпекового чинника та спричинила перегляд підходів держав-членів до інтеграції України.

Під час виконання четвертого завдання було визначено стратегічні перспективи інтеграції України до Європейського Союзу. Найбільш імовірною моделлю подальшого розвитку відносин є поєднання поетапної та секторальної інтеграції. Інтеграційний процес залежить від поєднання кількох ключових детермінант: політичної стабільності, ефективності реформ, міжнародної підтримки та інституційної спроможності держави. Водночас зберігаються суттєві ризики, пов’язані з війною, економічною вразливістю, політичною фрагментацією всередині Європейського Союзу та нерівномірністю реформ. Повоєнна реконструкція України дедалі більше інтегрується у європейську модель розвитку, а цифровізація, енергетична трансформація та принципи сталого розвитку формують основу подальшого зближення України з Європейським Союзом.

Політико-інституційні детермінанти ефективності євроінтеграційного курсу України формуються під впливом взаємопов’язаних внутрішніх і зовнішніх чинників. Подальше просування України до членства в Європейському Союзі залежатиме від результативності реформ, стійкості державних інституцій, збереження міжнародної підтримки та здатності адаптуватися до сучасних геополітичних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грищенко Н., Семеног О. С. Внутрішні політико-інституційні детермінанти ефективності євроінтеграційного курсу України // Політ. Сучасні проблеми науки. Соціально-гуманітарні науки : тези доповідей XXVI Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (м. Київ, 28–29 квітня 2026 р.). Київ : Національний авіаційний університет, 2026. К.: НАУ, 2026. С. 198–200.

2. Грищенко Н., Семеног О. С. Зовнішні політико-інституційні детермінанти ефективності євроінтеграційного курсу України // Science and Technology: New Horizons of Development : Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference. Prague, Czech Republic, June 3–5, 2026. Prague : International Scientific Unity, 2026. С. 847–850.

3. Чорнобай О. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2021. № 1(29). DOI: 10.23939/law2021.29.066.

Оберемко Вікторія Романівна

Бакалавр за спеціальністю 061 Журналістика,

КАІ м. Київ, Україна
odrer@gmail.com

КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЯ ПРОСУВАННЯ ОСОБИСТОГО БРЕНДУ В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасних умовах інформаційного перенасичення користувачі щодня стикаються з великою кількістю контенту, що значно ускладнює привернення їхньої уваги. Особливо це стосується сфери б'юті та естетичної медицини під час війни, де конкуренція є надзвичайно високою, а довіра до спеціаліста відіграє вирішальну роль у прийнятті рішення про користування послугами.

Соціальна мережа Instagram під час війни виступає одним із ключових інструментів реалізації комунікаційної стратегії, оскільки дозволяє поєднувати візуальний контент, експертність та безпосередню комунікацію з аудиторією. Завдяки широкому функціоналу платформи, лікар-косметолог має можливість демонструвати результати роботи, ділитися професійними знаннями, формувати довіру та взаємодіяти з аудиторією у режимі реального часу.

Водночас традиційні підходи до ведення сторінок у соціальних мережах, що базуються на стандартному інформаційному контенті, поступово втрачають свою ефективність. Це пов'язано зі зміною поведінки користувачів, які очікують більш персоналізованої, релевантної та емоційно орієнтованої комунікації. У цьому контексті персоналізація контенту та орієнтація на підвищення залученості аудиторії виступають важливими елементами ефективної комунікаційної стратегії.

Залученість аудиторії є одним із ключових показників ефективності комунікації в соціальних мережах. Вона відображає рівень взаємодії користувачів із контентом та включає такі показники, як лайки, коментарі, збереження, перегляди та інші форми активності. Високий рівень залученості свідчить про релевантність

контенту, його здатність викликати емоційний відгук та формувати інтерес до бренду. Розробка комунікаційної стратегії просування особистого бренду лікаря-косметолога BYDIZ в Instagram з урахуванням персоналізації контенту та орієнтації на залученість аудиторії є актуальним і практично значущим напрямом дослідження.

У процесі аналізу діяльності сторінки встановлено, що профіль має достатній потенціал для розвитку завдяки наявності якісного візуального контенту, орієнтованого на демонстрацію результатів процедур. Водночас було виявлено потребу у систематизації комунікації, формуванні єдиного стилю та чіткої логіки подачі контенту.

Дослідження цільової аудиторії показало, що основними клієнтами є жінки віком 25–40 років, які зацікавлені у покращенні зовнішності, збереженні молодості та гармонізації рис обличчя. Для цієї аудиторії характерні високі вимоги до якості послуг, довіри до спеціаліста та візуального сприйняття результату. Водночас аналіз конкурентного середовища дозволив визначити ключові підходи до ведення профілів у ніші естетичної косметології, а також виявити сильні та слабкі сторони конкурентів, що стало основою для формування власної унікальної комунікаційної стратегії. У межах аналізу контенту сторінки лікаря-косметолога BYDIZ встановлено, що найбільш ефективним форматом є візуальний контент із демонстрацією результатів процедур. При цьому рівень залученості аудиторії визначається не стільки кількістю коментарів чи лайків, скільки переглядами, збереженнями та переходами в особисті повідомлення, що відповідає специфіці даної сфери.

На основі отриманих результатів було розроблено комунікаційну стратегію, яка включає оновлення візуальної айдентики профілю, редизайн шапки та хайлайтів, впровадження системи контент-рубрик, а також уніфікацію стилю публікацій і сторіс. Особливу увагу приділено персоналізації контенту, акценту на результатах процедур та формуванню довіри до спеціаліста через демонстрацію експертності. Важливим елементом стратегії стало створення єдиної візуальної концепції, яка забезпечує цілісність профілю та підвищує його впізнаваність. Узгодженість контенту в стрічці та сторіс дозволяє сформувати професійний імідж бренду та посилити його позиціонування в цифровому середовищі.

Очікуваними результатами впровадження стратегії є підвищення впізнаваності бренду, зростання рівня довіри до лікаря-косметолога, оптимізація взаємодії з аудиторією та збільшення кількості записів на процедури. Таким чином, запропонована комунікаційна стратегія сприяє ефективному просуванню особистого бренду та підвищенню його конкурентоспроможності. Результати проведеного дослідження підтверджують, що системний підхід до організації контенту, персоналізація комунікації та візуальна узгодженість є ключовими чинниками успішного просування особистого бренду лікаря-косметолога в соціальній мережі Instagram в мова війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ваврик А. Методи та інструменти інтернет-маркетингу. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. № 22 ч. 1. С. 44–47.

2. Васильців Н. Застосування маркетингових комунікацій у період пандемії COVID-19. Економіка та управління підприємствами. 2020. No 47. С. 71–75.

3. Вовчук О., Шпилик С. SMM–просування у соціальних мережах. Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі : Матеріали VIII Регіон. науково-практ. Інтернетконф. молодих вчен. та студентів, м. Тернопіль, 20 груд. 2017 р. С. 137–138. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/24405 (дата звернення: 15.04.2026)

Мудрик Тая Олегівна

Бакалавр за спеціальністю 054 Соціологія,

КАІ м. Київ, Україна

mudryk@stud.kai.edu.ua

НАСЛІДКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВТОМИ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, інтенсифікацією інформаційних потоків та трансформацією медіасередовища, в якому перебуває сучасна людина. Умови надмірного інформаційного навантаження, характерні для сучасного українського суспільства, призводять до формування нового соціально-психологічного феномена — інформаційної втоми. Вона проявляється у зниженні здатності до концентрації уваги, емоційному виснаженні, поверхневому сприйнятті інформації та трансформації моделей інформаційної поведінки. Особливої актуальності проблема набуває в Україні в умовах воєнного стану, коли інформаційні потоки є не лише численними, а й емоційно насиченими, часто суперечливими та стресогенними, що додатково підсилює навантаження на населення.

Ступінь наукової розробленості проблематики інформаційної втоми та інформаційної поведінки населення є досить високим, однак залишається фрагментованим, оскільки дослідження здійснюються в межах різних наукових дисциплін — психології, соціології, медіакомунікацій та когнітивних наук.

Отримані результати дозволили перевірити сформульовану гіпотезу дослідження, згідно з якою високий рівень інформаційного навантаження в сучасному українському інформаційному просторі призводить до зростання проявів інформаційної втоми, яка, у свою чергу, суттєво впливає на зміну інформаційної поведінки населення, зниження рівня довіри до інформаційних джерел та трансформацію соціальних практик.

У межах теоретичного розділу було встановлено, що інформаційна втома є складним соціально-психологічним феноменом, який виникає в умовах

надмірної інтенсивності інформаційних потоків та обмежених когнітивних ресурсів індивіда. Узагальнення наукових підходів дало змогу визначити інформаційну втому як стан когнітивного та емоційного перевантаження, що проявляється у зниженні здатності до ефективної обробки інформації, зменшенні концентрації уваги та формуванні захисних поведінкових стратегій. Було також уточнено, що інформаційна поведінка населення в умовах цифрового суспільства зазнає суттєвих змін і стає більш фрагментарною, вибірковою та емоційно детермінованою.

Емпіричне дослідження, проведене на основі анкетування 200 респондентів, підтвердило висунуту гіпотезу. Встановлено, що значна частина населення перебуває в умовах високого інформаційного навантаження, що проявляється у тривалому щоденному споживанні новин та соціальних мереж, а також у частому зверненні до інформаційних джерел протягом дня. Така інтенсивність інформаційного споживання формує передумови для виникнення інформаційної втоми, яка є поширеним явищем серед респондентів.

Отримані результати свідчать, що інформаційна втома має виражений емоційний компонент. Більшість опитаних зазначає наявність негативних емоційних реакцій після взаємодії з інформаційним контентом, зокрема роздратування, тривоги, страху та загальної втоми. Це підтверджує, що інформаційне перевантаження впливає не лише на когнітивний стан індивіда, але й на його емоційне благополуччя.

У процесі дослідження також було встановлено суттєві зміни в інформаційній поведінці населення. З одного боку, спостерігається висока частота звернення до інформаційних джерел, з іншого — формується тенденція до інформаційного уникнення, яка проявляється у свідомому обмеженні перегляду новин, використанні інформаційних пауз та цифрового детоксу. Це свідчить про адаптаційні механізми реагування на надмірне інформаційне навантаження.

Окремо підтверджено, що інформаційна втома впливає на рівень довіри до джерел інформації. Більшість респондентів демонструє помірний або нестійкий рівень довіри, тоді як значна частина займає нейтральну або критичну позицію. Це є наслідком інформаційної перенасиченості, суперечливості медіаконтенту та необхідності постійної перевірки інформації, що додатково посилює когнітивне навантаження.

Також встановлено, що інформаційна втома впливає на соціальні практики населення. Зокрема, знижується рівень обговорення новин у міжособистісному спілкуванні, формується тенденція до інформаційної дистанції та зменшення соціальної залученості до суспільно значущих тем. Водночас соціальні зв’язки виконують компенсаторну функцію, сприяючи емоційному відновленню та частковому зниженню інформаційного напруження.

Таким чином, результати дослідження повністю підтверджують висунуту гіпотезу. Було доведено, що високий рівень інформаційного навантаження дійсно призводить до зростання інформаційної втоми серед населення, яка, у свою чергу, суттєво впливає на трансформацію інформаційної поведінки, зниження рівня довіри до інформаційних джерел та зміну соціальних практик. Це дозволяє розглядати інформаційну втому як значущий соціальний феномен сучасного українського суспільства, що потребує подальшого наукового вивчення та розробки практичних стратегій її мінімізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гречановська О. В., Мегем О. М., Потапюк Л. М. Вплив соціальних мереж на психологічний стан та самооцінку української молоді. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2023. Т. 34(73). № 4. С. 60–66.

2. Детектор медіа. Інформаційна гігієна та медіаспоживання українців у воєнний час. Київ. 2023. 180 с. URL: https://detector.media

3. Дідик Л. А. Інтернет-залежність як негативний соціальний наслідок стрімкого розвитку інтернет-комунікацій. Гілея: науковий вісник. 2019. № 78. С. 417–419.

Ковтун Микола Русланович

Бакалавр за спеціальністю 054 Соціологія,

КАІ м. Київ, Україна

250204@ukr.net

ГРОМАДСЬКИЙ ТРАНСПОРТ ЯК ПРОСТІР СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Громадський транспорт є невід'ємним елементом сучасного міського простору, що забезпечує не лише фізичне переміщення людей, але й виступає ареною щоденних соціальних взаємодій, засобом підтримання суспільної зв'язності та інструментом соціальної інтеграції різних груп населення. В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, розпочатої 24 лютого 2022 р., ця роль транспортної системи набула принципово нових вимірів і значень.

Масштабне внутрішнє переміщення населення, що охопило понад п'ять мільйонів громадян України, кардинальна трансформація міського ритму та соціальних практик, руйнування звичних комунікативних і соціальних зв'язків – усі ці процеси одночасно загострили запит на ефективно функціонуючу транспортну систему і трансформували саму природу соціальних взаємодій у транспортному просторі. Громадський транспорт перетворився на перший і нерідко єдиний простір, де внутрішньо переміщені особи вступають у контакт із новою для них міською реальністю і де може розпочатися або, навпаки, загальмуватися їхня соціальна інтеграція.

Попри очевидну актуальність проблеми, вітчизняна соціологічна наука ще не виробила комплексного аналітичного підходу до вивчення транспортних просторів як середовища соціальної взаємодії і фактора інтеграції у контексті воєнного стану. Наявні дослідження або зосереджені на технічно-організаційних аспектах функціонування транспорту, або вивчають соціальну інтеграцію ВПО без виокремлення транспортного виміру. Це визначає наукову новизну і суспільну

значущість пропонованого дослідження.

Проаналізовано теоретичні підходи до вивчення соціальної взаємодії та соціальної інтеграції. На основі класичних концепцій М. Вебера, Г. Зіммеля, Е. Дюркгайма та сучасних підходів П. Бурдьє, Е. Гофмана, Е. Гідденса і Дж. Уррі встановлено, що соціальна взаємодія є фундаментальним механізмом відтворення суспільних структур, норм і ідентичностей. Особливу увагу приділено публічним просторам як середовищам мікрорівневих контактів між незнайомцями, де формуються специфічні правила поведінки, ритуали та практики співіснування. Теоретичний аналіз показав, що соціальна інтеграція є багатовимірним процесом, який охоплює структурний, культурний, інтерактивний та ідентифікаційний виміри, а транспортний простір може впливати на кожен із них.

Було концептуалізовано громадський транспорт як публічний простір і елемент соціальної інфраструктури міста. Доведено, що транспорт не є нейтральним технічним середовищем: він формує умови для соціальних контактів, відтворює соціальні ієрархії, сприяє або перешкоджає мобільності різних груп населення. Громадський транспорт виступає простором, де щоденно взаємодіють люди різного віку, статусу, походження, що робить його важливим соціальним інститутом, здатним впливати на рівень соціальної згуртованості та інтеграції.

Було розкрито роль транспорту в умовах соціальних криз і воєнного стану. Аналіз вітчизняних і зарубіжних досліджень показав, що транспортні системи в умовах війни виконують критично важливі функції: забезпечують евакуацію, доступ до медичних і соціальних послуг, підтримують життєдіяльність міст, сприяють збереженню соціальної стабільності. Водночас транспортні простори стають місцями підвищеної психологічної напруги, де змінюються норми поведінки, зростає роль солідарності та взаємодопомоги. Виявлено, що транспорт у кризових умовах набуває нових соціальних функцій — від простору безпеки до простору колективного переживання травматичного досвіду.

Особливості організації роботи транспорту в Україні під час воєнного стану — було реалізовано шляхом аналізу нормативних документів, звітів транспортних операторів та емпіричних даних. Встановлено, що транспортні мережі адаптувалися до нових умов через зміну маршрутів, оптимізацію графіків,

впровадження режимів безпеки, створення умов для пріоритетного перевезення вразливих груп. Виявлено, що транспортні оператори зіткнулися з низкою викликів: дефіцитом персоналу, руйнуванням інфраструктури, нестачею ресурсів, необхідністю швидкого реагування на загрози. Попри це, транспортна система продемонструвала високу стійкість і здатність до адаптації.

Трансформацію норм і практик соціальної взаємодії пасажирів у ситуаціях стресу та небезпеки — було виконано на основі результатів спостереження та інтерв'ю. Виявлено, що в умовах війни зростає частота ситуативної солідарності, взаємодопомоги, толерантності до порушень звичних норм. Пасажири частіше поступаються місцем, допомагають одне одному з багажем, підтримують людей у стресових ситуаціях. Водночас фіксуються прояви уникання контактів, підвищеної тривожності, напруженості у переповнених просторах. Норма «цивільної неуваги» частково трансформується, поступаючись місцем новим формам взаємодії, зумовленим кризовим контекстом.

Вивчити роль громадського транспорту у процесі соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб — було реалізовано через аналіз емпіричних даних. Встановлено, що транспорт є першим простором входження ВПО у нове міське середовище, впливає на їхню мобільність, доступ до ресурсів, можливість працевлаштування, участь у соціальних мережах та формування відчуття приналежності. Виявлено, що транспорт може як сприяти інтеграції (через доступність, зрозумілість, безпеку), так і створювати бар'єри (фінансові, інформаційні, психологічні, інфраструктурні). Особливо значущими є інформаційні бар'єри, пов'язані з незнанням маршрутів, правил, розкладів, що ускладнює адаптацію ВПО.

Провести емпіричне дослідження соціальної взаємодії у транспорті та транспортної інтеграції ВПО — було виконано за допомогою анкетного опитування (N=620), глибинних інтерв'ю (N=24) та структурованого спостереження (18 сесій у 6 містах). Отримані дані дозволили виявити ключові тенденції: – високий рівень довіри до громадського транспорту як до безпечного простору; – значну роль транспортної доступності у формуванні інтеграційних траєкторій ВПО; – залежність інтеграційного потенціалу транспорту від якості інфраструктури, інформаційної

підтримки та соціальних практик пасажирів; – наявність «транспортної бідності» як окремого виміру соціального виключення. Запропонований «Індекс транспортної інтеграції» дав змогу кількісно оцінити рівень інтеграції ВПО через транспортну систему та виявити міста з найвищими і найнижчими показниками.

Розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення транспортної системи як засобу соціальної інтеграції — було реалізовано на основі теоретичних і емпіричних результатів. Рекомендації охоплюють державний, муніципальний та операційний рівні й спрямовані на підвищення доступності транспорту, розвиток інклюзивних практик, покращення інформаційної підтримки, зменшення транспортної бідності, створення умов для безпечної та комфортної взаємодії пасажирів. Особливу увагу приділено необхідності врахування потреб ВПО у транспортній політиці та розвитку інструментів моніторингу транспортної інтеграції.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що громадський транспорт в умовах воєнного стану виконує значно ширшу роль, ніж просто засіб пересування. Він стає простором соціальної взаємодії, адаптації та інтеграції, у якому відтворюються ключові соціальні процеси сучасного українського суспільства. Транспортний простір виступає одночасно середовищем ризику та середовищем солідарності, простором напруги та простором підтримки, що робить його унікальним соціальним феноменом у контексті війни.

Отримані результати підтверджують необхідність подальшого розвитку транспортної політики, орієнтованої на соціальну інтеграцію, підтримку вразливих груп населення та зміцнення соціальної згуртованості. Дослідження відкриває перспективи для подальших наукових розвідок, зокрема щодо порівняння інтеграційних моделей у різних містах, аналізу довгострокових наслідків транспортної мобільності для соціальної адаптації ВПО та вивчення нових форм взаємодії у публічних просторах у поствоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Омельченко І. М. Транспортна доступність як чинник соціальної інтеграції вимушених переселенців. Соціальна політика. 2023. № 1. С. 33–47. 64
2. Паращук С. Д. Транспортні бар’єри для внутрішньо переміщених осіб: якісне дослідження. Соціальна робота. 2023. № 3. С. 74–89.
3. Петренко О. С. Адаптація міського транспорту до умов воєнного стану. Містобудування та територіальне планування. 2023. № 75. С. 210–225.

Круглашов Андрій Анатолійович

кандидат політичних наук, доцент кафедри політології,

соціології та філософії КАІ, м. Київ

ГРОМАДСЬКІ РУХИ: РЕАЛІЇ ЦИФРОВОЇ ДОБИ.

Фундаментальна природа громадянської активності зазнала радикальної трансформації протягом останніх двох десятиліть. Історично громадянські рухи вимагали значної фізичної інфраструктури, формального керівництва та багато часу для мобілізації населення та оскарження інституційної влади. Сьогодні повсюдне поширення високошвидкісного інтернету, смартфонів та платформ соціальних мереж змістило центр активізму в цифрову сферу. У цю цифрову епоху громадянські рухи стали дуже гнучкими, децентралізованими та здатними до швидкого глобального масштабування. Однак, хоча технології демократизували здатність організовуватися, вони також створили складні виклики, які загрожують довгостроковій стійкості та безпеці сучасного інакомислення. Найбільшою перевагою цифрових громадянських рухів є їхня безпрецедентна швидкість та охоплення. Завдяки таким платформам, як X, Instagram та TikTok, окремі громадяни можуть обійти традиційних медіа-контролерів, щоб викривати несправедливість у режимі реального часу. Вірусні хештеги перетворюють локалізовані інциденти на глобальні теми для обговорення протягом кількох годин. Ця гіперзв'язаність забезпечує швидку мобілізацію, дозволяючи активістам майже миттєво координувати масові демонстрації, фонди правового захисту або мережі екстреної допомоги. Крім того, цифрові інструменти знизили бар'єр для участі. Людині більше не потрібно належати до офіційної політичної організації, щоб зробити внесок; Вони можуть підписувати петиції, посилювати маргіналізовані голоси або брати участь у цифрових страйках з будь-якої точки світу. Цей структурний зсув призвів до появи горизонтальних, децентралізованих моделей лідерства. На відміну від високоструктурованих рухів за громадянські права 20-го століття, які часто спиралися на харизматичних лідерів, сучасні рухи часто не мають лідерів або «повністю лідерів». Мережева комунікація дозволяє збирати стратегічні рішення за допомогою краудсорсингу або керувати ними за допомогою зашифрованих програм для обміну повідомленнями, таких як

Signal та Telegram. Така структура робить рухи дуже стійкими до цілеспрямованих репресій, оскільки придушення одного лідера не руйнує мережу. Вона також сприяє глибокому відчуттю причетності серед учасників, які вважають себе активними співтворцями руху, а не пасивними послідовниками. Незважаючи на ці сильні сторони, цифрова екосистема створює серйозні системні виклики. Найбільш підступним з них є зростання «слектівізму» — явища, коли онлайн-дії з низькими зусиллями, такі як поширення допису або зміна фотографії профілю, замінюють змістовну, високоризикову політичну участь. Хоча цифрова обізнаність є критично важливою, вона не завжди перетворюється на стійку інституційну організацію, необхідну для зміни законів або повалення усталених структур влади. Крім того, залежність від комерційних алгоритмів соціальних мереж наражає рухи на ризик цифрової фрагментації. Активісти часто опиняються в пастці луно-камер, тоді як алгоритмічна поляризація підштовхує публічний дискурс до крайнього розколу, що ускладнює формування консенсусу. Найголовніше, що цифрова арена не є нейтральним ігровим полем; вона зазнає серйозної боротьби з боку державних структур та корпоративних структур. Авторитарні режими адаптувалися до цифрової ери, розробивши складні інструменти для цифрового спостереження, обмеження інтернету та алгоритмічної цензури. Технології розпізнавання облич, шпигунські програми та аналіз даних дозволяють урядам відстежувати та виявляти дисидентів з лякаючою точністю. Крім того, поширення дезінформаційних кампаній, що спонсоруються державою, часто забруднює інформаційні екосистеми, сіючи недовіру та спотворюючи основні наративи законної низової боротьби. На завершення, цифрова ера назавжди змінила механіку громадянських рухів, пропонуючи безпрецедентні інструменти для демократизації, контролю над наративами та глобальної солідарності. Вона дала змогу пересічним громадянам кидати виклик потужним інституціям з неперевершеною швидкістю. Проте технології залишаються палицею з двома кінцями. Щоб сучасні громадянські рухи досягли тривалих структурних змін, вони повинні долати небезпеки цифрового спостереження, протидіяти алгоритмічним маніпуляціям та знаходити способи перетворити швидкоплинний онлайн-імпульс на стійку фізичну та інституційну владу. Майбутнє демократії залежить від того, наскільки ефективно громадяни зможуть подолати

розрив між цифровою мобілізацією та сталим системним впливом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михальченко М. І. Українське суспільство: трансформація політичної культури. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України,2012. 440 с.

2. Паніна Н. В. Фактори національної інтеграції та політична культура населення України. Український соціум. 2005. № 1 (6). С. 27–39.

3. Пасічний О. М. Краудфандинг як інструмент фінансування суспільних благ: політичний аспект. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології». 2021. Вип. 39. С. 112–119

Алєксєєнко Артем Ігорович

Аспірант кафедри політології,
соціології та публічного управління
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ІНСТИТУЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ ПОЛІТИЧНОГО ПРАВА

Політичне право слугує основоположною основою, яка регулює організацію, функціонування та межі державної влади. Воно охоплює конституційне право, адміністративне право, державні корпорації та виборче законодавство. Однак теоретичного існування цих правових принципів недостатньо для гарантування стабільного управління, захисту громадянських свобод або сприяння соціально-економічному розвитку. Кінцева ефективність політичного права повністю залежить від його інституційної спроможності — здатності державних інституцій ефективно впроваджувати, забезпечувати виконання та підтримувати правові мандати в умовах політичного тиску та суспільних змін. Інституційна спроможність є життєво важливим містом між абстрактними конституційними ідеалами та практичною реальністю верховенства права. По суті, інституційна спроможність у рамках політичного права спирається на три взаємопов'язані виміри: структурну автономію, людські та фінансові ресурси, а також системну адаптивність.

Структурна автономія вимагає функціонального розподілу влади, зокрема незалежної судової влади та автономних органів нагляду. Коли суди та регуляторні органи мають юридичні повноваження та структурну ізоляцію для контролю за перевищенням виконавчої чи законодавчої влади, політичне право переходить від інструменту правлячої еліти до об'єктивного механізму підзвітності. І навпаки, коли інституції слабкі або політизовані, політичне право стає порожнім, що призводить до інституційного захоплення, корупції та руйнування суспільної довіри. Крім того, інституційний потенціал обмежений матеріальними ресурсами. Високоякісна судова практика та ефективне державне управління вимагають добре навчених юристів, надійної цифрової інфраструктури та належної бюджетної

підтримки. Недофінансована судова система призводить до величезних затримок у розгляді справ, що фактично відмовляє у правосудді та робить засоби правового захисту застарілими. Аналогічно, адміністративні органи, яким доручено забезпечувати дотримання складних регуляторних баз, таких як закони про захист навколишнього середовища або фінансування виборчих кампаній, не можуть виконувати свої мандати без спеціалізованого персоналу та складних технологій моніторингу. У цьому сенсі інституційний потенціал – це не лише питання політичної волі, а й постійних інвестицій в інфраструктуру.

У сучасну епоху інституційний потенціал політичного права стикається з безпрецедентними викликами, зумовленими глобалізацією, цифровими руйнуваннями та політичною поляризацією. Зростання транснаціональних загроз безпеці, впливу багатонаціональних корпорацій та безкордонних цифрових мереж виявило прогалини в традиційних, державоцентричних системах публічного права. Більше того, внутрішня політична поляризація часто проявляється як прямі атаки на інституційну легітимність, коли суспільна довіра до судів та виборчих комісій активно підривається заради короткострокової політичної вигоди. Щоб політичне право зберегло свою інституційну спроможність, воно має еволюціонувати від жорсткої системи статичних правил до адаптивної структури, здатної регулювати штучний інтелект, боротися із системною корупцією та орієнтуватися в мінливій геополітичній динаміці. Зрештою, інституційна спроможність політичного права є справжнім мірилом стійкої демократії. Держава може мати чудово розроблену конституцію та всебічний цивільний кодекс, але без спроможних, добре забезпечених ресурсами та автономних інституцій для їх забезпечення, ці правові тексти залишаються порожніми обіцянками. Зміцнення інституційної спроможності вимагає постійної відданості юридичній освіті, інституційній прозорості та захисту демократичних стримувань і противаг. Тільки зміцнюючи спроможність своїх правових інституцій, суспільство може забезпечити, щоб політична влада залишалася обмеженою верховенством права, захищаючи стабільність і справедливість для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рущенко І. П. Воєнного-соціологічний дискурс: українське суспільство в умовах гібридної та тотальної війни. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 284 с.

2. Савенков В. О. Політична участь молоді в епоху цифровізації: від «клік-активізму» до реальних змін. Політична думка. 2024. № 2.С. 77–84.

3. Степаненко В. П. Громадянське суспільство в пошуках ідентичності та смислів. Київ: Інститут соціології НАН України,2015. 392 с.

Павленко Андрій Олександрович
Аспірант кафедри політології, соціології
та публічного управління
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПОСТДЕМОКРАТІЯ ТА СУЧАСНИЙ ПОЛІТЧИНИЙ ДИСКУРС

Сучасне глобальне політичне середовище дедалі більше характеризується глибоким парадоксом: хоча формальні інститути демократії — вибори, парламенти та конституції — залишаються недоторканими, фактична сутність демократичної взаємодії здається більш порожньою, ніж будь-коли. Цей системний зсув породив концепцію «постдемократії» — термін, популяризований соціологом Коліном Краучем. Політичний дискурс щодо постдемократії зосереджений на усвідомленні того, що влада непомітно перейшла від електорату до рук невеликої техно-управлінської еліти та транснаціональних корпоративних структур. У цьому середовищі політичний дискурс більше не є інструментом справжнього демократичного консенсусу, а є високотехнологічним видовищем, призначеним для підтримки стабільності, одночасно ізолюючи державну політику від народного контролю. В основі дискурсу постдемократії лежить критика «технократичного консенсусу».

У постдемократичній державі основні економічні та соціальні політики часто розглядаються не як політичний вибір, що підлягає обговоренню, а як об’єктивні, технічні необхідності. Рішення щодо бюджетної жорсткої економії, торговельних угод та монетарної політики все частіше передаються на аутсорсинг невиборним органам, таким як центральні банки, міжнародні фінансові установи та спеціалізовані регуляторні агентства.

Політичний дискурс, який генерується правлячим істеблішментом, відображає цей технократичний поворот, представляючи складні структурні рішення як позбавлені альтернатив. В результаті традиційні політичні партії об'єднуються навколо вузького консенсусу центристів, залишаючи пересічним

громадянам ілюзію демократичного вибору, тоді як фундаментальний напрямок розвитку держави залишається незмінним. Щоб компенсувати цю втрату ідеологічної самобутності, природа політичної комунікації зазнала радикальної трансформації. Постдемократичний дискурс характеризується професіоналізацією та комерціалізацією політики. Публічні дебати значною мірою ведуться експертами зі зв'язків з громадськістю, спін-докторами та соціологами, які використовують рекламні методи, щоб представити політиків як бренди. Замість обговорення комплексних ідеологій чи глибоких структурних реформ, політичні кампанії зосереджуються на високо персоналізованих наративах, поверховій оптиці та штучно створених суперечках. Цей комерціалізований дискурс перетворює громадян з активних політичних учасників на пасивних споживачів політичного видовища, відчужуючи електорат та викликаючи апатію виборців. Однак постдемократична реальність не повністю придушила громадський опір; натомість вона змінила природу політичної опозиції. Дискурс постдемократії тісно переплетений зі зростанням популістських рухів у всьому політичному спектрі. Популізм у багатьох відношеннях є прямим симптомом і реакцією на постдемократичне управління. Ліві та праві популісти зосереджують свій дискурс на різкій дихотомії між «чистим народом» та «корумпованою елітою». Вони безпосередньо кидають виклик технократичному консенсусу, вимагаючи повернення суверенітету електорату. Однак, хоча популізм викриває недоліки постдемократичної держави, його дискурс часто спирається на поляризацію, антиінституціоналізм та спрощені рішення, які можуть ще більше дестабілізувати демократичні норми, а не відродити їх. Зрештою, політичний дискурс про постдемократію служить життєво важливим діагностичним інструментом криз, що переслідують сучасне управління. Він показує, що виживання демократичних ритуалів не гарантує існування демократичного суспільства. Коли політичний дискурс стає порожнім видовищем, а політика відокремлюється від народної волі, суспільний договір фундаментально руйнується. Зворот постдемократичної тенденції вимагає не лише проведення вільних виборів; він вимагає радикального демократичного оновлення. Це передбачає розширення меж політичних дебатів, обмеження непропорційного впливу корпоративного лобіювання та реконструкцію

громадянських просторів, де публічний дискурс знову може формувати відчутне, альтернативне майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стан та розвиток громадянського суспільства в Україні: Національна доповідь / за заг. ред. О. О. Радченка. Київ: НІСД, 2023.210 с.

2. Трансформація ціннісних орієнтацій українців в умовах екзистенційної кризи: соціологічний зріз. Інститут соціології НАН України. 2024. 84 с.

3. Українське суспільство та європейські цінності: моніторингове дослідження. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва.2025. URL: https://dif.org.ua (дата звернення: 02.05.2026)

Цаценко Олексій Вікторович

Аспірант кафедри політології, соціології та публічного управління

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АДВОКАЦІЇ ЗА ЦИФРОВОЇ ДОБИ

Громадянська адвокація є організованими зусиллями громадян та неурядових організацій, спрямовані на вплив на державну політику, соціальні установки та інституційну поведінку. З певної точки зору вона вже давно є основою демократичного здоров'я та соціального прогресу. Історично вкорінена в низовій організації, лобіюванні та громадській освіті, практика адвокації була фундаментально змінена реаліями XXI століття.

Сьогодні адвокати працюють у гіперпов'язаному, але глибоко фрагментованому глобальному ландшафті. Хоча сучасні інструменти пропонують безпрецедентний охоплення, сучасна громадянська адвокація стикається зі структурними та екзистенційними викликами, включаючи закриття громадських просторів, алгоритмічний контроль доступу, залежність від фінансування та використання дезінформації як зброї. Найбільш нагальною системною загрозою для сучасної громадянської адвокації є глобальне явище, відоме як «скорочення громадянського простору». Як в авторитарних режимах, так і в відсталих демократіях уряди все частіше використовують правові, адміністративні та фізичні заходи для обмеження діяльності організацій громадянського суспільства (ОГС).

Під приводом законів про національну безпеку, боротьбу з тероризмом або боротьбу з іноземним втручанням держави часто приймають правила, які криміналізують інакомислення, обмежують іноземне фінансування та нав'язують обтяжливі бюрократичні перешкоди групам адвокації. Ця правова війна фактично змушує організації перенаправляти свої обмежені ресурси із зовнішньої публічної адвокації на внутрішній юридичний захист, паралізуючи їхню здатність притягувати впливові інституції до відповідальності. Водночас цифровий ландшафт створив складний парадокс для сучасних правозахисників. З одного боку, цифрові платформи дозволяють негайно та недорогою мобілізацією та контролем над наративом. З іншого боку, громадянська адвокація тепер глибоко залежить від власних

комерційних алгоритмів, які диктують видимість.

Алгоритми, розроблені для максимізації залучення користувачів, природно надають пріоритет обуренню, сенсаційності та розбіжностям над нюансованими, довгостроковими адвокаційними кампаніями. Як наслідок, правозахисники часто змушені надмірно спрощувати складні структурні питання до клікабельних, поляризованих звукових фрагментів, щоб отримати підтримку. Крім того, ця цифрова залежність наражає правозахисників на складні державні дезінформаційні кампанії та цілеспрямовані онлайн-переслідування, які мають на меті дискредитувати їхні дослідження та поставити під загрозу їхню особисту безпеку. Окрім зовнішнього політичного та цифрового тиску, сучасна громадянська адвокація стикається з внутрішніми структурними проблемами, особливо щодо фінансування та легітимності. Професіоналізація некомерційного сектору призвела до того, що вчені називають «НУО-ізацією» соціальних рухів. Щоб отримати гранти від міжнародних донорів, благодійних фондів або корпоративних спонсорів, правозахисні групи часто повинні узгоджувати свої програми з пріоритетами донорів, а не з потребами низових організацій. Така залежність від інституційного фінансування створює жорсткі проектні цикли та значні адміністративні навантаження, позбавляючи правозахисну діяльність її гнучкості. Це також ризикує відчужити ті самі спільноти, які ці організації стверджують, що вони представляють, сприяючи сприйняттю того, що правозахисники є відстороненими елітами, а не справжніми голосами громади. Зрештою, криза суспільної довіри до демократичних інституцій значно ускладнює ефективність правозахисної діяльності. Коли населення втрачає довіру до парламентів, судів та основних ЗМІ, традиційні шляхи правозахисної діяльності, такі як подання аналітичних записок, свідчення в комітетах або публікація розслідувальних звітів, втрачають свій вплив. У сильно поляризованому середовищі факти та дослідження, засновані на доказах, часто відкидаються як партійна пропаганда. Тому активісти повинні постійно переосмислювати свої стратегії, відходячи від традиційного інституційного лобіювання до децентралізованих мереж взаємодопомоги та транскордонних коаліцій, які обходять глухі національні політичні системи. На завершення, сучасна громадянська правозахисна діяльність стоїть на критичному роздоріжжі.

Інструменти, доступні громадянам для вимоги справедливості, ще ніколи не були потужнішими, проте перешкоди на шляху до досягнення структурних змін стали надзвичайно складними. Щоб залишатися ефективною, сучасна громадянська адвокація повинна адаптуватися до подвійних загроз правових репресій та цифрових маніпуляцій. Це вимагає побудови стійких, місцевих моделей фінансування, формування транснаціональних мереж солідарності та опанування цифрової безпеки. Зрештою, майбутнє громадянської адвокації залежить від її здатності подолати розрив між цифровою обізнаністю та глибокою, організованою владою громади, забезпечуючи, щоб державна політика залишалася чутливою до колективної волі народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Динаміка залученості громадян до волонтерської діяльності та благодійних донатів: загальнонаціональне дослідження. Соціологічна група «Рейтинг». 2024. URL: https://ratinggroup.ua (дата звернення: 05.05.2026)

2. Цаценко О. В. Громадянська солідарність як чинник ефективності кампаній громадянської адвокації. URL: DOI https://doi.org/10.32782/apfs.v050.2024.38

Татаркін Костянтин Олегович

Аспірант кафедри політології, соціології та публічного управління
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПОЛІТИЧНА СПРОМОЖНІСТЬ СУЧАСНОГО ВЕТЕРАНСЬКОГО РУХУ

Перехід від статусу військовослужбовця до статусу цивільної особи рідко є пасивним демографічним зрушенням. Протягом політичного розвитку повернення мобілізованих комбатантів послідовно породжувало унікальний, надзвичайно потужний різновид політичних акторів – ветеранські рухи. Володіючи високим ступенем морального авторитету, організаційної дисципліни та чіткої колективної ідентичності, ветерани займають спеціалізовану нішу в громадянському суспільстві. Вони не просто лобіюють державні пільги; радше вони активно формують національні наративи, впливають на зовнішню політику та кидають виклик або зміцнюють легітимність урядів. Як політичні актори, ветеранські рухи служать зв’язковою ланкою між монополією держави на насильство та демократичною ареною громадянського дискурсу. Вони діють як стабілізуючі чинники громадянського обов'язку.

Політичний важіль ветеранських рухів корениться, перш за все, в їхньому унікальному символічному капіталі. На відміну від стандартних груп інтересів, ветерани можуть претендувати на найвищий рівень громадянської легітимності, що випливає з фізичної жертви на службі державі. Ця моральна вага робить їхню політичну підтримку особливо важкою для урядів для ігнорування або відхилення.

Історично цей капітал використовувався для побудови фундаментальних систем соціального забезпечення, таких як створення Міністерства у справах ветеранів США або Закон про ветеранів після Другої світової війни, який фундаментально змінив економіку середнього класу. У сучасній політиці цей авторитет залишається сильним. Організації використовують своє становище для просування знакового законодавства, успішно змушуючи уряди враховувати довгострокові операційні ризики, починаючи від впливу Agent Orange часів В'єтнаму

і закінчуючи сучасними наслідками токсичних спалювальних ям. Крізь цю призму ветерани виступають ключовими законодавчими архітекторами, розширюючи систему соціального захисту та переосмислюючи відповідальність держави перед своїми громадянами. Однак роль ветеранів як політичних діячів виходить далеко за рамки матеріального добробуту; вони тісно пов'язані з ідеологічними битвами національної ідентичності та зовнішньої політики.

Оскільки вони впроваджували державну політику в її найглибшому прояві, ветерани мають посилений голос у дебатах щодо війни та миру. Однак цей активізм рідко буває монолітним. Наприклад, прогресивні антивоєнні коаліції ветеранів використовують свій бойовий досвід, щоб безпосередньо оскаржувати державні наративи, деконструювати військові втручання та протестувати проти передачі зброї в сучасних конфліктах. І навпаки, консервативні або націоналістичні рухи ветеранів часто організовуються для захисту традиційних цінностей, забезпечення патріотичного виховання та відстоювання агресивних позицій національної оборони. Пропонуючи конкуруючі, автентичні свідчення реальності конфлікту, рухи ветеранів мають асиметричну силу або підтверджувати, або руйнувати геополітичні наративи держави. Крім того, структурний потенціал громадських рухів ветеранів робить їх унікально потужними у виборчій та вуличній політиці.

Військова підготовка наділяє ці рухи високою здатністю до логістичної організації, чіткої ієрархії та колективних дій – рисами, які безперешкодно перетворюються на ефективну громадянську мобілізацію. Дані послідовно показують, що ветерани взаємодіють з громадськими інституціями, голосують та контактують з державними службовцями значно частіше, ніж їхні цивільні колеги. Ця глибока громадянська активність підживила зростаючу тенденцію ветеранів, які балотуються на державні посади, явно представлених як двопартійні вирішувачі проблем, здатні подолати глибоку суспільну поляризацію. У крихких або перехідних демократіях цей організаційний потенціал набуває ще більш важливої ролі. Як видно з аналізу кейсів нестабільних геополітичних контекстів, ветерани стають фундаментальною опорою для нових політичних та управлінських еліт, виступаючи основними гарантами національного суверенітету та верховенства права під час

післявоєнної відбудови. Однак політична сила ветеранських рухів несе в собі невід'ємні системні ризики.

Оскільки рухи ветеранів є високоорганізованими та ефективно працюють з іншими громадськими структурами, їхнє відчуження може становити пряму загрозу демократичній стабільності. Історично склалося так, що коли державам не вдавалося успішно реінтегрувати військовослужбовців, що повертаються, або коли ветерани почувалися «зрадженими» політичним істеблішментом, їхні рухи були схильні до радикалізації. Від воєнізованих заворушень міжвоєнної Європи до сучасних побоювань щодо цілеспрямованого вербування ветеранів екстремістськими угрупованнями, межа між потужною громадянською адвокацією та антиінституційною войовничістю може стати небезпечно розмитою. Ця подвійність підкреслює нестабільний характер ідентичності ветерана: вона може бути потужною силою демократичного оновлення або дестабілізуючим механізмом, коли її використовують як зброю проти держави.

Сучасні ветеранські рухи є досить впливовими політичними суб'єктами, значення яких поширюється на законодавчу, ідеологічну та структурну сфери управління. Вони не є пасивними одержувачами державної політики, а активними творцями політичної реальності, використовуючи свій неперевершений моральний авторитет, відповідальність за підзвітність установ. Незалежно від того, чи просувають вони розширення соціального забезпечення, оскаржують зовнішню політику, чи балотуються на посади для подолання політичних розбіжностей, їхній голос залишається життєво важливим компонентом структури громадянського суспільства. Для будь-якої демократичної держави розуміння та інтеграція політичних прагнень її ветеранської спільноти є не просто обов'язком соціальної справедливості, а й фундаментальною вимогою для довгострокової політичної стабільності та демократичного добробуту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубовик Н. А. Інституційні та культурні чинники як детермінанти політичних конфліктів в Україні. Український політико-правовий дискурс.2024. № 2. С. 1-17.

2. Єлова Т. Інформаційні маніпуляції та ревізіоністські наративи РФ як виклики для стійкості європейських суспільств. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2025. № 4(24). С. 195-220.

Ставченко Денис Сергійович

Аспірант кафедри політології, соціології та публічного управління
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ІНТЕРНЕТ-СПОЖИВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Цифрова доба XXI століття значно змінила характер збройних конфліктів. Війни більше не ведуться виключно у фізичних умовах, повітряному просторі чи морських зонах. Вони одночасно ведуться, через глобальні оптоволоконні мережі та екрани мобільних телефонів. Споживання через Інтернет під час війни діє як потужний соціальний каталізатор, скорочуючи фізичну відстань між лінією фронту та соціальним середовищем. Це постійне цифрове з'єднання змінює громадську психологію, змінює громадянську активність, переосмислює зв'язок між правдою та пропагандою та створює складний двосічний меч для суспільств, які опинилися в центрі сучасної війни або спостерігають за нею. Історично склалося так, що сприйняття війни цивільним населенням сильно фільтрувалося через державну цензуру, офіційні прес-релізи та вбудовану журналістику.

Інтернет та платформи соціальних мереж фундаментально демократизували документування конфліктів. Звичайні громадяни, місцеві жителі та солдати на передовій, озброєні смартфонами, мають інструменти для трансляції кадрів руйнувань, стійкості та щоденного виживання в режимі реального часу. Ця безпосередня передача між користувачами доносить сирі, невідредаговані жахи війни безпосередньо до світової аудиторії. Коли люди стають свідками історичних конфліктів, що розгортаються через прямі трансляції або вертикальні відео без сценарію, традиційні наративи втрачають свою монополію. Однак ця гіпердосяжність створює унікальну психологічну вагу. Населення, що живе за тисячі миль від зони конфлікту переживає вторинні травми та емоційну втому, оскільки графічне насильство плавно переплітається з буденним щоденним контентом у їхніх соціальних стрічках.

Соціальне споживання війни онлайн глибоко впливає на міжнародну солідарність та організацію громад. Цифрові платформи дозволяють

децентралізованим мережам звичайних людей мобілізувати ресурси з безпрецедентною швидкістю. Глобальна аудиторія може дистанційно фінансувати гуманітарну допомогу, координувати підтримку біженців на місцях або брати участь у краудсорсингових ініціативах кіберзахисту. Для населення, яке живе під щоденною загрозою бомбардувань, постійне споживання через Інтернет слугує засобом психологічної компенсації. Підтримка зв'язку дозволяє цивільним особам, що опинилися в обмежених умовах, заспокоювати близьких, отримувати доступ до локальних сповіщень про повітряні нальоти та боротися з глибокою ізоляцією війни. І навпаки, постійний вплив контенту, пов'язаного з конфліктом, викликає серйозну колективну тривогу, гіперпильність та цифрове вигорання як серед громадян країни, так і серед міжнародних спостерігачів.

Хоча Інтернет відкриває канали для правди та прозорості, він одночасно служить основним вектором для інформаційної війни промислового масштабу. Державні та недержавні суб'єкти використовують комп'ютерну пропаганду, мережі ботів та алгоритмічні маніпуляції, щоб наповнити цифрові екосистеми дезінформацією, призначеною для перевантаження критично важливих систем перевірки. У воєнний час дезінформація використовується як зброя для зниження морального духу ворога, виправдання військової агресії та приховування порушень прав людини. Крім того, зростання генеративного штучного інтелекту прискорило створення синтетичних медіа, таких як діпфейки та сфабриковані кризові наративи, що ускладнює для пересічного споживача розрізнення автентичної документації та витончених вигадок. Ця ерозія довіри породжує поширений цинізм, коли населення може або вірити всьому, що бачить, або відкидати всі медіа як ненадійну пропаганду.

Споживання інформації через Інтернет у воєнний час є частиною інформаційних конфліктів, які фундаментально змінюють соціальну структуру сучасного суспільства. Воно долає географічні розбіжності, сприяє безпрецедентній глобальній емпатії та цифровому активізму. Водночас Інтернет-споживання інформації наражає населення на психологічний тиск постійних травм та руйнівний вплив алгоритмічної дезінформації. Зрештою, орієнтування в цифровому споживанні під час кризи вимагає підвищеного рівня медіаграмотності. В умовах сучасної України необхідно нагадувати суспільству, що Інтернет-медіа та джерела є

простором демотивації суспільних настроїв та позицій історичної правди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fuller J. Refining virtual co-creation from a consumer perspective. *California Management Review*. 2010. 52(2). 98-122. DOI:https://doi.org/10.1525/cmr.2010.52.2.98.
URL:https://link.springer.com/article/10.1007/s11747-020-00733-3#citeas

2. Kim J., Choi H. Value co-creation through social media: a case study of a start-up company. *Journal of Business Economics and Management*. 2019. 20(1). 1-19. URL:https://doi.org/10.3846/jbem.2019.6262

3. Li F., Larimo J., Leonidou L.C. Social media marketing strategy: definition, conceptualization, taxonomy, validation, and future agenda. *Journal of the Academy of Marketing Science.* 2021. 49. 51–70. DOI: https://doi.org/10.1007/s11747-020-00733-3.

УДК 355.02

Верховцева Ірина Геннадіївна
доктор іст. наук, професор,
м. Київ, НУ «Київський авіаційний інститут»

КІБЕРБРЕНДИНГ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Анотація. Увагу зосереджено на терміносфері глобального кіберсуспільства, яка поповнюється термінами, що відображають нові умови існування людства та впливають на трансформацію безпекового середовища країн. Резюмується, що за умов кіберизації міжнародних публічних комунікацій цифрової епохи, на тлі якісних змін масовоінформаціної та когнітивної сфер, для України, яка долає фізичну російську військову агресію та її масовоінформаційну, відповідно, це зумовлює посилення уваги до кібербрендингу як інструменту кібердипломатії. Доведено, що ці терміни, які позначають потужні безпекові чинники кіберепохи, вимагають належної уваги до них та розроблення комплексу заходів з урахуванням специфіки сучасних кіберкомунікацій (надзвичайної інтенсифікації, можливостей інтелектуалізації та персоніфікації взаємин, разом із примітивізацією засобів передання інформації).

Ключові слова: кібербрендинг, кіберсуспільство, кібердипоматіяя, національна безпека України.

Функціонування кіберпростору, який вже понад півстоліття є новим, п’ятим, виміром буття людини (іншими є земля, вода, повітря, космос), зумовлює якісні зміни соціальних комунікацій – від мікрорівня до масових глобального формату. Разом із надшвидкою динамікою технологічних інновацій, суттєво збільшується інтенсивність соціальних контактів, фіксується їх інтелектуалізація та персоналізація в купе із суперечливими процесами примітивізації (лого, емодзі, меми тощо). Дослідники вказують на формування цифрового мислення людині, що ніколи не спостерігалося раніше. Обсяги

інформації, які курсують у глобальному цифровому середовищі, постійно експонентно зростають, на тлі трансформації механізмів формування суспільних смислів, режиму публічної видимості та умов достовірного пізнання. За недостатності розроблення міжнародних правових, безпекових і етичних рамок убезпечення людства від агресивних, деструктивного характеру, інформаційних впливів у кіберпросторових взаємодіях, в умовах детериторіалізації соціальних взаємин у кіберпросторі загалом окрему загрозу існуванню держав становить проблема, пов'язана із смисловими параметрами безпекового середовища, в якому формується і зростає особистість.

Як наголошує О.Резнікова, звужений (традиційний) підхід до визначення національної безпеки, що формувався впродовж ХХ століття і мав державо-центричний характер, зосереджуючись на воєнних відповідних аспектах, на початку ХХІ століття поступився підходам, які акцентують на нових умовах глобального розвитку [1, с. 25–27]. Насамперед це умови формування нового суспільного типу – кіберсуспільства (інші назви – нова цифрова цивілізація, цифрове суспільство, суперінтелектуальне суспільство, Суспільство 5.0). Крім революційних технологічних змін, що впливають на всі сфери соціального буття, крім трансформацій людського тіла, зумовлених можливостями поєднання його фізичних властивостей із кіберінноватикою («кіберлюдина», «транслюдина»), та інших інноваційних змін, це суспільство характеризується радикальними змінами мисленнєвої сфери. Зокрема, суттєво зменшується час, що відводиться людині на рефлексію – від неї вимагається не тільки опановувати значний масив інформації, а й швидко реагувати на нього, чи не миттєво осмислюючи лавиноподібний інформаційний потік. Відтак, від генераторів контенту вимагається не тільки ураховувати ці нові реалії масовоінформаційного буття, а й шукати засоби прокласти шлях до сердець і мізків людей, сприяючи потрібній реакції, наприклад, на контент соціальних мереж, або критичному сприйняттю деструктивної, зі штучним впливом на когнітивну сферу індивідуума/індивідуумів, відповідно.

Р.Марутян вказує, що, попри всі інновації суспільства знань, саме на державу, як, власне, й завжди, покладаються загальнозначущі завдання дати

відповіді на нові небезпеки, загрози і виклики, відстоюючи національні інтереси [2, с. 29]. Доленосним це є для України, яка від 2014 р. протидіє цілеспрямованій інформаційній російській агресії, що надзвичайно інтенсифікувалась після початку в 2022 р. повномасштабного військового вторгнення країни-інтервентки в український суверенний державний простір. Застосовуючи сучасні цифрові технології, зокрема ШІ, країна-окупант генерує й поширює світовим інформаційним простором величезні обсяги фейкової інформації щодо нашої країни, її соціокультурних особливостей, внаслідок чого, як засвідчили розслідування європейських профільних комісій, чимало моделей ШІ у західних країнах є ураженими російською дезінформацією. Відповідно, «світова павутина» та глобальний інформаційний простір містять чималий обсяг неправдивої інформації щодо нашої країни.

Ураховуючи вищезазначені нові умови когнітивного існування людини в умовах глобального кіберсуспільства, слід резюмувати: ці нові виклики в частині національної безпеки вимагають розроблення комплексу неординарних заходів, пов’язаних із просуванням у кіберсегменті світового інформаційного простору правдивої інформації про Україну, її народ, культуру, традиції, досягнення й нову роль як міжнародного актору в контексті героїчної й відчайдушної протидії російському агресору, що представляє сучасні автократії. Саме в протистоянні глобальної демократії, народженої в лоні Західного світу, із глобальною автократією, середовищем формування якої стали азійські, латиноамериканські, африканські степи, джунглі, прерії, пустелі тощо, як фронтир між Сходом і Заходом формується нині новий образ нашої держави. Це образ мужнього борця і на полях фізичних боїв, і на полях боїв кібернетичних, адже чималі вітчизняні досягнення у сфері цифровізації належать до світового відповідного авангарду.

Кіберпростір нині є новим простором протистояння між Глобальним Заходом і Глобальним Півднем. Платформізація та алгоритмізація, технології Big Data, ШІ, нейронні мережі й інші новітні технології, що впливають насамперед на публічні комунікації, перетворють їх на кіберкомунікації, а отже змінюють середовище комунікацій людини з державою та політичними акторами загалом. Ці нові комунікаційні мережі глобального кіберсуспільства, що є

транскордонними, трансграничними за своїм характером, породжують феномен мультицентричності з домінуванням горизонтальних взаємодій, відповідно, стають основою для взаємодій нової якості. Кастельсове мережеве суспільство, по суті, вступило в новий етап свого існування – глобалізуючись, воно є водночас і масовим, і персоналізованим, адже технологічно має доступ до кожного, фільтруючи й генеруючи інформацію для цілеспрямованого впливу на конкретну категорію людей і навіть на конкретну особистість.

Уявляється, що саме це має бути покладене в основу кібербрендингу України як технології в рамках національної безпеки. З метою формування цифрового образу нашої держави, донесення до громадськості зарубіжжя передових характеристик українців у контексті новітніх технологічних змін та політичних протистоянь сучасності акцент має бути перенесений саме на кіберкомунікації в контексті масових комунікацій цифрової епохи.

Водночас питання вітчизняного кібербрендингу, що здійснюється у кіберпросторі, актуалізує питання кібердипломатії – новітньої дипломатичної практики та нової концепції дипломатичної діяльності, породженої реаліями цифрової епохи. Логічним у термінологічному аспекті є пов’язати реалізацію завдань кібербрендингу з цією новою практикою публічних комунікацій, адже всі контакти між представниками різних країн – від офіційних інституціоналізованих до неофіційних у рамках громадської (народної) дипломатії, що здійснюються у кіберпросторі, є кібердипломатичними за своєю суттю. З огляду на це, кібербрендинг України виступає інструментом кібердипломатії, що є потужним безпековим явищем і формує безпекове середовище власної країни та світового співтовариства загалом [3]. Водночас це сприяє термінологічній визначеності концепту кібердипломатії та осмисленню й формуванню терміносфери глобального кіберсуспілства загалом.

Резюмуючи, слід наголосити: за умов кіберизації міжнародних публічних комунікацій цифрової епохи, на тлі якісних змін масовоінформаціної та когнітивної сфер, терміносфера глобального кіберсуспільства поповнюється термінами, що відображають і нові умови кіберіснування людства, і впливають на трансформацію безпекового середовища країн. Для України, яка долає

фізичну російську військову агресію та її масовоінформаційну, відповідно, це зумовлює посилення уваги до кібербрендингу як інструменту кібердипломатії – потужного безпекового чинника та вимагає тлумачення цих нових явищ цифрової ери як потужних засобів національної безпеки й, відповідно, уваги до них та розроблення комплексу необхідних заходів з урахуванням специфіки сучасних кіберкомунікацій: їх надзвичайної інтенсифікації, можливостей інтелектуалізації та персоніфікації, разом із примітивізацією засобів передання інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с.

2. Марутян Р.Р. Механізми інтелектуального забезпечення політики національної безпеки України: зміст та структура. *International Academy Journal Web of Scholar*. 2020. Вип. 1(43). С. 26–31. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/31012020/6883

3. Верховцева І.Г., Шестаков В.І., Гребенюк М.В., Гайдук О.В. Новітня термінологія у дипломатичних практиках як маркер кібервпливів: цифрова дипломатія, кібердипломатія. *Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека"*. 2025. № 5. URL: https://www.inter-nauka.com/issues/administration2025/5/10991 DOI https://doi.org/10.25313/2617-572X-2025-5-10991